

Mens sana in corpore sano

Suomalaisten rotuidentiteetin ja valkoisuuden suhde *Suomen*

Urheilulehdessä vuosina 1906–1936

Jenna Lehtonen

Pro gradu –tutkielma

Kulttuurihistoria

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

3 / 2022

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

LEHTONEN, JENNA: Mens sana in corpore sano - Suomalaisen rotuidentiteetin ja valkoisuuden suhde *Suomen Urheilulehdessä* vuosina 1906–1936

pro gradu -tutkielma, 65 s

kulttuurihistoria

Maaliskuu 2022

Tutkielmani käsittelee *Suomen Urheilulehden* vuosina 1906–1936 muodostamia mielikuvia suomalaisten rodullisesta identiteetistä. Tutkin, miten suomalaisten rodullista identiteettiä ymmärrettiin ja tietoisesti luotiin urheilun avulla. Keskityn etenkin siihen, miten *Suomen Urheilulehdessä* valjastettiin aikakauden risteilevät ja alati muuttuvat rotuteoriat tukemaan ja nostamaan suomalaisten rodullista hierarkia-asemaa. Keskeiset tutkimukselliset käsitteet ovat rasmin tutkimus, valkoisuuden tutkimus ja kansallinen identiteettitutkimus. Aineiston analysoinnissa olen käyttänyt laadullista tutkimusta ja sisällönanalyysejä.

Suomalaisten rotuhierakkinen asema oli eurooppalaisten rotuteoreetikoiden mukaan alempiarvoiseksi katsottu mongolirotu ja myöhemmin itäbaltialainen rotu, jonka katsottiin olevan sekoitus mongolirotua ja germaanista rotua. Etenkin suomalainen sivistyneistö ja liikuntavaikuttajat näkivät, että liikuntakasvatus oli vastaus suomalaisen rodullisen aineksen jalostamiseen. Käsittelemäni tutkielmassani tämän ideologian pohjana vaikuttavia rappeutumisteoriaa, sosiaalidarwinismia ja elämäntaistelun käsitettä. Tutkimustuloksena ilmenee, että *Suomen Urheilulehti* ei kiistänyt aikakaudella vallitsevia rotuhierarkioita, vaan sovitti ne omiin tarkoituksiinsa sopiviksi. Lisäksi suomalaiset olivat hyvin tiiviisti osa rodullisesti valkoiseksi miellettyä kulttuuria ja suomalaiset omasivat yhdenmukaiset arvot, tavat sekä käyttäytymismallit kuin valkoisiksi katsotuilla ihmisryhmillä. Tutkielman on tarkoitus tuoda esille, että suomalaiset ovat rodullistettuja ja herätellä keskustelua, miten rotuteoriat ja sen hierarkiajärjestelmät ovat olleet merkittävässä asemassa suomalaisen identiteetin muovautumisessa 1900-luvun alkupuolella.

Asiasanat: valkoisuus, rasmin tutkimus, identiteettitutkimus, rappeutumisteoria, sosiaalidarwinismi, elämäntaistelu, urheilijakansa, rodun jalostaminen, *Suomen Urheilulehti*, liikuntakasvatus, valtiourheilija, kulttuurikansat, ruumiillinen sivistys, kansakunta, suomalainen rotu

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimusaiheen taustaa	1
1.2 Lähdeaineisto	3
1.3. Keskeiset käsitteet ja tutkimuskenttä.....	6
2 Kansan jalostaminen urheilun avulla	12
2.1 ”Epämuodostuneet rotukummitukset” – liikunta rappeutumista vastaan ¹ ..	12
2.2. Urheilu elämäntaistelun kilpakenttänä	25
3. Urheilun ylevä luonne	37
3.1. Mallikelpoiset valioyksilöt -suomalaiset sankariurheilijat.....	37
3.2. Elinvoimainen ja karaistunut suomalainen rotu	47
4. Lopuksi.....	58
Lähdeluettelo.....	62

¹ Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908.

1. Johdanto

1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimusaiheen taustaa

Tässä ihmisrodun jalostuksessa on urheilulla laaja työala. Ja viime aikoina onkin urheiluliike valtavana noussut. Kilpailut ovat lietsoneet innostusta mieliin ja urheilun harrastus vyöryy valtavana koskena eteenpäin temmaten mukaansa yhä useampia. Ojennusnuorakseen on se ottanut nuo tunnetut sanat: 'mens sana in corpore sano', jotka kaikkialla maailmassa kaikuvat mahtavina herätyshuutoina.²

Näin toteaa Toivo Aro (1887–1962) *Suomen Urheilulehdessä* vuonna 1908. Hän osallistui samana vuonna järjestettäviin Lontoon olympialaisiin ja toimi aktiivisena *Suomen Urheilulehden* kirjoittajana. ”Terve sielu terveessä ruumiissa” -sanonnasta, joka juontuu antiikin Rooman ajoilta, tuli suomalaisille urheilijoille ja urheiluvaikuttajille tärkein motto kotimaisen urheilukulttuurin kehittämisessä. Samalla se kiteyttää Suomessa 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alulla vaikuttaneen ideologisen aatteen ihmisen jalostamisesta henkisesti ja ruumiillisesti paremmiksi yksilöiksi.

Suomessa vallitsevaan urheiluinnotukseen vaikuttivat etenkin kansainväliset kilpailut ja niihin osallistuminen. Moderneja olympialaisia on sen alkuajoista lähtien (vuonna 1896 pidetyt kesäolympialaiset olivat ensimmäiset modernit olympialaiset) luonnehdittu tilaisuutena vertailla eri kansakuntien kyvykkyyttä ja ruumiillista kuntoa. Liikuntatieteellisen seuran erikoistutkija Jouko Kokkonen mukaan tämä korostui etenkin ensimmäistä maailmansotaa edeltävänä aikana imperialismiin ja nationalismiin nousukauden aikana.³ 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alulla voimistelu, ja myöhemmin urheilu, olivat saavuttaneet suurta suosiota etenkin porvariston keskuudessa. Voimistelu ja urheilu kehittyivätkin Suomessa 1880-luvulla osana kansanliikettä, jossa nationalismilla oli suuri rooli. Kilpaurheilun yleistyessä, suureksi osaksi kansainvälisen urheilun vuoksi, suomalaiset pyrkivät aktiivisesti ottamaan osaa kansakuntien välisiin kilpailuihin, joissa ”sivistyskansat” ottivat mittaa toisistaan ”valioyksilöidensä” avulla. 1900-luvulla vallitsevan rotuteorioiden aikakaudella ei ole yllättävää, että rodulliset kategoriat ja arvostelut eri kansojen urheilullisesta kyvykkyydestä vaikuttivat voimakkaasti urheilusuoritusten analysoinnissa.

Tutkielmani käsittelee *Suomen Urheilulehden* luomia mielikuvia suomalaisten rodullisesta identiteetistä. Tutkin, miten suomalaisten rodullista identiteettiä ymmärrettiin ja tietoisesti luotiin urheilun avulla. Keskityn etenkin siihen, miten *Suomen Urheilulehdessä* suomalaisista pyrittiin

² Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908.

³ Kokkonen 2008, 60.

tekemään rodultaan valkoisia ja länsieurooppalaisia. Näihin teemoihin kuuluu myös olennaisena osana tarkastella, miten suomalaisuuden identiteetti muovautui käsi kädessä kansallisidentiteetin ja rotuidentiteetin kanssa. Tutkimuskysymyksenä koostuu kansainvälisestä ja kansallisesta näkökulmasta. Kansainvälinen ulottuvuus tulee esille selvittäessäni, miten suomalaiset suhtautuivat omaan rodulliseen identiteettiinsä sekä, miten se vertautuu muiden maiden urheilijoihin ja rodulliseen asemaan. Valtion sisäisellä tasolla tarkastelen liikuntakasvatuksen ideologista tärkeyttä kansallisessa rodun jalostuksessa sekä kilpaurheilijoiden asemaa tässä pyrkimyksessä. Nämä kaksi ulottuvuutta kietoutuvat toisiinsa 1900-luvun alussa vallitsevien lukuisten rotuteorioiden ja rotuhygienian avulla.

Kilpaurheilijoita käsittelevissä artikkeleissa nousee esille ”mallikelpoisten valioyksilöiden” ruumiinkuntoisuuden ylistäminen. Kilpaurheilijoiden odotettiin hyvän kunnon lisäksi omaksuvan siveellisen ja moraalisen käytöksen, toimien koko suomalaisen kansan esimerkkeinä. *Suomen Urheilulehden* vaikutusvaltaisimmat kirjoittajat uskoivat ihmisrodun jalostukseen urheilun avulla. Mikäli kilpaurheilijat toimivat huippuunsa jalostettuina ihanteellisen ihmisrodun edustajina, niin muu Suomen kansa oli saatava edes lähemmäksi tätä ihannetta puolustamaan nuorta valtiota. Etenkin sisällissodan jälkeen maanpuolustuksellisuus korostui *Suomen Urheilulehden* artikkeleissa. Rappeutumisteoriaan uskoen, lehden kirjoittajat näkivät suomalaisen kansan fyysisen ja henkisen kunnon heikentyneen. Urheilua pidettiin keinona jalostaa suomalaisista sotakuntoinen rotu puolustamaan valtiotaan vihollisilta.

Kulttuurihistorian ja filosofian tutkija Anders Ahlbäck tuo tutkimuksessaan esille, että poliittisen historian historioitsija Juhani Myllyn mukaan maailmansotien välinen aika oli ”yhtenäistämisenationalismin” aikaa, missä korostui valtion yhtenäisyysaate. 1800-luvusta poiketen tätä aikakautta leimasi totalitaarinen ajattelu, missä kansallisvaltiota pidettiin yksilöä tärkeämpänä. Yksilön tehtävä oli alistua ja uhrata itsensä yhteisen hyvän eduksi. Suomi oli varsin uusi valtio 1900-luvun alulla, joten se oli keskittynyt valtion rakentamiseen, jota tukivat isänmaalliset ja romanttiset rakennelmat valtion menneisyydestä. Suomen asema oli itsenäistymisen alussa epävarma ja sisällissota oli jakanut yhteiskunnan. Kaupunkilaiset keskiluokkaiset pääasiassa pitivät julkista mediaa hyppysissään, mikä taas heijastui painettujen lehtien sisältöön.⁴ Muun muassa *Suomen Urheilulehden* sisältö oli hyvin armeijamyönteinen, ja sisällissodan jälkeenkin lehti oli valkoisten puolella. Esimerkiksi Suomen valtakunnan urheiluliitto (SVUL), jota *Suomen Urheilulehti* virallisesti tuki, erotti jäsenistöstään punaiset urheilijat vuoden 1918 jälkeen.

⁴ Ahlbäck 2014, 15–17.

1900-luvun alussa etenkin keskiluokka pyrki tekemään urheilusta osan suomalaista kulttuuria, missä suomalaisten ”metsäläisyys” yhdistettiin ”sisuksi”. Tämä teki heidän mukaansa suomalaisesta kansasta luontaisesti urheilullisia.⁵ Samaa kirjoittivat ulkomaiset lehdet Suomen kansainvälisen menestyksen myötä. Monet tahot pohtivatkin suomalaisten urheilijoiden menestyksen syytä. Olympialaiset olivat sivistyskansojen mahdollisuus vertailla kansojensa oletettuja rodullisia ominaisuuksia: urheilullisen menestyksen katsottiin osoittavan myös rodullista ylivoimaa. Suomalaisten rotuidentiteetissä esiintyi ristiriitaisuuksia juuri tämän vuoksi, sillä monet eurooppalaiset rotuteoreetikot kategorisoivat suomalaiset osaksi ”mongolikansaa” eli alempiarvoiseksi katsottuun rotukastiin. Yleisen historian tutkija Aira Kemiläinen kirjoittaa, että 1800- ja 1900-lukujen ruotsalaisissa ja saksalaisissa tietosanakirjoissa suomalaisten mongolisuus esitettiin vielä toisen maailmansodan jälkeen. Suomalaisten ulkomuoto kuvattiin oletettujen aasialaisten piirteiden mukaisiksi.⁶ Näiden väitteiden torjumiseksi myös Suomessa aloitettiin rotutieteelliset tutkimukset 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.⁷

On otettava huomioon, että rotuteoriat eivät rajoittuneet vain akateemisiin piireihin, vaan ne olivat yleisesti hyväksytyjä teorioita, joita sovellettiin niin politiikassa, kouluopetuksessa kuin urheilussakin.⁸ Rotuteoriat ovat vaikuttaneet Suomessa niin kansanterveyden alalla, maanpuolustuksellisessa ideologiassa, liikuntakulttuurissa kuin kilpaurheilijoihin liittyvien mielikuvien osalta. Muun muassa *Suomen Urheilulehti* on ollut mukana rotuteoreettisessa keskustelussa ja suomalaisten rotuidentiteetin luomisessa.

1.2 Lähdeaineisto

Tutkielmani alkuperäisaineisto on *Suomen Urheilulehti*. Lehteä on ollut toimittamassa ja kirjoittamassa useita Suomen urheiluvaikuttajia, jotka ovat aktiivisesti muokanneet Suomen urheilu- ja voimistelukulttuuria sekä olleet mukana järjestämässä suomalaisten osallistumista olympiakisoihin. *Suomen Urheilulehden* ensimmäinen numero ilmestyi maaliskuussa vuonna 1898. Lehti onkin Pohjoismaiden vanhin yhä ilmestyvä urheilulehti. Suomessa on ollut tätä ennen myös muita urheilulehtiä, mutta ne lopettivat toimintansa ennen 1900-lukua.⁹ Urheiluun keskittyvän toimittajana ja kirjailijana toimineen Antti Arposen mukaan päivälehdet eivät aluksi olleet

⁵ Kokkonen 2008, 48.

⁶ Kemiläinen 1993, 110–111. Suomalaisia kuvattiin lyhyiksi tai keskipitkiksi, ruumiinrakenteeltaan vahvaksi, pyöreä ja kulmikas kalloisiksi, iho oli väriltään kellahtava, kalpea tai ruskea, hiukset kellanvaaleat, mustat, punaiset tai ruskeat sekä silmät tummanharmaat.

⁷ Kemiläinen 1993, 201.

⁸ Kts. esim. Markku Mattila (1999).

⁹ Ensimmäinen suomenkielinen urheilulehti oli Onni Ruuthin toimittama *Uljäs*, jota painettiin vuosina 1886–1887.

kiinnostuneita painamaan artikkeleita urheilusta. Tämän vuoksi tarvittiin liikunnan harrastajille oma lehti.¹⁰

Suomen Urheilulehden perustamisajankohtana lehden käsiteltäviksi aihepiireiksi päätettiin pääasiassa keskiluokan ja yläluokan harjoittamia harrastuksia. Näitä olivat voimistelu, miekkailu, metsästys, kynologia (korien kasvatusta ja jalostusta tutkiva oppi), purjehdus, soutu, hiihto, luistelu, pyöräily, hevosurheilu ja matkailu. Aluksi lehdessä oli pääasiassa aatteellisia ja esseemäisiä artikkeleita ja yleisesti eri urheilulajeja käsitteleviä asioita. Vähitellen sisältöön liittyi uutisia urheilusta Suomesta ja ulkomailta.¹¹ Lehden perustaja Ivar Wilskman (1854–1932) toimi lehden päätoimittajana noin kymmenen vuotta. Tämän jälkeenkin hän pysyi aktiivisena ja arvostettuna lehden kirjoittajana. Wilskman oli merkittävä henkilö Suomen urheilun ja voimistelun piireissä.¹² Hän oli urheilun opettaja, johtaja, tutkija, organisaattori, perustaja ja monen urheiluhankkeiden käynnistäjä sekä lukuisten liikuntakasvatusoppaiden ja raittiutta käsittelevien kirjojen kirjoittaja.¹³

Ensimmäisenä ilmestymisvuotena lehden levikki oli 370 kappaletta, toisena vuotena se oli noussut 700:aan. Vuonna 1901 tilaajia oli yli 1000. Arponen tuo esille, että *Suomen Urheilulehdellä* oli aina ollut talousvaikeuksia, muun muassa ensimmäisinä vuosina toimituksessa tehtiin töitä ilmaiseksi ja Wilskman kustansi lehden kuluja omista varoistaan.¹⁴ Lehden levikki kasvoi kuitenkin vuoden 1912 olympiakisojen tuoman kiinnostuksen ja suomalaisten urheilijoiden menestyksen myötä. *Suomen Urheilulehti* saavutti myös laajemman lukijakunnan syrjäseuduille perustettujen kirjastojen myötä. Kokkonen huomauttaakin, että muutaman tuhannen kappaleen levikin perusteella ei näe todellista lehden lukijamäärää, sillä monet lainasivat numeroita kirjastoista¹⁵.

Lauri Pihkala (1888–1981), Väinö E. Tiiri (1886–1966) ja Arvo Vartia (1881–1963) ostivat *Suomen Urheilulehden* vuonna 1908. He kuitenkin joutuivat myymään lehden kolmen vuoden jälkeen talousvaikeuksien vuoksi. Tästä huolimatta Vartia toimi päätoimittajana vuosina 1908–1913. Lehden kirjoittajina ja urheiluvaikuttajina toimivat myös Toivo Aro, Heikki Lehmusto (1884–1958), K.E. Levälahti (1882–1963) ja Klaus U. Suomela (1888–1962).¹⁶ Lehden myymisestä huolimatta Aro, Vartia, Pihkala sekä Tiiri olivat toimituksessa mukana pitkälle 1920-luvulle asti.¹⁷

¹⁰ Arponen 1997, 171.

¹¹ Arponen 1997, 171–172.

¹² Puumalainen 2012, 3. Wilskman perusti ensimmäisen suomenkielisen voimisteluseuran Alkeisopiston Turnarit vuonna 1879, Ylioppilasvoimistelijat seuran 1891, Suomen lyseon urheilijat 1899 ja Suomalaisen voimistelu- ja urheiluliiton 1900.

¹³ Arponen 1997, 171–172.

¹⁴ Arponen 1997, 173.

¹⁵ Kokkonen 2008, 75–76.

¹⁶ Kokkonen 2008, 48.

¹⁷ *Suomen Urheilulehti*.

Kaikki edellä mainitut henkilöt olivat Levälahtea lukuun ottamatta ottaneet osaa olympialaisiin vuonna 1908 tai 1912. Tämän lisäksi muun muassa Pihkala, Suomela ja Vartia olivat erittäin kiinnostuneita rotuteorioista. He uskoivat, että urheilulla oli mahdollista muokata kansakunnan rodullisia ominaisuuksia.¹⁸ Wilskman myös uskoi, että urheilun avulla saavutetut rotuominaisuudet periytyvät.¹⁹ Kyseiset henkilöt toivat esille nämä rotuteoreettiset ideologiat *Suomen Urheilulehden* kirjoituksissa ja lehden yleisessä sävyssä. Pihkala toimi *Suomen Urheilulehden* päätoimittajana vuosina 1918–1925. Hän uudisti lehden sisältöä monipuolisemmaksi lisäten yleisurheilun osuutta. Lehden sisältö alkoi suurelta osin koostua urheilutuloksista ja kilpailuselostuksista.²⁰ *Suomen Urheilulehden* ilmestymistahti myös lisääntyi kahteen kertaan kuukaudessa yhden sijaan. 1920- ja 1930-luvuilla lehti ilmestyi vaihtelevasti yhdestä viiteen päivään viikossa.

Lähdeaineistoni aikarajaus on varsin laaja, tämän aikana *Suomen Urheilulehden* sisältö ja ulkonäkö ovat muuttuneet paljon. Olen kuitenkin poiminut tutkimuskysymystäni koskevia artikkeleita lähiluvun avulla selaten kaikki saatavilla olevat numerot läpi vuosilta 1906–1936. Tätä kautta käyttöni eriytyi lähinnä esseetyyppiset kirjoitukset sekä suomeksi käännetyt ulkomaisten lehtien artikkelit. Käytän aineistoni käsittelyssä sisällönanalyysiä. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi tuovat esille neljä eri laadullisen tutkimuksen analysointivaihetta.²¹ Nämä vaiheet toimivat apunani aineiston käsittelyprosessissa. Ensin valitsin aineistoni. Valikoin *Suomen Urheilulehden*, sillä lähdin olettamuksesta, että kiinnostuksen kohteeni, rotuteoria, näkyisi myös Suomen urheilukulttuurissa. Seuraavaa vaihetta mukailen kävin systemaattisesti läpi lehden numeroita vuodesta 1906 alkaen aina vuoteen 1936 asti.²² Valitsin kyseisen aikarajauksen, koska päätin keskittyä aikaan, jolloin Suomen urheilukulttuuri oli vasta kehittymässä, mutta samalla otti osaa aktiivisesti kansainvälisiin kilpailuihin. Päätin jättää 1940-luvun pois, sillä kyseistä aikaa värittivät talvi- ja jatkosota, mitkä vaikuttivat merkittävästi myös *Suomen Urheilulehden* sisältöön. Koen, että lehden sisältö muuttuu liiaksi tuona aikana, ja näiden numeroiden käsittely vaatisi erilaista lähestymistapaa muihin aikakausiin verrattuna.

Aiherajaukseni kattaa Suomen autonomian ajan loppupuolen, itsenäistymisen sekä sisällissodan ja sen jälkeisen ajan. Näiden vaiherikkaiden vuosikymmenten aikana, *Suomen Urheilulehden* ideologinen kanta ja aihepiirit ovat pysyneet kohtalaisen samoina. Tutkimuksessa käsitellenkin yleisesti vallalla ollutta rotuideologiaa aatteellisella tasolla, joka pysyi varsin muuttumattomana

¹⁸ Kokkonen 2008, 48–50.

¹⁹ Kokkonen 2008, 83.

²⁰ Arponen 1997, 173–174, 176.

²¹ Tuomi & Sarajärvi 2017, 104–105.

²² Tuomi & Sarajärvi 2017, 104–105.

vuosikymmenten ajan. Keskityn artikkeleihin, jotka käsittelevät urheilua ja liikuntakasvatusta rotuteorian näkökulmasta. Käytän myös artikkeleita, joissa pohditaan urheilijoiden saavutuksia rotuteorian kautta sekä kirjoituksia, joissa käydään keskustelua urheilun ja suomalaisen rodullisen jalostamisen vuorovaikutuksesta. Tutkimusaineistoni artikkelit ovat osittain Kansalliskirjaston digitaalisina kopioina sekä fyysisinä lehtinumeroina. Käytyäni läpi aineiston, otin talteen aiheelleni relevantit artikkelit ja lähdin näiden avulla teemoittamaan aineistoani aihepiireittäin ja avainsanojen mukaan. Tähän kolmannen analysoinnin vaiheeseen kuuluukin aineiston tyypittely, luokittelu ja teemojen etsiminen. Tutkimukseni käsittelee lehteä kokonaisuutena, mutta nostan esille artikkeleita ja uutisia, jotka havainnollistavat tutkimustuloksiani ja luovat yleiskuvan lehden ideologisesta kannasta. Tutkielmassani esille nostetut teemat ovat lehden yleinen kanta. Viimeinen vaihe on yhteenvetöjen tekeminen. Tämä vastaa tutkielmani lopullisia havaintoja ja päätelmiä.²³

1.3. Keskeiset käsitteet ja tutkimuskenttä

Rotuteorian juuret ovat 1700-luvun luonnontieteissä. Luonnontieteilijät, antropologit ja amatööritutkijat alkoivat vertailla eri alueiden väestöjä. Perusteena erittelyille olivat ulkonäkö, käyttäytyminen, uskonto, fyysinen voima ja sivistystaso. Mittauksien ja havaintojen avulla arvioitiin ihmisryhmien älyä, luonnetta ja käyttäytymistä, minkä mukaan tehtiin rotuluokitteluja.²⁴ Antropologit 1700- ja 1800-luvuilla jakoivat ihmiskunnan näkyvien erilaisuuksien perusteella kolmeen tai neljään eri rotuun. Fyysisen antropologian kehittyessä ja mittausten tarkentuessa, myös rotujen määrä lisääntyi. Suomen rotuhygieniää runsaasti tutkineen historioitsija Markku Mattilan mukaan rotu on epämääräinen termi, jolla voidaan tarkoittaa eri kulttuurin, uskontojen, valtioiden, kielten, etnisten ja maantieteellisten rajojen ryhmiä. Rotuteorioita pidettiin silti pitkään luotettavana tieteellisenä kategoriana. Vasta toisen maailmansodan jälkeen on yritetty tietoisesti luopua kyseisen termin käytöstä.²⁵

Rotuajattelun tutkimukseen kuuluu olennaisesti rasismien tutkimus. Käytän tutkimuksessani sosiologien Robert Milesin ja Stuart Hallin rodun ja rasismien termien määrittelyjä. Hall tuo esille, että ihmisten väliset fyysiset eroavaisuudet kuten ihonväri, vartalon ja hiusten muodot ovat kiistattomasti erilaisia eri roduiksi määriteltujen ihmisten välillä, mutta näillä erilaisuuksilla on

²³ Tuomi & Sarajärvi 2017, 104–105.

²⁴ Kemiläinen 1993, 15–16.

²⁵ Mattila 1996, 125–126.

merkitystä vain silloin kun ihmiset organisoivat ja kategorisoivat nämä erilaisuudet diskurssien avulla. Diskurssit taas vaikuttavat ihmisten kulttuuriin ja sosiaaliseen toimintaan.²⁶

Rasismien tutkimuksessa on tehty lukuisia eri yrityksiä määrittää rasismi, tai vastakohtaisesti, ei olla pyritty määrittelemään sitä lainkaan. Milesin mukaan rasismi on erottelulle pohjautuvaa diskurssia, joka luo Toisen. Tämä toiseuden luominen perustuu aina oletukselle, että jako on luonnollinen.

Rasismi tuottaa samalla marginalisoimisen diskurssia, joka on tärkeä osa rodullistetun vähemmistön alistamisessa. Rodullistetulta Toiselta evätään erilaisia resursseja ja annetaan ne Meille. Rakennettu ”luonnollinen” erilaisuus luo luonnolliseksi verhoillun hierarkian, jossa hyväksytään ja tunnetaan kuulumista sosiaaliseen muodostelmaan. Eli rasismien avulla voidaan luoda kansallistunnetta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta huolimatta siitä, että ajattelussa on luonnollisina väitettyjä eriarvoisuuden hierarkiatasoja.²⁷ Tämä yhteenkuuluvuuden tunne luo rotuidentiteettejä, joissa tietyt ryhmät korostavat myös itseensä liittyviä tiettyjä ominaisuuksia yhdistäviksi tekijöiksi.

Lähtökohtani on, että *Suomen Urheilulehden* kirjoittajat ja toimittajat ovat tietoisesti nostaneet esille näitä tekijöitä muodostaakseen tietynlaisen suomalaisen rotuidentiteetin, ja tätä kautta määritelleet, ketkä eivät tähän kategoriaan heidän mukaansa kuulu.

Käytän tutkimuksessani rotu-termiä ilman lainausmerkkejä, sillä tarkoitan rodulla aikakaudella vallitsevia rodun määritteitä, jossa rotu tavallisesti määritellään ulkoisten vaikuttimien (anatomia, maantiede ja kielellinen eroavaisuus) ja sisäisten vaikuttimien (kansan ”luonne”, älykkyys ja sivistyksen taso) avulla. Sosiologi Vesa Puuronen tuo esille, että monet historiantutkijat ovat olleet vastahakoisia käyttämään rotu-termiä kirjoituksissaan, sillä sanan käytön on pelätty ylläpitävän rasistisia konnotaatioita ja rasistista ilmapiiriä, eli todentavan rotu-termin käytön yleisesti hyväksyttävänä tieteellisenä määritelmänä. Puuronen kuitenkin huomauttaa, että tutkijat eivät voi olla käyttämättä kieltä, joista asioista puhutaan yhteiskunnassa. Hän kirjoittaaakin: ”rotujärjestelmä ja rodut eivät katoa, vaikka niistä ei puhuta”.²⁸ Miles on asiasta samaa mieltä. Hän korostaa, että rotua tai rotusuhteita ei ole todellisuudessa olemassa, mutta vain usko, että ne ovat olemassa riittää niiden yhteiskunnalliseen vaikutukseen. Rotueroavaisuuksia käytetään joidenkin sosiaalisten ryhmien osalta konstruoimaan Toinen ja samalla itsensä. Ajatuksena on rajata tiettyjä ihmisiä pois omasta piiristä ja asettaa itsensä valta-asemaan. Milesin mielestä rotuteoriat perustuvat aina valta-asetelmien luomiseen. Hän viittaakin sosiologi Colette Guillaumiin, jonka mukaan rotu on ihmisten luoma idea, joka syntyi tiettyjen historiallisten ja materiaalistien syiden seurauksena. Sitä käytetään

²⁶ Hall 2017, 50.

²⁷ Miles 1993, 101–102.

²⁸ Puuronen 2011, 48.

kuvaamaan ja rakentamaan maailmaa tietyin tavoin, tiettyjen historiallisten seurausten ja poliittisten intressien pohjalta. Rotu- käsite on toisin sanoen ideologinen.²⁹ Tämän vuoksi näen tarpeelliseksi käyttää sanaa rotu ilman lainausmerkkejä tai kiertoilmauksia. Rotu on keskeinen termi tutkielmassani, ja rotuteoriat olivat yleisesti hyväksytyjä tieteellisiä teorioita aikakaudella, jota tutkin. Se oli myös keskeinen ideologia ja tapa luokitella maailmaa etenkin länsimaissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että hyväksyn termin tieteellisyyden ja käytön nykykontekstissa.

Rotu on käsitteenä historiallinen ilmiö, minkä vuoksi rasismia ja valkoisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa voidaan pitää kulttuurihistoriallisena, siten muuttavana, ilmiönä.

Kulttuurihistorioitsija Marjo Kaartinen huomauttaakin, että historiallisuudella viitataan ilmiöiden alati muutuvaan luonteeseen. Rotu on toisin sanoen kulttuurinen rakenne, jonka avulla järjestetään maailmaa. Käsitteellä on kuitenkin myös poliittinen ja sosiaalinen ulottuvuus, minkä vuoksi rodulla on poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia.³⁰

Historioitsija Maija Urponen tuo esille väitöskirjassaan (2010), että suomalaisten kategorisoidessa itsensä valkoiseen rotuun, tämä ei tarkoittanut, että suomalaiset kumosivat vanhat rodulliset luokitukset ja hierarkiat. Pääasiassa he hyväksyivät ja hyväksikäyttivät näitä valtahierarkioita, joiden nojalla suomalaisetkin olivat monien eurooppalaisten keskuudessa esitetty germaanisen ja mongolirodun välisenä sekoituksena.³¹ Urponen väittääkin, että suomalaisten valkoisuus on syntynyt toisten ryhmien kustannuksella rasistisen toiseuttamisen avulla.³² Vaikka keskityn lähinnä suomalaisten kirjoituksiin omista urheilusuorituksistaan, niin kilpaurheilussa korostuvat kansainväliset tapahtumat, mikä näkyy myös *Suomen Urheilulehden* uutisissa sekä käännettyissä artikkeleissa. Urponen huomauttaakin, että identiteettien luominen esimerkiksi olympialaisten yhteydessä on ylikansallista, sillä se on vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa sekä sitoutuu laajempiin kansallisvaltioiden kolonialistisiin konteksteihin.³³ Täten käsitellessäni suomalaisten valkoisuutta ja rodullista identiteettiä, on huomioitava myös *Suomen Urheilulehdessä* näkyvä kansainvälinen keskustelu suomalaisten urheilullisista suorituksista sekä rotuteoreettinen pohdinta.

Aikakaudelle, ja samalla tutkimukselleni keskeisiä käsitteitä ovat rappeutumisteoria ja sosiaalidarwinismi. Rappeutumisteoria liittyi 1900-luvun alkupuolella vallitsevaan yleiseen ajattelumalliin, että länsimaalainen ihminen on vieraantunut ”elämäntaistelusta” ja turmeltunut aikaisempien sukupolvien fyysisen luonteen normeista ja muodoista. Tämä liittyi Darwinin

²⁹ Miles 1993, 42, 45.

³⁰ Kaartinen 2005, 28.

³¹ Urponen 2012, 18; Kemiläinen 1993, 216, 285.

³² Urponen 2012, 18.

³³ Urponen 2012, 21.

evoluutioteoriaan ja valistuksen aikaiseen uskomukseen jatkuvasta kehittymisestä täydellisempään ja monimuotoisempaan muotoon, mikä yhdistyi muun muassa Arthur de Gobineau (1816–1882) teorioihin veren sekoittumisesta ja länsimaisen kulttuurin rappeutumisesta. *Suomen Urheilulehden* kanta urheilun jalostavasta vaikutuksesta perustui sosiaalidarvinistisille aatteille.

Sosiaalidarvinistinen teoria pohjautui Charles Darwinin (1809–1882) teorioihin, joilla oli suuri vaikutus luonnontieteisiin, uskonnolliseen, moraaliseen, yhteiskunnalliseen ja poliittiseen ajatteluun.

Rasismien tutkimuksen lisäksi keskeiseksi käsitteeksi nousee tutkielmassani valkoisuuden tutkimus. Rasismien tutkimus on Suomessa Puurosen mukaan kohtalaisen uutta, hän korostaa, että olemme jääneet pois kansainvälisestä kolonialistisesta keskustelusta ja teoreettisesta valkoisuuden ja rotujärjestelmien analysoinnista.³⁴ Sosiaalihistorioitsija Eric Arneserin ja sosiologi Ashley Doane mukaan valkoisuuden tutkimus perustuu ajatukselle, että myös valkoisuus on rotu, mitä tavallisesti ei mielletä sellaiseksi. Doane tuo esille, että valkoisuus on usein ”piilotettua”, ihmiset eivät välttämättä ole tietoisia valkoisuudestaan, rodustaan ja rotuidentiteetistään. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että heidän rotuasemansa ei vaikuta merkittävästi tai huomiota herättävästi heidän elämässään. Kaartinenkin huomauttaa, että länsimaisesta kulttuurisesta valkoisuudesta on tullut normi. Juuri tämän vuoksi on tarpeellista tutkia vaaleaihoisten rotua ja identiteettiä sekä itse rodun rakennetta. Valkoisuuden tutkimus on laajalle levinnyt ala, jota tutkitaan lähes kaikilla tieteenaloilla.³⁵ Valkoisuus tutkimuskäsitteenä on epämääräinen ja vaikeasti määriteltävä nimenomaan sen näkymättömyyden vuoksi. Sosiologi Ruth Frakenberg, joka tunnetaan urauurtavasta työstään valkoisuuden tutkimusten alalla tuokin esille, että valkoisuudella on monia ulottuvuuksia: valkoisuus on rakenteellinen etuasema ja rodullinen etuoikeus. Se on näkökulma tai lähtökohta, mistä valkoiset näkevät itsensä, muut ja yhteiskunnan. Valkoisuus viittaa myös kulttuuriin tapoihin, joita ei ole usein merkitty tai ne ovat nimeämättömiä. Toisin sanoen kaikissa yhteiskunnissa on rotujärjestelmiä, vaikka niitä ei tunnistettaisikaan.³⁶ Sosiologi Margaret Andersen tuo esille kolme tärkeää tapaa pyrkiä määrittelemään valkoisuutta. Ensimmäinen on tunnustaminen, että valkoisuus on läsnä kaikkialla, vaikka sitä ei yleensä tunnisteta. Toiseksi valkoisuus on etuoikeusjärjestelmä, joka liittyy Toisten - toisin sanoen värillisten ihmisten - hallitsemiseen. Kolmanneksi tulee korostaa rotua sosiaalisesti rakennettuna kategoriana: aivan kuten värilliset ihmiset ovat rodullistettu, niin ovat myös valkoiset, vaikka hyvin erilaisin seurauksin.³⁷

³⁴ Puuronen 2011, 29.

³⁵ Arnesen 2001, 3–4; Kaartinen 2005, 33; Doane 2013, 5–7.

³⁶ Frankenberg 1993, 1.

³⁷ Andersen 2013, 24.

Vasta noin viimeisen kymmenen vuoden sisällä myös Suomen akateemisella kentällä on herätty tähän näkökulmaan. Suomessa on tutkittu muun muassa Suomen valtavirtamedian ja poliittisen keskustelun diskurssien rasistisuutta ja suomalaisten valkoisuuden suhdetta maahanmuuttajiin sekä suomalaisten kolonialistista menneisyyttä.³⁸ Etenkin historian tutkimuksessa valkoisuuden tutkimus on jäänyt Suomessa vähälle.³⁹ Näen, että tutkimukseni asettuu osaksi rasismin tutkimuksen perinnettä, jossa valkoisuuden tutkimuksesta on tullut oma kategoriansa. Samalla pyrkimykseni on lisätä tietoisuutta, miten suomalaisten valkoisuuden identiteettiä on tietoisesti muodostettu rodullisten käsitysten pohjalta.

Urheilun ja nationalismin suhdetta on tutkittu erittäin runsaasti ympäri maailmaa. Muun muassa Jouko Kokkosen väitöskirja *Kansakunta Kilpasilla: urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952* (2008) käsittelee laajasti urheilun ja olympialaisten avulla tuotettua suomalaisuuden myyttien syntyä ja kehitystä. Hänen teoksensa toimiikin tutkielmani taustan pohjana. Vaikka tutkimuksessani nousee esille suomalaisten nationalistiset motiivit urheilusuoritustensa korostamisessa, keskityn nimenomaan rotuteoreettiseen näkökulmaan, ja etenkin suomalaisten rotuidentiteettiin valkoisuuden tutkimuksen avulla. Suomalaisten suhteesta 1900-luvulla vallitseviin rotuteorioihin on tehty runsaanlaisesti tutkimusta. Tunnetuimpia tutkijoita on Aira Kemiläinen, joka käsittelee tutkimuksessaan *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa* (1994) suomalaisten kansallista identiteettiä mongoliteorian valossa. Markku Mattila taas on julkaissut useita artikkeleita Suomen rotuhygieniasta. Vesa Puuronen on tutkinut rasismin eri muotoja ja sen ilmiöitä Suomessa.

Ensimmäinen käsittelyluku keskittyy tuomaan esille *Suomen Urheilulehden* rotuteoreettista ja ideologista taustaa. Ensimmäisessä alaluvussa keskeiseksi käsitteeksi nousee rappeutumisteoria, johon pohjautuu huoli ja halu jalostaa suomalaisista rodullisesti parempia yksilöitä. Toisessa alaluvussa taas tärkeä teema on sosiaalidarvinistinen ajatus elämäntaistelusta.

Elämäntaisteluteoriaan kuului olennaisesti ajatus, että koko maailma oli kansakuntien kilpakenttä, jossa ainoastaan vahvimmat kansat selviävät modernin maailman haasteista. Etenkin sotakuntoisuus korostui ajattelussa. Tässä kappaleessa avaan myös aikakauden keskustelua ja kiistelyä

³⁸ Valkoisuuden ja rasismin tutkimuksesta mediassa Kts. esim. Suvi Keskinen (2019); Sylvia Sene, Pro-Gradu (2017); Niina Maria Vuolajärvi, Pro-Gradu (2010); Leena-Maija Rossi (2012). Anna Rastas on tutkinut Suomessa kattavasti maahanmuuttajien kokemuksia. Suomalaisten koloniaalista menneisyyttä ovat tutkineet muun muassa Turun yliopistossa yleisen historian tutkijat Raita Merivirta ja Leila Koivunen.

³⁹ Huomionarvoisia tutkijoita ovat kuitenkin sosiaalitieteiden tutkija Suvi Keskinen, joka on tehnyt rasismin tutkimusta suomalaisesta hyvinvointivaltiosta feministisestä ja valkoisuuden näkökulmasta. Olli Löytty on tamperelainen tutkija ja tietokirjailija, joka on tutkinut kansallista identiteettiä ja kulttuuria. Hän on tutkinut Suomalaisten valkoiseen rotuidentiteettiin ja kolonialistista menneisyyttä kielentutkimuksen kautta.

kilpaurheilun ja tavallisen voimistelun sekä kuntoilun suhteesta. Monet kritisoivat kilpaurheilun rappeuttavan moraalia ja synnyttävän ”urheiluhulluutta”, jossa ennätyksillä oli ainoastaan merkitystä ja unohdettiin liikkumisen sielullinen ja moraalinen merkitys kansan kasvattajana. Luvun yhdistävä temaattinen käsite on sosiaalidarwinismin ajatukset, jotka vaikuttivat voimakkaasti Suomen liikuntakulttuurissa. Toisessa käsittelyluvussa keskityn konkreettisiin esimerkkeihin, joiden *Suomen Urheilulehti* uskoi todistavan suomalaisten rodullisen valkoisuuden. Ensimmäisessä alaluvussa tuodaan esille suomalaisten valioirheilijoiden tehtävä suomalaisten moraalisena esimerkkinä. Toisessa alaluvussa taas keskityn kansainväliseen huomioon ja aikakauden polveilevaan sekä risteileviin teorioihin suomalaisten rodullisesta asemasta. Lukujen keskeinen kantava teema on kansallisen identiteetin ja rotuidentiteetin risteävät käsitykset.

Tutkielman aiheen vuoksi on myös syytä olla tietoinen omasta asemastani. Kirjoitan niin sanotusti kulttuurin sisältä tutkimusta. Kansatieteilijä Helena Ruotsala tuo esille, että oman kulttuurin tutkimisen vaikeuksia ovat muun muassa sokeutuminen ja pitäminen itsestään selvänä tiettyjä asioita tutkimuksessa tai olla ideologisesti ehdoton ja ennakkoluuloinen. Tutkija ei voi irrottautua kulttuurisesta kontekstistaan. Ruotsala kutsuu näitä kulttuuriseksi ja biologiseksi painolastiksi. Tutkimuksen kannalta merkittäviä kulttuurisia tekijöitä ovat tutkijan ja tutkittavan puhetapa, kielenkäyttö, pukeutuminen, käyttäytyminen, ihonväri, ikä, sukupuoli ja sosiaalinen asema. Toisaalta kulttuurin sisäisessä tutkimuksessa tutkijalla on tutkimuskohteeseensa kulttuurinen ymmärrys, joka puuttuu ulkopuoliselta tutkijalta.⁴⁰ Edellä mainituista kulttuurisista tavoista tutkielmani kannalta merkittävimmät tekijät ovat ihonväri, sukupuoli ja sosiaalinen asema. Tarkoitukseni on pyrkiä aloittamaan keskustelua ja haastamaan käsityksiä suomalaisten omasta valkoiseksi koetusta identiteetistä, samalla itse suomalaisuudesta, ja sen kehityksen rasistisista juurista.

⁴⁰ Ruotsala 1998, 101–102.

2 Kansan jalostaminen urheilun avulla

2.1 ”Epämuodostuneet rotukummitukset”⁴¹ – liikunta rappeutumista vastaan

Vasta silloin, kun jokainen kansalainen pitää tärkeänä velvollisuutenaan ei ainoastaan itseään vaan sukupolveaan ja kansaansa kohtaan, itse harjoittaa ruumistaan, sitä sielunsa pyhänä asuntona hyvin hoitaa, kehittää ja voimistuttaa, vasta silloin on urheiluaate saavuttanut maassamme oikean aseman.⁴²

Näin kirjoittaa Arvo Vartia urheilun ja voimistelun yhteiskunnallisesta pyrkimyksestä *Suomen Urheilulehdessä* vuonna 1909. Vartia kiteyttää suomalaisen liikuntakasvatuksen käytännön pyrkimyksen. Suomalaisten urheiluliittojen ja *Suomen Urheilulehden* tarkoituksena oli saada mahdollisimman moni kansalainen liikkumaan ja muokkaamaan ruumistaan yhteisen hyvän hyödyksi.⁴³ Yksilön vastuun korostaminen yhteiskunnan hyväksi oli tavallista 1900-luvun alulla.

Harri Salimäki tuo esille poliittisen historian väitöskirjassaan, että modernin liikuntakasvatuksen ja liikuntakulttuurin henkiset juuret ovat keskiajan ritariakatemian ruumiinharjoituksissa, joita Saksan filantropistit ottivat mallia 1700-luvun loppupuolella. He korostivat, että liikunnan harrastamisessa oli oltava syy tai vakaumus taustalla eikä sotilashyöty tai huvi. 1700-luvun lopulla liikunta alkoi systematisoitua sen yleistyessä kouluopetuksessa. Varsinaisen modernin liikuntakulttuurin katsottiin alkaneen 1860-luvulla, sillä tuona aikana syntyi kansallisella tasolla ensimmäiset organisoidut voimistelu- ja urheiluyhdistykset. Suomessa otettiin esimerkiksi eurooppalaisista liikuntakasvatustallemalleista. 1870-luvulla perustettiin ensimmäinen suomalainen voimisteluyhdistys, joka kehitti opiskelijoiden ryhtiä ja liikunnallista taitoa.⁴⁴

Ideologisella tasolla liikuntakasvatuksen tärkein päämäärä oli jalostaa suomalaisista ruumiillisesti sopusuhtaisia ja terveitä sekä samalla sielullisesti kasvattaa moraalisia ja siveellisiä kansalaisia.

Arvo Vartia julistaakin:

Kehittyköön maamme voimistelelevasta ja urheilevasta nuorisosta kansallemme ydinjoukko, tarmokas ja elinvoimainen nuorten parvi, joka osaa asettaa korkealle sekä ruumiilliset että henkiset ihanteensa, mutta joka ennen kaikkea toiminnassaan horjumattomasti pysyy siveellisellä pohjalla. — Silloin on voimistelu ja urheiluaatteella varma tulevaisuus maassamme.⁴⁵

⁴¹ Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908

⁴² Arvo Vartia: Voimistelun ja urheilun harjoittaminen on jokaisen ihmisen yksilöllinen velvollisuus. *Suomen Urheilulehti* 01.08.1909.

⁴³ Ivar Wilskman: Suomen urheilulehti v. 1989. *Suomen Urheilulehti* 01.04.1898. Salimäki 2000, 106.

⁴⁴ Salimäki 2000, 75–76.

⁴⁵ Arvo Vartia: Pyrkimyksemme. *Suomen Urheilulehti* 1.1.1911.

Vartian julistus heijastelee suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin ideologista ydintä. Hänen ajatuksiinsa vaikutti muun muassa suomalaisen voimistelun isäksi kutsuttu Frans Viktor Heikel (1842–1927), joka oli keskeinen henkilö suomalaisen liikuntajärjestelmän muotoutumisessa. Salimäki tuo esille, että Heikelin päämäärä oli sydämen sivistys, jonka muodostaa uskonnollissiveellinen luonne. Heikel korosti yksilöiden pyrkimystä yrittää jalostaa itseään ja kanssaihmissiä. Tämä johtaisi vapautumiseen ulkonaisista ja sisäisistä esteistä, jotka vaikeuttivat henkeä kehittymään voimakkaaksi, viisaaksi ja hyväksi. Toisin sanoen ruumiinharjoituksilla jalostettiin sielua.⁴⁶ Salimäen mukaan Heikelin ideologian taustalla vaikutti lamarcilainen sosiaalidarwinismi. Heikel uskoi hankittujen ominaisuuksien periytymiseen, missä fyysisellä harjoituksella on mahdollista hankkia parempia älyllisiä, henkisiä ja siveellisiä ominaisuuksia. Sosiaalidarwinismin henkinen perusta (jatkuva kehitys ja jalostus) muotoutui viimeistään 1700-luvulla, missä se näkyi selvimmin kasvatustieteessä ja filosofiassa.⁴⁷ Liikunnalla oli myös tarkoitus saada ruumis ja sielu sopusuhtaiseksi, tämä mahdollisti hyvän elämän. Vartia kirjoittaa urheiluvien ja voimistelevien nuorten olevan tämän pyrkimyksen ydinjoukko.

Heikelin vaikutuksen näkee myös Lauri Pihkalan näkemyksessä urheiluun, joka on hänen mukaansa rodun jalostamisen yksi tärkein tarkoituspäätös.⁴⁸ Pihkala ajoi koko liikuntakulttuurin vaikuttajan uransa aikana liikunnan⁴⁹ tärkeyttä rodunjalostuskeinona.⁵⁰ Salimäen mukaan Pihkalan ihmiskäsitys perustui rodunjalostus- ja sosiaalidarwinismiaatteelle. Etenkin William E. Kellicottin (1878–1919) *The Social direction of human evolution* (1911) sekä Herbert Spencerin (1820–1903) ja William Jamesin (1842–1910) kasvatuskäsitykset vaikuttivat vahvasti hänen näkemyksiinsä. Pihkala näki, että ihmisen toiminnan perusta on luonnossa, mutta toiminnan päämäärä on pyrkiä siveellishenkisten ominaisuuksien kehittämiseen ja yhteisen onnen edistämiseen. Tämä tapahtuu vain ruumiinkasvatuksen kautta. Urheilun avulla opittiin hallitsemaan omaa elämää.⁵¹

Suomen Urheilulehdessä näkyikin samanmielisyys liikunnan kehittävän samanaikaisesti niin ruumista kuin sielua. Vartia toteaaakin, että ”ruumis on se aineellinen pohja ja perusta, jolla henkisenkin työn tulokset lepäävät”.⁵² Ajatuksen pohjana on kehitysopillinen usko, että ihmisen on mahdollista jalostaa itseään paremmaksi yksilöksi kokonaisvaltaisesti. Tähän ajatukseen kuului

⁴⁶ Salimäki 2000, 97–99.

⁴⁷ Salimäki 2000, 102–103.

⁴⁸ Lauri Pihkala: Vieläkin kaikenpuolisuus- ja erikoisalaurheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.03.1908.

⁴⁹ 1900-luvun alussa Pihkala korosti voimistelun tärkeyttä, mutta urheilu nousi hänen suosionsa kilpaurheilun yleistymisen myötä.

⁵⁰ Lauri Pihkala: Vieläkin kaikenpuolisuus- ja erikoisalaurheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.03.1908.

⁵¹ Salimäki 2000, 159,140.

⁵² Arvo Vartia: Miksi voimistelen? *Suomen Urheilulehti* 01.04.1908.

olennaisena osana usko sivilisaation rappeutumiselle. Miles luonnehtii tätä uskoksi ihmisten rappeutumiseen, joka on aiheutunut kaupungistumisesta. Kaupungistumiseen ajateltiin kuuluvan osana veltto elämä, ilmansaasteet, paheet ja huvittelut. Ihmisten elämään ei kuulunut tarpeeksi taistelua oman selviytymisen eteen, minkä taas uskottiin johtavan biologisten ominaisuuksien heikkenemiseen ja huonontumiseen.⁵³

Ivar Wilskman, joka otti vaikutteita Heikelin opeista, oli muun muassa erittäin huolestunut nuorten suomalaisten miesten ruumiinkunnosta. Tutkiessaan Uudenmaan kutsuntalautakunnan arkistoja hän tuo löytönsä esille, ”että 20-vuotiaat nuoret miehet — ainakin uusmaalaiset — ovat ruumiillisesti hämmästyttävän heikosti ja monessa muussakin suhteessa huonosti kehittyneitä”.⁵⁴ Hän korostaa miesten lyhyttä pituutta ja alhaista painoa. Wilskmanin mukaan näitä ”ylenheikkoja” ja ”raakkeja” voi ”tuskin miehiksi sanoa”.⁵⁵ Hänen huolensa heijastelee historiantutkija Christopher Forthin tekemiä huomioita siitä, että maskuliinisuuden ja modernin miehen rappeutumista on pidetty ongelmana jo satoja vuosia. Etenkin 1800-luvulla, kun armeijaan ilmoittautuneiden miesten fyysinen kunto ilmoitettiin heikentyneen.⁵⁶ Näen, että kasvanut huoli nuorten miesten isänmaanpuolustuskyvyistä kertoo niin nationalististen aatteiden inspiroimasta itsemääräämisoikeudesta ja tarpeesta puolustaa omaa valtiotaan, kuin sosiaalidarvinistisesta uskosta ihmiskunnan elämäntaistelusta.

Vieraantuminen ”luonnollisesta” liikkumisesta näkyy Yrjö Halmeen (nimimerkki ”Uppercut”) kirjoituksessa. Hän oli huolissaan nuorison veltostumisesta ja liikkumisen vähyydestä. Maalaisnuoriso oli kuitenkin hänen mukaansa tässä poikkeus. Heidän joukostaan ”nousee alati uusia kykyjä urheilun alalla” sekä he ”pitävät kiinni edistymisen ajatuksesta”. Kaupunkinuoret taas ”istuskelevat ja keskustelevat mieluummin. Kentällä tai salissa käydään vain näön vuoksi”.⁵⁷ Mielestäni tämä heijastelee Kokkosen mainitsemaa metsäläisyys -käsitettä, missä korostuu Suomen luonto ja perinteiset fyysiset maalaistyöt, jotka pitivät niin sanotusti luonnollisin keinoin ruumiinkuntoa yllä. Kaupungissa taas vallitsevat nuoria rappeuttavat tekijät, kuten tanssisalit, kahvilat, alkoholi ja nuorten naisten seura. *Suomen Urheilulehti* usein asettaakin luonnon ja maataloustöiden tekemisen tärkeiksi ihmisen jalostumisen mahdollisuudeksi kaupungin tuottaman sivistyksen sijaan.⁵⁸

⁵³ Miles 1993, 94.

⁵⁴ Ivar Wilskman: Kehitys, nuorukainen, voimakkaaksi ja ryhdikkääksi! *Suomen Urheilulehti* 23.06.1921.

⁵⁵ Ivar Wilskman: Kehitys, nuorukainen, voimakkaaksi ja ryhdikkääksi! *Suomen Urheilulehti* 23.06.1921.

⁵⁶ Forth 2008, 145.

⁵⁷ Uppercut: Enemmän huomiota nuorison urheilulliseen kehittämiseen. *Suomen Urheilulehti* 16.1.1922.

⁵⁸ Martti Jukola: Urheilun edellytyksiä ja tehtäviä. *Suomen Urheilulehti* 25.5.1931.

Siitä huolimatta, että *Suomen Urheilulehti* on ajanut voimakkaasti koko 1900-luvun alun ajan urheilustadionien ja erilaisten liikuntapaikkojen rakennuttamista ympäri Suomea, niin luonnossa liikkumista ihannoitiin eniten. Halme huomauttaakin, että ”ulkona vapaassa luonnossa voi juosta täyttä päätä, heitellä täydellä voimalla tai hypätä, mitä kukin haluaa. Kajoja ei ole, ilmaa ei puutu, vapaus tässä tärkein”.⁵⁹ Luonnossa liikkuminen nähtiin tehokkaimpana, mielekkäimpänä ja luonnollisimpana harjoittelutapana. Forth tuokin esille, että Euroopassa vallitsi 1900-luvun alkupuolella villitys luontoon menemisestä, hänen mukaansa se oli miesten tapa saada maskuliininen vartalo.⁶⁰ Suomalaisten kohdalla luonto ja metsä tietoisesti nostettiin esille. Pohjoismaalainen maisema kuului olennaisena osana kansalliseepokseen ja nationalistiseen narratiiviin suomalaisesta metsäkansasta, joka kovalla työllä pyrki selviytymään karussa ympäristössä. Näissä mielikuvissa *Suomen Urheilulehti* halusi luoda kansallista identiteettiä suomalaisista ”luonnon lapsina”, joiden sielu oli pohjimmiltaan viaton ja terve. Liikunta oli taas keino tuoda tämä esille ja jalostaa ruumista sekä sielua yhdessä.

Näen mielenkiintoisen ristiriidan kaupungistumisen rappeutumisuskomuksen ja urheiluharrastuksen välillä. Aikakaudella uskottiin, että moderni ihminen oli rappeutunut, sillä se oli menettänyt esi-isänsä tiettyjä ominaisuuksia. Vihtori Lähde kirjoittaa *Suomen Urheilulehdessä*:

Ihmiset ovat eksyneet alkuperäisesti luonnonmukaisista, yksinkertaisista ja luonnonvapaista elintavoistaan joihin voimain urhea käyttö ja rohkeus ynnä raitis ilma liittyivät, tavoittelemaan elämän kulttuurimuotoina ummehtuneita pirtejä, kuristavia muotivaatteita, veltostavia mukavuus- ja nautintotapoja.⁶¹

Muita rotuja, eli värillisiä rotuja pidettiin lähempänä vanhojen esi-isien liikuntakyvykkyyttä ja selviytymistaitoja. Toisaalta Suomessa esimerkiksi uskottiin, että ainoastaan sivistyneet kansat osaavat urheilla ja kehittää ”järkipäisesti” ruumistaan.⁶² Tämä oli keino pyrkiä ylläpitämään etenkin valkoisen ihmisen hierarkkista yliasemaa niin sivistyneesti kuin fyysisesti. Vaikka värillisten rotujen yksilöt nähtiin etenkin 1930-luvulla fyysisesti vahvempina ja taitavampina urheilussa, uskottiin, että valkoinen sivistynyt ihminen kykeni systemaattisesti kehittämään itseään niin ruumiillisesti kuin henkisesti ylemmälle tasolle. Lähteen julistus viittaa kaupungistumisen rappeuttavaan vaikutukseen sekä sivilisaation tuottamiin heikentäviin ominaisuuksiin. Toisaalta hän

⁵⁹ Uppercut: Enemmän huomiota nuorison urheilulliseen kehittämiseen. *Suomen Urheilulehti* 16.1.1922.

⁶⁰ Forth 2008, 159.

⁶¹ Vihtori Lähde: Voimistelu ja leikit vihoviimein täysiin oikeuksiinsa Suomen kouluissa! Urheilukentät myös Kyläkuntiin! *Suomen Urheilulehti* 13.4.1920.

⁶² Kts. Vihtori Lähde: Voimistelu ja leikit vihoviimein täysiin oikeuksiinsa Suomen kouluissa! Urheilukentät myös Kyläkuntiin! *Suomen Urheilulehti* 13.4.1920.

myös uskoi sivistyksen mahdollistavan ihmisen jalostumisen korkeammalle tasolle ”luonnonherraksi”.⁶³ Lähteen ajattelumalli seuraakin yleistä eurooppalaista käsitystä länsimaalaisten sivistyksen korkeasta tasosta. Mediakulttuurin tutkija Rikke Andreassen tuo esille, että 1900-luvun vaihteessa rotuteorioiden mukaan eri rodut olivat kehittyneet eri asteissa. Valkoisen, eli anglosaksisen rodun uskottiin edenneen kehityksessä korkeimmalle ja nähtiin sivistyneimpänä kulttuurina, kun taas muiden rotujen kulttuurit olivat vielä alkuasteella.⁶⁴ Lähde korostaakin suomalaisten kykyä jalostaa itseään luonnonherraksi, sillä hän näki suomalaisen kansan kuuluvan valkoiseen rotuun, joka ainoana kykenee muokkaamaan itseään niin henkisesti kuin fyysisesti paremmaksi. Samalla ajatukseen liittyy vahvasti länsimaalainen käsitys ympäristön muovaamisesta omiin tarkoituksiinsa.

Vaikka värillisten rotujen fyysisiä ominaisuuksia ja heihin yhdistettyä viattomuutta ihailtiin, niin urheileminen ja eri urheilulajien kehittäminen oli sivistyneiksi kansoiksi katsottujen ihmisten tehtävä. *Suomen Urheilulehdessä* todetaankin, että valkoinen ihminen ja länsimaalainen sivistys on opettanut värilliset rodut kilpailemaan.⁶⁵ *Suomen Urheilulehti* otti myös kantaa Jaakko Toivon mielipidekirjoitukseen *Vartija* -lehdessä, missä hän väitti luonnossa urheilemisen olevan ”alkukantaisuuden ihailua”, jossa ”halutaan luoda vain kauniita ruumiita, palvoa ihmisen primitiivisiä viettejä ja unohtaa elämän kohottavat arvot”. *Suomen Urheilulehden* artikkeli esitti vastaväitteensä tuomalla esille, että ”urheilemme ja hoidamme ruumistamme juuri senvuoksi, että henkemme kykenisi ottamaan vastaan noita elämän muita arvoja!”⁶⁶ Artikkelin kirjoittaja näki urheilun jalostavan ihmistä kokonaisvaltaisesti. Luonnon ja ruumiinkunnon palvontaa ei nähty ”alkukantaisuuden” tai ”alkuasukkaiden” ruumiillisen kunnon ihailuna, vaan sivistävänä, henkeä kohottavana ja alituisena ihmisen kehittymisenä.

Tähän ajattelumalliin kuului olennaisena osana ajatus urheilun järkipärisyydestä, joka on valistuksen maailmankuvan peruja. Isaksson, Jokisalo ja Abdulkarim tuovatkin esille, että valistuksen teemoihin kuului autonominen, yksilöllinen järki, moraalinen velvollisuus ja luonnontieteellinen ihmiskuva.⁶⁷ Kemiläisen mukaan usko länsimaalaisen, valkoisen ihmisen paremmuudesta ja sivistyksestä on kaukaista perua. Kristinuskoa pidettiin esimerkiksi ainoana oikeana uskontona. Lisäksi eurooppalaiset menestyivät siirtomaavalloituksissaan. Muun muassa

⁶³ Vihtori Lähde: Voimistelu ja leikit vihoviimein täysiin oikeuksiinsa Suomen kouluissa! Urheilukentät myös Kyläkuntiin! *Suomen Urheilulehti* 13.4.1920.

⁶⁴ Andreassen 2014, 449.

⁶⁵ Kontero: On sääli ”valkoista, vastustamatonta miestä”, kun värilliset rodut heräävät huomaamaan kykyjensä mahdollisuudet. *Suomen Urheilulehti* 23.01.1933.

⁶⁶ Pyrähdyksiä – primitivismissä ja ”hengen ikävässä”. *Suomen Urheilulehti* 4.5.1936.

⁶⁷ Jokisalo & Isaksson & Abdulkarim 2018, 135.

näistä vaikuttamista syntyi vakaumus, että edistys oli ominaista vain Euroopalle. Rotuteoreetikoiden teorioissa ja rotumäärittelyissä paistaakin eurosentrisyys ja ylemmydentunne. Valkoinen eurooppalainen nähtiin kauneimpana ja lahjakkaimpana ihmistyyppinä. Vieraita piirteitä pidettiin rumina ja heidän tapojaan sivistymättöminä.⁶⁸ Länsimaalainen ihminen jalosti ruumistaan ja sieluaan järkipäisesti tieteen avulla ja sopusuhtaisesti oman rotunsa ja ympäristönsä muokkaavien olosuhteiden sallituissa rajoissa. Tämä nähtiin jokaisen moraalisen velvollisuutena kehittää ruumiistaan jalostuakseen paremmaksi ihmiseksi ja hyödylliseksi kansalaiseksi.

Urheilun ja kehittyneimmiksi katsottujen sivilisaatioiden sivistävä vaikutus näkyy myös suhtautumisessa tummaihoisiin urheilijoihin. Jesse Owens oli aikansa yksi tunnetuimmista ja ihailuimmista urheilijoista. Myös *Suomen Urheilulehti* hämmästeli hänen ennätyksiään. Lehdessä näkyy kuitenkin epäusko, että tummaihoisen urheilija voisi muuttaa ”luontoaan” sivistyksestä huolimatta. *Suomen Urheilulehti* kirjoittaa Owensista, että hän ”on itse asiassa sivistyneissäkin olosuhteissa luonnonlapsi, boheemi, joka ei kauan vaivautumaan yhden asian takia, jos se ei hänestä luonnostaan mene.” Tummaihoisista myös julistetaan, että he halusivat ”boheemin lailla voittaa leikitellen ja helposti”.⁶⁹ Ajatuksella, että tummaihoiset ihmiset ovat laiskoja ja lähes lapsekkaita älyltään sekä ajattelussaan on Kaartisen mukaan pitkä kolonialistinen historia, millä pyrittiin ylläpitämään valta-asetelmia.⁷⁰ Suomessa ja muissa pohjoismaissa muun muassa levisi kolonialistinen kulttuuri ja ajattelumalli tummaihoisten ihmisten alempiarvoisuudesta tuontituotteiden myötä sekä kolonisoitujen maiden lähetystyön kautta.⁷¹

Historioitsija Päivi Molarius tuo esille, että 1900-luvun alkupuolella uskottiin Darwinin teoriaan sukuperimän vaikutuksesta ihmisen kehitykseen, mutta ympäristö vaikutti myös yksilön muotoutumisessa. Toisaalta ihminen pystyi jalostamaan itseään vain tiettyjen, perimän määräämien rajojen sisällä, eli rodun valtaa ei kyetty muuttamaan itsessään.⁷² Miles huomauttaakin, että rotu - käsite merkitsi jotain luonnollista, jotakin itsestään selvää sekä muuttumatonta, jonka seurauksena myös sosiaaliset suhteet ymmärrettiin luonnollisina.⁷³ Perimä saneli yksilön mahdollisuuksien rajat, mutta ympäristö voi rajojen sisällä muovata ihmisen käytöstä ja ominaispiirteitä. *Suomen Urheilulehti* tosin sanoen näki, että tummaihoiset pärjäsivät hyvin lajeissa, jotka heijastelivat heidän evoluutionsa myötä kehittyneen ominaisuuksien rajoja siitä huolimatta, että he elivät

⁶⁸ Kemiläinen 1993, 137.

⁶⁹ H.E: Neekerieurheilija on boheemi, joka tahtoo voittaa leikitellen. *Suomen Urheilulehti* 11.5.1936.

⁷⁰ Kaartinen 2005, 48–49, 53.

⁷¹ Garner 2014, 408; Keskinen 2019, 164. Kts. esim. Olli Löytty (2006) ja Marjo Kaartinen (2005).

⁷² Molarius 1998. 99–101.

⁷³ Miles 1993, 46.

länsimaissa ja sivistyneiksi katsotuissa valtioissa. Suomalaiset taas haluttiin luetella sivistyskansaksi, jotka kehittivät ruumiitaan ja sielujaan järkipäisesti sekä eurooppalaisten valkoisiksi katsottujen kansojen tavoin.

Muun muassa Arthur de Gobineau näki, että rotuominaisuudet säätelivät ulkoista olemusta, käyttäytymistä, yhteiskunnallisia suhteita ja kulttuurisia mahdollisuuksia. Molariuksen mukaan aikakaudella uskottiinkin, että kulttuurien voimistuminen näkyi ihmisten ulkoisissa rotuominaisuuksissa.⁷⁴ Gobineau teoretisoi, että rotu oli muuttumaton, millä ei ole omaa kehitystä. Muutos voi tapahtua ainoastaan rotujen sekoittuessa. Hän näki rotujen sekoittumisen johtavan läntisen sivistyksen ja ihmiskunnan alennustilaan, rodun rappeutumiseen, joka johtuu veren sekoittumisesta.⁷⁵ Toisaalta 1900-luvun alkupuolella juuri tätä veren sekoittumista voitiin myös pitää syynä parhaiden liikuntatulosten saavuttamisessa. Tätä perusteltiin sillä, että urheilijoilla korostui parhaimmat rotuominaisuudet. Muun muassa tohtori Lauri Taipale viittaa olympialaisista koostettuun eri maiden lääkärien tutkimusmateriaaliin, jossa viitataan suomalaisten pärjänneen urheilulajeissa, joiden ei katsottu sopivan suomalaisille heidän pituutensa vuoksi. Syyksi katsottiin mongolirodun ja germaanirodun sekoittuminen.⁷⁶ Gobineau'n teorian kilpailivat aikakaudella muiden rodun tutkijoiden teorioiden kanssa, ja näitä päätelmiä sovitettiin eri tarpeiden mukaisiksi.

Usko ihmiskunnan rappeutumiseen ja heikkouteen näkyy *Suomen Urheilulehdessä* koko 1900-luvun alun ajan. Vartian mukaan ”ruumiillisessa terveydessä ja voimakkuudessa omistaa kansa pääoman, joka kasvaa korkoa niin henkisillä kuin aineellisillakin aloilla, jotavastoin ruumiillisesti heikko ja raihnainen kansa on tuomittu kuolemaan; sen henkisetkin ponnistukset tuovat vain lyhytaikaisia hedelmiä”.⁷⁷ Hänen näkemyksensä kumpuaa Darwinin evoluutioteoriaa soveltavasta sosiaalidarvinistisesta käsityksestä eri kansakuntien välisestä kamppailusta.

Toivo Aron kipeä kannanotto suomalaisten yleisestä ruumiinkunnosta taas kiteyttää hyvin huolen ”ihmisrodun” rappeutumisesta ja velttoudesta. Hän vertailee karjanjalostusta, koiranjalostusta sekä ihmisten jalostusta toisiinsa, päivitellen, että ”ihmisrodun puhtaudesta ei pidetä edes sellaista lukua kuin koirain”. Tämä heijastelee käytännössä aikakauden huolta ihmiskunnan tilasta. Hän muun muassa tuo esille, että ruumiinharjoitusten huomiotta jättäminen on ”viidessäkymmenessä tapauksessa sadasta saa sitä varmaan pitää luonnottoman, epäsiiveellisen elämän, velton irstailun tai juopottelun suoranaisten seurauksena”. Hän näkee ”huonojen” elämäntapojen johtaneen myös

⁷⁴ Molarius 1998, 97–98.

⁷⁵ Jokisalo & Isaksson & Abdulkarim 2018, 182–183.

⁷⁶ Lauri Taipale: Lääkärien tekemiä tutkimuksia Olympialaiskisoissa Amsterdamissa v. 1928. *Suomen Urheilulehti* 24.01.1930.

⁷⁷ Arvo Vartia: Miksi voimistelen? *Suomen Urheilulehti* 01.04.1908.

huonoon ruumiinkuntoon. Aron mielestä siveellisyyden puuttuminen oli johtanut henkiseen ja ruumiilliseen rappioon. Nämä siveellisesti huonot tavat johtuivat taas esi-isien joukossa olevasta ”syntipukista, joka on epäsäännöllisellä elämällä, veneerisillä taudeilla t. m. s. voimansa murtanut”.⁷⁸ Aro uskoikin henkisten ja fyysisten ominaisuuksien periytyvän seuraaville sukupolville, minkä vuoksi ruumiinjalostuksella oli merkittävä merkitys myös tulevien sukupolvien rotuominaisuuksien kannalta.

Aro oli ilmaissut huolensa suomalaisten rappeutumisesta myös vuonna 1908 painetussa artikkelissa. Hän arvostelee valtiota, joka ei hänen mukaansa kiinnitä tarpeeksi huomiota ihmisrodun jalostukseen. Esimerkkinä hän väittää, että tämän vuoksi suomalaiset olivat niin eri mallisia ja näköisiä. Aro korostaakin, että erityisesti tämä näky naisissa: ”kauniimman sukupuolen´ edustajat ovat niin epämuodostuneet, että jos he olisivat eläimiä, joista valtion puolesta pidetään huolta, niin heidän omistajansa sakotettaisiin ja heidät itsensä vapautettaisiin näistä maallisista vaivoista.” Aron mukaan syy tälle ruumiiden monimuotoisuudelle oli nimenomaan liikunnan ja urheilun vähäinen harjoittaminen. Tämän hän tarjoaa selitykseksi, miksi juuri naisväki oli hänen mukaansa ”epämuodostuneempi”, sillä miehet harjoittivat enemmän liikuntaa. Hän julistaakin: ”varmaa onkin, että jos kaikki ihmiset huvituksenaan ja virkistykseenään käyttäisivät urheilua, niin tuollaiset epämuodostuneet rotukummitukset muuttuisivat harvinaisiksi”.⁷⁹ Aro oli ilmeisen hanakka rotuhygieenikko, joka kannatti etenkin valtion aktiivisempaa roolia suomalaisen rodullisen aineksen jalostamisessa ja kehittämisessä. Muiden ihmisten kehojen kommentointi oli myös vallan käyttöä Aron puolelta. Hän asettaa itsensä auktoriteettiasemaan arvostelemalla hänen mukaansa liian laihoja tai ”pönäköitä” ruumiita. Tällä valta-asetelmalla hän loi ilmapiirin, missä pystyi julistamaan oman näkemyksensä urheilullisesta ruumiista kaikkein kauneimmaksi ja tavoiteltavaksi vaihtoehdoksi.

Voimistelu ja urheilu nähtiin tärkeinä liikunnan muotoina kaikille ihmisille ruumiin sopusointuisuuden kehittämiseksi. *Suomen Urheilulehti* etenkin viittasi usein antiikin Kreikan hellenistiseen kauneushanteeseen, jotka oli uudelleentulkittu valistuksen aikakaudella taiteen avulla. Vartia muun muassa ihasteli hellenistisen ajan patsaiden ihmiskuvauksia, ja moitti sivistyksen ja kaupungistumisen myötä korostuvaa ”keinotekoista” kehon muotoilua vaatetuksen avulla. Hänen mukaansa: ”kauniin sukupuolen maailmassa muistetaan vielä vähemmän, että ruumiillinen luonnonkauneus on saavutettavissa *ainoastaan* ruumiinharjoitusten avulla eikä millään

⁷⁸ Toivo Aro: Mens sana in corpore sano. *Suomen Urheilulehti* 15.05.1912.

⁷⁹ Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908.

ulkonaisilla keinoilla.”⁸⁰ Vartia näki, että ruumista oli mahdollista muovata kuin taiteilija marmorია tai savea. Hänen mukaansa ihminen kykeni voimistelulla muovaamaan ruumiistaan ”täydelliseksi taideteokseksi, jalopiirteiseksi ja ihanaksi luomaksi, jonka uljas ryhti, jokainen liike, jokainen jäsen ja lihas ja koko olemus muistuttaa ihmisen ylhäistä alkuperää, osoittaa hänet ulkonaisestikin Luojan ihanimmaksi työkse, luomakunnan kruunuksi”.⁸¹ Vartian näkemys ruumiin muovaamisesta kuului olennaisena osana *Suomen Urheilulehden* ideologiaan ihmisen omasta mahdollisuudesta jalostaa itseään lähemmäksi täydellistä ihannetta.

Aro päivittelee myös, että ”täydellisinkään ruumiillinen epämuodostuminen ja raihnaus ei esim. ole avioeste”.⁸² Aron kannanotossa näkyy positiivisen ja negatiivisen rotuhygienian harjoittaminen ja sen kannatus suomalaisessa yhteiskunnassa. Usko, että ruumiinharjoittelulla oli mahdollista jalostaa ihmistä paremmaksi niin henkisesti kuin fyysisesti on esimerkki Suomessa vallalla olevasta positiivisen rotuhygienian aatteista. Pyrkimykset taas, että ”lääkärintodistuksella voidaan osoittaa olevansa keuhko-, veneeristen, y. m. tautien saastutuksesta vapaa” ennen avioliiton solmimista oli osoitus negatiivisen rotuhygienian kannatuksesta.⁸³ Molarius tuo esille, että vuosisadan vaihteessa voimistuva biologistinen ihmiskuva, tieteenalojen muuttuminen ja genetiikan löydöt muuttivat ihmiskäsitystä ja olettamuksia ihmisen kehitysmahdollisuuksia. Tämän vuoksi perittyjä ominaisuuksia ja taipumuksia korostettiin.⁸⁴

Rotuhygienian harjoittaminen perustuikin huoleen ihmiskunnan, etenkin länsimaalaisten, rappeutumisesta. Mattila tuo esille, että uskomus fyysisten, psyykkisten, moraalisten ja sosiaalisten ominaisuuksien periytymisen vuoksi yhteiskunnalla oli velvollisuus suojella itseään ”vahingollisilta” kantajilta rajoittamalla tiettyjen ihmisten mahdollisuutta lisääntyä.⁸⁵ Aron kommenttia avioliittosäätelystä lukuun ottamatta *Suomen Urheilulehdessä* näkyi voimakkaasti positiivinen rotuhygienia. Uskottiin, että ihmiset kykenivät jalostamaan itseään ja tätä kautta muuttamaan oletetun suomalaisten rappeutumistilan jo parissa sukupolvessa. Tämän vuoksi etenkin nuorison liikuntaa ja ruumiinharjoitusta korostettiin ja ajettiin lukuisin keinoin, kuten vaatimalla liikuntaopiston perustamista, urheilukenttien ja -salien rakentamista, valtion aktiivisempaa roolia liikunnan tukemisessa, liikuntakasvatuksen lisäämistä kouluissa sekä urheilukerhojen perustamista. Tätä jatkui aina vuosisadan alusta 1930-luvulle saakka.

⁸⁰ Arvo Vartia: Voimistelun suhde kauneuteen. *Suomen Urheilulehti* 01.07.1909.

⁸¹ Arvo Vartia: Voimistelun suhde kauneuteen. *Suomen Urheilulehti* 01.07.1909.

⁸² Toivo Aro: Mens sana in corpore sano. *Suomen Urheilulehti* 15.05.1912.

⁸³ Toivo Aro: Mens sana in corpore sano. *Suomen Urheilulehti* 15.05.1912.

⁸⁴ Molarius 1998, 94.

⁸⁵ Mattila 2003, 111.

Suomen ja Skandinavian historian filosofi Henrik Meinander tuo esille historioitsija Henrik Berggrenin tutkimukset, joiden mukaan 1900-luvun alussa vallitsi ajatus, että yhteiskunnan muutosten myötä sivistyneistö ja päättäjät keskittyivät nuoruuden konseptiin. Uuden sukupolven kontrollointi tarkoitti tulevaisuuden kontrollointia. Tämän vuoksi keskityttiin nuorten kasvatukseen. Nuorten idealismin ja energian nähtiin olevan suuri yhteiskunnan uusiutumismahdollisuus. Samalla koettiin, että nuoret olivat myös hauraita, joita täytyi suojella. Aikakaudella vallitsi ajatus, että vaihtuvan vuosituhaten nuoret edustivat positiivisessa mielessä länsimaisen maailman epäsivistynyttä osaa.⁸⁶ 1800-luvun lasten kasvatustapojen myötä myös 1900-luvun alkupuolella vallitsi oletamus lapsista ”villeinä”, kesyyntymättöminä ja toistaiseksi yhteiskunnan rappeutettavan vaikutuksen ulkopuolella. Ajatusmaali sopi urheiluaatteelle, joka uskoi urheilun ylläpitävän tätä nuorten oletettua viattomuutta modernin yhteiskunnan paheilta. Tätä ajatusmaailmaa kuvaa hyvin Vartian teksti:

Nyky aika on erikoistumisen, erikoisaloille antautumisen aika. Miksi ei sovelletta tätä myös ihmisen kasvatukseen? Miksi ei kasvatusta suunnata sellaiseksi, että saisimme henkisiä suuruuksia, henkimaailman mahtavia hallitsijoita ja näiden rinnalle taasen ruumiillisen kunnan, voiman ja kestävyuden äärimmilleen kehittyneitä edustajia? – On kyllä kaunista nähdä elinvoimainen, sopusuhtaisesti kehittynyt nuorukainen, jonka jokainen liike, jokainen askel on sulavuuden ja joustavuuden mallikelpoinen näyte, jonka koko olemuksessa on voimaa, notkeutta ja reippautta, ja samalla tapaa voimme ihailta hengen neroa, hänen järkensä terävyyttä ja ajatuksensa voimakkuutta.⁸⁷

Vartia koki, että nuoret olivat ihmiskunnan mahdollisuus saavuttaa kehityksen huippu. Keskittymällä nuorten kasvatukseen ja kehittämiseen, saatiin yli-ihmisiä, jotka takaisivat ihmiskunnan mahdollisuuden selviytyä muuttuvassa maailmassa.

Heikki Lehmusto kirjoittaa luonnosta ”lääkärinä”, joka parantaa sairaudet ja heikkoudet. Hän luonnehtii nuoria ihmisiä terveinä, iloisina, kilpailunhaluisina ja ruskeaihoisina luonnonlapsina. Hänen tekstissään yhdistyvät luonnon ja nuoruuden palvonta, kun luonnossa oleva ihminen tuntee nuortuvansa. Hän kirjoittaakin: ”Mieli on muuttunut iloiseksi, jalka on tullut kevyemmäksi. *Nuoruus* on jälleen hetkisesti palannut. Ihana nuoruus, sinä olet vielä minun!”⁸⁸ *Suomen Urheilulehti* näki nuoruudessa kiteytyvän aikakaudelle tärkeitä arvoja: elinvoima, riskien ottaminen ja terveys.

⁸⁶ Meinander 1998, 53.

⁸⁷ Arvo Vartia: Pyrkimyksemme. *Suomen Urheilulehti* 1.1.1911.

⁸⁸ Heikki Lehmusto: Leikki ja urheilu. *Suomen Urheilulehti* 28.9.1920.

Forthin mukaan etenkin 1920- ja 1930-luvuilla Euroopassa oli voimakas halu palauttaa kehot länsimaisesta istumatyöstä, etenkin maissa, joissa modernisaatio oli tapahtunut myöhemmin ja nopeammin. Saksassa esimerkiksi vallitsi klassinen kehon idea, Lebensreformbewegung, johon kuului uskomus, että ulkovoimistelulla oli luonnon terveellistä vaikutusta. Etenkin keskiluokkaiset eurooppalaiset korostivat itsekuria ja eettisiä elämäntapoja vastalääkkeenä sosiaalisille eroille ja epäterveellisille olosuhteille, joiden katsottiin vallitsevan moderneissa kaupungeissa.⁸⁹ Tämä näkyy myös *Suomen Urheilulehdessä*, jossa korostettiin liikkumisen yhdistävän niin kansoja, yhteiskuntaluokkia kuin sukupuolia.

Kaupunkitutkimuksen ja liikkuvuuden tutkija Avi Sharman mukaan Saksasta levinnyt aate luonnon ja ulkoilman parantavista vaikutuksista oli vastaus urbaaniin kaupunkielämään. Kaupunkeihin rakennettiin ulkoilmakylpylöitä, jotka olivat puistoja, missä naiset ja miehet saivat ulkoilla ulkoilmassa, ottaa aurinkoa rauhassa sekä uida alastomina tai vähissä vaatteissa. Näiden kylpylöiden oli tarkoitus ylläpitää ihmisten terveyttä, sillä aikakaudella uskottiin raikkaan ilman ja veden sekä alastomuuden terveyttä edistäviin vaikutuksiin.⁹⁰ Palaaminen takaisin luontoon ja ”luonnollisuuden” korostaminen olivat ilmeisesti vastareaktio nopeasti kaupungistuvalla ja teknologisesti kehittyvälle maailmalle. Sharma kutsuu tätä pyrkimykseksi luoda kaupunkiin ”kesytetty” versio luonnosta. Hänen mukaansa ulkoilmakylpylöiden suuri suosio normalisoi kyseisen käsityksen luonnosta ja toi sen politiikkaan, mediaan, terveydenhuoltoon ja yleiseen keskusteluun. Luonnosta ja luonnollisuudesta tuli synonyymi terveelliselle elämälle ja elämäntavalle.⁹¹

Saksalaiset liikuntakasvatusopit rantautuivat Suomeen voimistelun suosion kasvaessa 1830-luvulla. Etenkin Johann Christoph Friedrich GutsMuthsin (1759–1839) ja Friedrich Ludwig Jahnin (1778–1852) näkemysten pohjalta syntynyt Turnen-liike oli suosittu Suomessa. Liikkeessä pyrittiin kasvattamaan nuorista miehistä henkisesti ja fyysisesti vahvoja isänmaan puolustajia. Kokkonen mukaan aate rantautui Suomeen Tanskan kautta, missä liike oli erityisen suosittu.⁹² Saksasta ja Ruotsista otettiin paljon vaikutteita suomalaisen liikuntakulttuurin kehittämisessä. Muun muassa suomalaiset ylioppilaat ja liikemiehet toivat saksalaisia aatesuuntauksia Suomeen tihentyneen matkustelun myötä. Myös tiedonvälityksen kasvu lisäsi tietoisuutta kansainvälisestä urheilusta.

⁸⁹ Forth 2008, 160.

⁹⁰ Sharma 2012, 39.

⁹¹ Sharma 2012, 40–41, 44.

⁹² Kokkonen 2015, 16.

Kokkonen tuokin esille, että voimistelu ja urheilu ovat Suomeen tuotuja ”kulttuurituotteita”, joita muovattiin suomalaisiin olosuhteisiin ja tarkoituksiperiin sopiviksi.⁹³

Suomen Urheilulehti käänsi vuonna 1934 artikkelin saksankielisestä lehdestä, jossa korostettiin urheilun lähentäneen sukupuolia sekä uuden polven urheilullisia taipumuksia. Nuorten vetreyttä ja elinvoimaa verrattiin heidän vanhempiansa huonompaan kuntoon. Artikkelin julistaakin, että ”tämä nuoriso on todennäköisesti henkisesti ja siveellisesti ryhdikkäämpää kuin entisaikojen nuori polvi”. Tämä johtui nimenomaan urheilun ja liikkumisen siveellisyyttä korostavasta vaikutuksesta, sillä heidän ”nautintonsa tarkoittavat vain enemmän voiman hankkimista, elinkyvyn ja taistelutarmon lisäämistä”.⁹⁴ Artikkelin tuo esille, että urheilusta oli tullut elämäntapa uudelle sukupolvelle, mikä oli muokannut heitä siveellisiksi, terveiksi sekä saattaneet heidät lähemmäs uuden ihmisen ihannetta. Ihanneihminen oli puhdas luonteeltaan, ruumiillisesti hyvässä kunnossa ja täynnä elämäntarmoa.

Tätä ajatusta tukee muun muassa artikkelin asennoituminen sukupuolten väliseen viehätystykseen: ”Heidän ruumiinsa pyrkivät terveyteen ja voimaan samoja teitä. He näkevät toisensa yhteisissä harjoituksissa ja kunnioittavat toistensa ruumiita sen harjoituskyvyn mukaan. Niistä on poistunut kaikki demoonimainen vetovoima. Ne ovat vain luontoa.”⁹⁵ Uusi sukupolvi nähtiin siirtyneen viattomaan ”luonnolliseen” ihmiskunnan tilaan, jossa sivistynyt ihminen säilytti darvinistisen biologiakäsityksen mukaan esi-isiensä ominaisuudet. Artikkelin suhtautuminen uuteen sukupolveen on lähes raamatullinen. Nuoret eivät tunteneet seksuaalista himoa toistensa kehoja kohtaan ja olivat viattoman innostuneita sekä kiinnostuneita ympäristöstään. Kuten Aatami ja Eeva Eedenin puutarhassa.

Chicagon naisten urheiluvalmentaja K.J. Salmenoja taas ei nähnyt kaupunkien paheiden ja sukupuolten välisen seksuaalisen kiinnostuksen tulevan itsestään. Hän näki urheilun karkaisevan mieltä vahvemmaksi pitäytyä näistä paheista, minkä vuoksi hänen mielestään oli tärkeää myös naisten urheilla ahkerasti:

He tietävät, että sen saavuttamiseksi on suoritettava paljon henkilökohtaisia kieltäytymisiä sellaisista asioista, joiden parissa muut nuoret aikaansa kuluttavat. Nämä kieltäytymykset samalla jalostavat ja ylentävät heidän omanarvontuntoaan, kun he huomaavat saavuttaneensa suurimman voiton, voiton itsensä hallitsemisessa. Se antaa jatkuvaa tarmoa pyrkimään eteenpäin elämässä puhtain asein. Sitä tarmoa tarvitsevat naiset nykyisellä itsenäisyytensä

⁹³ Kokkonen 2015, 33–34.

⁹⁴ Sukupuolet ojentavat kättä toisilleen. Onko tämän päivän nuoriso parempaa kuin ennen? *Suomen Urheilulehti* 19.01.1933.

⁹⁵ Sukupuolet ojentavat kättä toisilleen. Onko tämän päivän nuoriso parempaa kuin ennen? *Suomen Urheilulehti* 19.01.1933.

aikakaudella yhtä paljon kuin miehetkin. Ja sen vuoksi he tarvitsevat voimakasta kilpaurheilua karkaisemaan hermoja ja vahvistamaan elämisen tahtoa!⁹⁶

Salimäki huomauttaakin, että aikakaudella keskeinen aate oli, että ihmisen edistyminen siveellisessä mielessä tapahtuisi ruumiillisen karaisun kautta. Kilpaurheilun kehityksen kannalta keskeinen vaikuttaja oli GutsMuths, joka nosti kilpailemisen liikuntaopetuksen pysyväksi ja keskeiseksi periaatteeksi. Ruumiillisen harjoituksen tuotoksena toivottiin ensisijaisesti miehekkäitä, karaistuneita ja moraalisesti lujaluontoisia nuoria miehiä ja kansalaisia.⁹⁷

Myös suomalaiset nuoret nähtiin sorjempina, siveellisempinä ja tarmokkaampina, mitä ennen urheilun tuloksena. Erkki Kivijärvi kirjoittaa *Urheilijain jouluun* vuonna 1933 pitkään ulkomailla asuneen ystävänsä huomioita: ”Täällähän elää nyt aivan toinen ihmistyyppi kuin oli se, jonka parista vuosisadan vaihteessa lähdin maailmalle: sirompi ja joustavampi rakenteeltaan, sulavampi ja notkeampi liikehtimiseltään, kauniimpi kasvoiltaan, mutta ennen kaikkea vilkkaampi, tarmokkaampi, avokatseisempi, aloitekykyisempi ja elämäniloisempi”. Kivijärven ystävä tuo myös esille, että hän huomasi tämän ihmistyyppin muuntumisen niin kaupungissa kuin maaseudulla. Kivijärvi kiteyttää tämän osoittavan, että koko ”kansantyyppi” on muuttunut. Hän pitää tätä muutosta todisteena, että ihminen kykenee muokkaamaan koko fyysistä ja henkistä olemustaan: ”Todistaahan se rodun kehityskykyisyyttä ja jalostumismahdollisuuksia”. Suomalaiset toisin sanoen pystyivät kehittämään ja muokkaamaan omia oletettuja rotuominaisuuksiaan. Kivijärven mukaan tämä oli saavutettu nimenomaan urheilun avulla: ”Sen on aikaansaanut se urheilullinen innostus, joka viimeisinä vuosikymmeninä on levinnyt meidän maassamme ja oikean kansanliikkeen voimalla tunkenut laajalle ja syvälle kansamme keskuuteen”.⁹⁸ *Suomen Urheilulehdessä* näkyy suhtautumisen muuttuminen suomalaisiin: 1900-luvun taitteessa ja itsenäistymisen jälkeen vallitsi suuri huoli etenkin suomalaisten nuorten miesten ruumiillisesta kunnosta, joiden nähtiin olevan liian heikkoja kansakunnan puolustukseen. 1930-luvulle tultaessa lehden sävy on huomattavasti positiivisempi ja toiveikkaampi: liikuntakasvatukseen uskottiin tuottaneen hedelmää ja uusi sukupolvi nähtiin jalostuneena ja lähempänä täydellistä ihmisihannetta.

Urheilun nähtiin jalostavan ihmistä niin itsekurissa, elinvoimassa ja itsevarmuudessa. Nähtiin, että urheilun avulla päästiin lähemmäksi täydellisyyttä. Tämä näkemys liittyi sivistyksen ja kaupungistumisen aiheuttaneeseen rappeutumisuskomukseen. 1800-lukua esimerkiksi kuvataan

⁹⁶ T.J. Salmenoja: Nainen tarvitsee kilpaurheilua ja hermovoiman kuin mieskin, elämän tarmoa saamiseksi. *Suomen Urheilulehti* 27.04.1933.

⁹⁷ Salimäki 2000, 87.

⁹⁸ Erkki Kivijärvi: Suomessa elää sirompi ja joustavampi ihmistyyppi kuin ennen. *Urheilijain joulu* 1933.

tunkkaisena, liian sovinnaisena ja tiukkoihin etikettisääntöihin nojaavana. Ihmisen on nähty tulleen liian kauas luontaisista vaistoistaan ja ruumiillisista kyvyistään, joita esi-isät ylläpitivät. Ihanneihmisen ja sitä kautta myös ihannerodun idea oli 1900-luvun alkupuolella sivistynyt eurooppalainen valkoinen ihminen, joka kovalla työllä ja itsekurilla toi esiin vanhat luonnollisena pidetyt alkuihmisen ominaisuutensa.

2.2. Urheilu elämäntaistelun kilpakenttänä

Mitä tarkoituksenmukaisempi taas eläimen liikkumiskyky on, sitä paremmin eläin suoriutuu olemassaolon taistelusta ja vähitellen, polvi polvelta, jättää tämän kykynsä perinnöksi jälkeläisilleen.⁹⁹

Näin Suomela kirjoittaa liikkumisen, eli urheilun, välttämättömyydestä eri lajien selviytymiselle. 1800-luvun ja 1900-luvun alulle olikin tyypillistä ajatella maailmaa eri lajien kilpakenttänä, jossa kyvykkäimmät selviytyivät ja samalla siirsivät taitonsa seuraaville sukupolville. Kansainvälisten kilpailujen yleistyessä 1900-luvun alussa *Suomen Urheilulehdessä* käytiin kiivasta keskustelua puoleen ja toisiin kilpaurheilun ja ruumiinharjoittamisen hyötyjen välillä. Liikunta nähtiin tärkeänä osana kansallisvaltiota, niin maanpuolustuksellisesti kuin suomalaisten rotuominaisuuksien jalostamisen vuoksi. Kilpaurheilun yleistyessä Suomessa, etenkin olympialaisten myötä, nousi kiivas keskustelu urheilukilpailujen vaikutuksesta liikuntakasvatukseen ja kansanterveyteen. Muun muassa Aro ja Wilksman olivat huolissaan, että kilpaurheilu moraalisesti rappeuttaisi kansakuntaa voittoa tavoittelevalla ideologialla sekä korostamalla liikaa jo hyvien fyysisten ominaisuuksien hiomista, unohtaen täten monipuolisen kehon kehittämisen.¹⁰⁰

Nimimerkki A.I.S kiteyttää tämän ajatuksen kirjoittamalla: ”Nyt hyppää amerikkalainen ylioppilas Yale-yliopistosta yli 4 m. Eikä hän kuitenkaan ole sairas, ei edes epämuodostunut ’kilpailukone’, vaan sangen sopusuhtainen ihminen, hämmästyttävässä kyvyssään ehkä tieteellisimmän urheiluvalmistuksen terve tulos, mitä maapallollamme tavataan.”¹⁰¹ Urheilun kuului hänen mukaansa ensisijaisesti muovata sopusuhtaisia ihmisiä järkiperaisesti ja modernin yhteiskunnan tieteellisten oppien mukaisesti. K. G. Planström jopa vertaa voittoa tavoittelevia ja rekordiennätyksiin pyrkiviä urheilijoita itsekkäiksi ja pikkumaisiksi ”loiskasveiksi”, jotka pitäisi ”pois kitkettävät mahdollisimman pian ja tarmokkaasti, ettei vireä eloisuus tukahtuisi”.¹⁰²

⁹⁹ K.U.Suomela: Liikunnan alkuperä. *Suomen Urheilulehti* 31.03.1923.

¹⁰⁰ Kts. Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908. Ivar Wilksman: Etevyys velvoittaa. *Suomen Urheilulehti* 01.12.1908.

¹⁰¹ A.I.S: Urheilukilpailuista vieläkin vähän. *Suomen Urheilulehti* 01.04.1909.

¹⁰² K.G.Planström: Sananen eräistä urheiluelämämme varjopuolista. *Suomen Urheilulehti* 01.01.1909.

Rikkaruohoviittaukset ja kylvöntämetaforat olivat varsin tavallisia aikakaudella viitatessa ihmisrodun jalostamiseen. Tämä johtunee ajattelutavasta, että rotuominaisuuksia oli mahdollista muovata ja etenkin ylemmän keskiluokan keskuudessa vallitsevasta halusta kontrolloida haluttuja ominaisuuksia. Wilskman myös varoittaa *Suomen Urheilulehden* lukijoita rekordiennätysten tavoittelemisesta kuten monissa muissa maissa oli hänen mukaansa tapana tehdä. Hän varoittaa ihmisiä antautumasta ”urheiluhulluuteen”. Wilskman näki, että kilpaurheilun myötä yleistynyt yhden lajin harjoittelu ja erikoistuminen ei ajanut urheilun päämäärää, joka oli ruumiin ja hengen monipuolinen jalostaminen.¹⁰³ Wilskman kuului sivistyneeseen keskiluokkaan, joka ajoi 1800-luvulta 1900-luvun alulle siveellisyysaatetta. Kokkosen mukaan Wilskman ajoi suomenkielisen keskiluokan tapaan nationalistista ajattelua urheilun avulla. Kansaa pyrittiin urheilun avulla yhdistämään ja luomaan suomalaisille tyypillisiä rotuominaisuuksia.¹⁰⁴

Keskustelu kilpaurheilun haitoista ja hyödyistä virisi Suomessa 1900-luvun alulla harrastusten monipuolistuessa ja erikoistumisen yleistyessä kilpaurheilun voittaessa alaa voimistelulta. SVUL esimerkiksi alkoi vuonna 1907 pitää virallista ennätysluetteloa yleisurheilusuosituksista ja samoihin aikoihin urheilu sanana yleistyi suomen kieleen.¹⁰⁵ *Suomen Urheilulehdessä* käyty kiista heijasteleekin ylemmän keskiluokan asettamien urheilun moraalisten arvojen ja kilpaurheilun synnyttämää erikoistumisen yhteentörmäyskohtaa. Kokkosen mukaan voimistelu ja urheilu kehittyivät Suomessa 1880-luvulla laajojen kansalaispiirien harrastukseksi. Kansajuhlissa oli muun muassa voimistelunäytöksiä ja kilpailuja. Voimistelijoita oli etenkin fennomaanien perustaman kansanvalistusseuran, Raittiuden Ystävien ja nuorisoseuraliikkeen tapahtumissa. Voimistelu ja urheilu kehittyivätkin aluksi osana kansanliikettä, jossa nationalismi oli keskeinen innostuksen lähde. Tarkoitus oli houkutella nuoria pois tanssimasta ja muista sopimattomiksi katsotuista harrastuksista.¹⁰⁶

Liikunnalla on ollut Suomessa siveellinen ja kansallismoraalinen tehtävä, ja tämä ajatusmalli heijastuu myös *Suomen Urheilulehdessä*. Kokkonen huomauttaakin, että kansanvalistus, nuoriso-, työväen- ja raittiusliikkeiden toiminta oli toiminut pohjana urheilun yleistymiselle.

Yhdistystoiminnan laajentuessa urheiluliikkeet irrottautuivat sivistyneistön vaikutuspiiristä.¹⁰⁷ Muun muassa Kaarlo Pukkinen kirjoittaa vuonna 1909 *Suomen Urheilulehden* voiton pokaalien turmeltavasta vaikutuksesta moraaliin ja urheiluun: ”Mikä on pokaali? Juomamalja, väkijuoma-

¹⁰³ Ivar Wilskman: Etevyys velvoittaa. *Suomen Urheilulehti* 01.12.1908.

¹⁰⁴ Kokkonen 2008, 42.

¹⁰⁵ Kokkonen 2008, 43.

¹⁰⁶ Kokkonen 2008, 41.

¹⁰⁷ Kokkonen 2008, 46.

astia, juhlujuomien symboli! Ja mikä on juominen? Siitä ei tarvinne kiistellä: se on jotakin, joka ei lainkaan, ei teoriassa eikä käytännössä, sovellu yhteen urheilun kanssa.”¹⁰⁸ Monet urheilua ja liikuntakasvatusta ajavat tahot olivat myös hanakoita raittiusliikkeen kannattajia.

Ammattiurheiluun suhtauduttiin kriittisesti, sillä sen pelättiin johtavan suomalaisen kansan sivistyksellisten ja rodullisten ominaisuuksien rappeutumiseen. Toivo Aro esimerkiksi kirjoittaa vuonna 1908: ”Suuressa kilpailukuumeessa unohdetaan helposti urheilun pyhä tarkoitus, kilpailu ja ennätysten saavutus muuttuvat päämääräksi. —Täten ollaan nyt tultu sille kannalle, että urheilun kehitys kääntyy yksipuolisuuteen unohtaen entiset päämääränsä.”¹⁰⁹ Rekordiennätysten tavoittelun ja kilpaurheilun pelättiin johtavan ruumiillisen kunnan yksipuolisuuteen sekä voiton tavoittelun ja vedonlyönnin pelättiin rappeuttavan kansan moraalialia. Aro syyttää myös olympialaisten sortuvan tähän ”mitalimetsästyksen”. Hänen mukaansa ”kansainvälisten kilpailujen tulisi olla näyttelyitä, joissa kukin kansa toisi esille, millaisia hedelmiä urheilu on siinä kantanut, miten monipuolisia ja sopusuhtaisia edustajia se on kyennyt luomaan”.¹¹⁰ Hän näkikin, että kansainvälisten kilpailujen tulisi esitellä rodun jalostuksen tuotoksia ympäri maailmaa. Kilpailut toimisivat vertailukohtina sekä todistuksena, mitkä maat pärjäsivät parhaiten elämäntaistelussa. Samaa mieltä oli A.I.S, joka syytti kilpailuihin keskittyneitä urheilijoita ”palkintokiihkosta” ja mitalien metsästyksestä. Lisäksi hän varoittaa urheilijoita matkaamasta kilpailuista kilpailuihin, sillä tämä johtaisi ammattiurheiluun, minkä katsottiin pitkään olevan moraalisesti rappiollista.¹¹¹ Kasvava kritiikki kilpaurheilua kohtaan oli vastareaktio sivistyneistön keskuudessa, sillä yksilöllisen voiton tavoittelu soti heidän ihanteellista nöyrän, ahkeran, sisukkaan ja esivaltaa kunnioittavan suomalaisen ihannekuvaa vastaan. Suomalaisten tuli sivistyneistön mukaan pyhittää ruumiillinen harjoittelu yhteiskunnan hyväksi jalostamaan ihanteellista suomalaista rotua.

Aatehistorian tutkija Anssi Halmesvirran mukaan Suomessa pelättiin etenkin säätyläistön rappeutumista. Sivistyneistön elämäntapojen ei katsottu ylläpitävän terveellisiä elintapoja.¹¹² Muun muassa Toivo Aro ilmaisee huolensa oppineiden ja korkeaa virkaa kantavien miesten kunnosta. Hän kirjoittaa, että ”virkamiehet alkavat asteittain paisua” ja ”hengenmiehet ovat pullistuneet jo varsin pyöreiksi”. Hän ilmaisee selvästi halveksivansa näitä ihmisiä, jotka eivät hänen mukaansa pidä tarpeeksi hyvää huolta kehoistaan. Aron mukaan tämä oli ”luonnottoman, epäsiiveellisen elämän, velton irstailun tai juopottelun” seurausta.¹¹³ Hänen mielestään korkeasti kouluttautunut tai

¹⁰⁸ Kaarle Pukkinen: Pois pokaalit! *Suomen Urheilulehti* 01.05.1909.

¹⁰⁹ Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908.

¹¹⁰ Toivo Aro: Muutamia mietteitä urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 01.11.1908.

¹¹¹ A.I.S: Vähemmän kilpailuja! *Suomen Urheilulehti* 01.04.1909.

¹¹² Halmesvirta 1997, 179.

¹¹³ Toivo Aro: Mens sana corpore in sano. *Suomen Urheilulehti* 15.05.1912.

arvoasemassa oleva henkilö ei ollut sivistynyt ihminen, mikäli tämä ei harjoittanut ruumiin liikuntaa. Toisin sanoen oikeanlainen ruumiillinen harjoittelu oli sivistyksen ja oikeanlaisen elämän mittapuu. Halmesvirta tuokin esille, että hygieenikkojen ja urheilumiesten mukaan urheilu kohotti kansalaisten tuottavuutta ja fyysistä arvoa yhteiskunnalle. Alati liikkeessä olevat työläiset, urheilumiehet ja dieettitietoiset lääkärit taas olivat turvassa. Aikakauden yleinen lääketieteellinen käsitys oli, että perimään voitiin omalla toiminnalla vaikuttaa. Peritty tai hankittu 'tautitaipumus' voitiin estää tulemasta sairaudeksi, jos henkilö piti satunnaiset, taipumuksen herättämät vaikuttajan syyt loitolla. Uskottiin, että urheilulla voitiin eri sukupolvissa kitkeä suvusta tietyt sairaudet. Urheiluliike oli toivo rappeutumisen torjumisessa ilman valtiollista rodunjalostusohjelmaa. Urheilu koettiin vapaaehtoiseksi rodunjalostukseksi, perinnöllisten ominaisuuksien kitkemisenä ja hyvien ominaisuuksien hankkimisena.¹¹⁴ Halmesvirran mukaan työväenluokan keskuudessa vallitsi aate, että urheilu raskaan työpäivän lisäksi vain kiihdyttää ihmistä. Sivistyneistön keskuudessa taas nähtiin, että tämä ajattelutapa oli syy suomalaisten saamattomuuteen.¹¹⁵

Kilpaurheilun kannattajat perustelivat kilpaurheilun tarpeellisuuden johtuvan itse kilpailun välttämättömyydestä jalostaa ihmisrotua. Arvo Vartian mukaan yhteiskunta itsessään suosii kilpailua, se on "kehityksen ja edistyksen ensimmäisiä elinehtoja".¹¹⁶ 1900-luvulla *Suomen Urheilulehden* kanta oli hyvin kriittinen kilpaurheilua kohtaan, kun taas 1910- ja 1920-luvuilla kirjoituksissa korostuu kilpailun välttämättömyys urheilun jalostavassa kehityksessä. Muun muassa Fritz Schmidin kirjoitus, joka oli käännetty *Suomen Urheilulehden* saksankielisestä artikkelista, puolustelee voiton tavoittelua, sillä näin saataisiin myös nuoriso innostumaan urheilusta: "Meidän täytyy osata järjestää kilpailumuotoja, jotka saavat mukaan suuret massat ja jotka päästävät kaikilla kehitysasteilla olevat täysin oikeuksiinsa! Vasta silloin saamme kootuksi koko kansan tuntemaan urheilun riemua."¹¹⁷ Schmid uskoi, että jopa "alemmalla kehitysasteella" olevat kansat voivat jalostaa itseään paremmiksi.

Isakssonin, Jokisalon ja Abdulkarimin mukaan sosiaalidarwinismin avulla kyettiin antamaan luonnontieteellinen perusta rotuerottelulle ja -hierarkioille. Ihmisarvojen eriarvoisuus pystyttiin evoluutioajatuksen ja sosiaalidarwinistisen luonnonvalinnan mukaan "todistamaan" ja perustella rotujen välistä kamppailua. Darwinin elämäkamppailu -teoria perustui ajatukselle, että yksilöt tuottavat enemmän jälkeläisiä kuin ympäristön kapasiteetti pystyy ylläpitämään. Populaatioiden

¹¹⁴ Halmesvirta 1997, 179–181.

¹¹⁵ Halmesvirta 1997, 185.

¹¹⁶ Arvo Vartia: Ovatko urheilukilpailut oikeutettuja? *Suomen Urheilulehti* 01.01.1909.

¹¹⁷ Fritz Schmid: Harjoitus, kilpailu ja ennätys (alk.per. "Gymnast. Gesellschaft", Bern). *Suomen Urheilulehti* 30.4.1923.

kasvun myötä syntyy paine taistella omasta elintilasta ja ruuasta kaltaistensa kanssa. Elinkelpoisimmat ja vahvimmat selviytyvät sekä siirtävät ominaisuutensa eteenpäin jälkeläisilleen, kun taas heikommat yksilöt tuhoutuvat.¹¹⁸

Jokisalo, Isaksson ja Abdulkarim korostavat, että Darwinin teorioihin taas vaikuttivat aikakauden yhteiskuntatieteellinen keskustelu ja luonnontieteet. Muun muassa Thomas Malthusin (1766–1834) väestökasvun teoria vuodelta 1797 vaikutti käsitteeseen olemassaolon taistelusta. Herbert Spencer taas näki ihmisten välisen taistelun hyvänä, sillä hän näki, että luonnossa ainoastaan taistelu johtaa positiiviseen valintaan. Thomas Hobbesin (1588–1679) alkuperäinen ajatus vapaasta kilpailusta heijastelee käsitettä olemassaolon taistelusta.¹¹⁹ Evoluutioteoria mahdollisti oletuksen ihmisrotujen epätasaisista kehitysasteista, jotka määräsivät ympäristö ja muut tekijät. Uskottiin, että luonnonvalinta toimi eri tavoin eri oloissa, minkä myötä tietyt rodut kehittyvät nopeammin kuin muut. Kun rodut joutuivat tekemisiin toistensa kanssa, syntyi kilpailusuhde.¹²⁰

Vartia tuokin esille, että kilpailu on luonnollista ihmiskunnalle ja ihmisruumista on mahdollista kehittää ja harjoittaa lähes jatkuvasti. Hän julistaakin:

Ilman voittajatahtoa ei synny voittajia. — Kansa, jolla ei tällaista voittajatahtoa ole, ei edisty, vaan taantuu. Jäljittelijäluonteet, jäljittelijäkansat, jotka tahtovat olla vain samallaisia, yhtähyviä kuin toiset, eivät vie kehitystä eteenpäin, vaan sellaiset luonteet ja sellaiset kansat, jotka tahtovat kulkea etunenässä, ensimmäisinä, olla parempia kuin toiset, olla ensimmäisiä, olla voittajia.¹²¹

Vartian mukaan urheilun avulla suomalaiset saavuttavat rodullisen yliaseman ja kuvastavat täydellistä kansakuntaa. Kokkosen mukaan urheilun yleistyminen oli osa laajempaa nykyaikaistumiskehitystä. Urheilu oli modernin ja muuttuvan yhteiskunnan välikappale, mitä käytettiin muun muassa kansakunnan rakentamiseen. Viktor Heikelin (1842–1927) ajatukset alkoivat muuttua vanhanaikaisiksi ja Wilskmanin myöhemmin omaksuma erikoistumista ja kilpailua kannattava asenne muodostui yleiseksi mielipiteeksi.¹²² *Suomen Urheilulehdessä* ei muun muassa enää esiintynyt 1920-luvulta eteenpäin kovin paljon epäuskoa kilpaurheilun tarpeellisuudesta ihmisen kehittämisessä ylemmälle asteelle. 1930-luvulle tultaessa tätä pidettiin jo itsestään selvänä ja konkreettisesti toteutuneena. Toisaalta samalla lehdessä korostettiin, että

¹¹⁸ Jokisalo & Isaksson & Abdulkarim 2018, 232.

¹¹⁹ Jokisalo & Isaksson & Abdulkarim 2018, 223, 226.

¹²⁰ Jokisalo & Isaksson & Abdulkarim 2018, 232.

¹²¹ Arvo Vartia, Harjoitus, kilpailu, ennätys. *Suomen Urheilulehti* 30.4.1923.

¹²² Kokkosen 2008, 45–46. Kokkosen mukaan Wilskman suuntasi SVUL:n toimintaa kilpaurheiluun päin, vaikka pitikin voimistelua jaloimpana lajina. Vanhentuessaan Wilskmanista kuitenkin tuli kilpaurheilun vastustaja.

kilpaurheilun suuren suosion myötä ei pidä unohtaa liikuntakasvatuksen tärkeyttä koko kansakuntaa jalostavana voimana.¹²³ Kilpaurheilun asemaa ei toisin sanoen enää kyseenalaistettu rotuominaisuuksien muokkaajana ja kantavana voimana, mutta sen tärkeydestä kansakunnan jalostamisessa keskusteltiin puolin ja toisin.

Herbert Spencer, jota pidetään sosiaalidarwinismin isänä, sovelsi etenkin Darwinin teorioita ihmiskunnan kehitykseen. Sosiaalidarvinistinen ajattelumalli ja länsimaisen yhteiskunnan huoli sivilisaation rappeutumisesta kumpusi oletuksesta, että eri roduiksi katsottujen yhteisöjen tuli kamppailla elintilasta keskenään. Forth korostaa, että länsimaissa nähtiin intellektuellisten ja moraalisten kykyjen olevan valkoisilla miehillä nousussa, mutta vartalo oli jäänyt kehityksessä jälkeen. Hän tuo esimerkin, että 1880-luvulla Ranskassa protestoitiin, kun koulupojilta vaadittiin tiukkaa opiskelua, joka tapahtui fyysisen kunnon ylläpitämisen kustannuksella opettajien ja vanhempien toimesta. Karikatyyreissa tämä ilmeni suurena päänä sekä hentona ja pienenä muuna ruumiina. Etenkin 1900-luvulla nämä karikatyyrit olivat tavallisia.¹²⁴ Tämä kertoo kansainvälisestä huolesta, että intellektuelli kehitys tapahtuisi fyysisen kehityksen kustannuksella.¹²⁵

Kulttuurihistorioitsija Katriina Mäkinen tuo myös esille, että Darwinin ajatukset heijastelivat aikakauden yleisiä pelkoja, jota kaupunkien kasvu, demokratisoituminen ja sosialismin nousu herättivät etenkin porvarillisen keskiluokan piireissä. Samalla eri tieteenalat pyrkivät vaikuttamaan kansalaisten elintapoihin ja yksityisyyteen jakaessaan ohjeita, sääntöjä ja normeja, jotka mahdollistaisivat heidän mukaansa parhaimman ja vastuullisimman elämän. Syntyi ajatus ”uudesta ihmisestä”, joka pystyisi oikealla valistuksella ja järkipäisellä toiminnalla saavuttamaan henkisen ja ruumiillisen täydellisyyden.¹²⁶

Kilpaurheilun vastustajat näkivät, että kilpailu aiheuttaa palkintokiihkoa, liikarazitusta, itsekkyyttä ja ylimielisyyttä. Kannattajat taas väittivät, että kilpailu auttaa saavuttamaan ihmisen kehityksen huipun. Meinander tuo esille, että aikakaudella oli tavallista käyttää darwinismin konsepteja urheilun suosion kasvattamiseksi. Uskottiin, että urheilu, kilpailu ja taistelu kovettivat ihmisrotua sekä urheilu kehitti nuorten moraalista käyttäytymistä ja luonnetta.¹²⁷ *Suomen Urheilulehdessä* ilmestynyt Fritz Schmidin käännettyssä saksankielisessä artikkelissa tämä konkretisoituu: ”Kun kehitys on jonkun aikaa jatkunut, syntyy luonnollisesti halu saada yleiskuva ruumiinsa

¹²³ *Suomen Urheilulehdessä* kiisteltiin myös runsaasti, onko naisten sopivaa harrastaa kilpaurheilua.

¹²⁴ Forth 2008 159.

¹²⁵ *Suomen Urheilulehti* tuo näitä huomioita esimerkiksi: Englanti ja tulevat olympialaiset kisat. *Suomen Urheilulehti* 25.09.1913. Ranskalaisten toimenpiteet suvun ruumiillisen kunnon parantamiseksi. *Suomen Urheilulehti* 12.02.1914. jatkoa viim. numerosta: *Suomen Urheilulehti* 19.02.1914.

¹²⁶ Mäkinen 1992, 22–24.

¹²⁷ Meinander 1998, 51.

suorituskyvystä, mikä tapahtuu vain kilpailemalla toisten kanssa. Siihen johtaa yleinen kehityksen laki. Kaikki elämä on taistelua täydellisyydestä. Miksi se ei johtaisi myös urheilullisiin kilvoitteluihin?”¹²⁸ Taistelu nähtiin olennaisena osana lajien kehityksessä, myös ihmisten kehityksessä. Klaus U. Suomela kirjoitti myös liikkumisen luonnollisuudesta ja sen välttämättömyydestä haluttujen ominaisuuksien säilyttämiseksi:

Mitä tarkoituksenmukaisempi taas eläimen liikkumiskyky on, sitä paremmin eläin suoriutuu olemassaolon taistelusta ja vähitellen, polvi polvelta, jättää tämän kykynsä perinnöksi jälkeläisilleen. Kun liikunnan yksinomaisena tarkoituksena on elämän ylläpitäminen ja elintoiminnassa alati kuluvan voiman korvaaminen, sanotaan liikuntaa työksi.¹²⁹

Ajatus sopi hyvin *Suomen Urheilulehden* ja ylempään keskiluokan suomalaisten pyrkimyksiin kohottaa suomalaisten rodullista asemaa länsimaissa.

Urheilulla ja kilpailulla nähtiin olevan tärkeä tehtävä kehittää suomalaista rotua terveemmäksi ja voimakkaammaksi. Tämän yleisen aatteen lisäksi *Suomen Urheilulehdellä* oli myös käytännön syitä haluta nuoriso hyvään fyysiseen kuntoon. Etenkin 1920-luvulla *Suomen Urheilulehdessä* korostettiin nuorten miesten sotilaskuntoisuutta. Anders Ahlbäck ja kulttuurin, historian ja filosofian projektitutkija Matias Kaihovirta tuovat esille, että ensimmäinen maailmansota oli muuttanut valta-asetelmia ja yhteiskuntajärjestystä Euroopassa vanhojen suurvaltojen kaatuessa. Yhteisöissä asuneiden ihmisten väliset suhteet, jotka määrittivät heidän identiteettiään, asemaansa ja kanssakäymisiään olivat muuttuneet (luokka, sukupolvi, ikä ja sukupuoli olivat määrittäneet yksilön aseman yhteisöissä). Ranskan vallankumouksen aate demokraattisesta, tasavertaisesta ja osallistuvasta miesten kansallisuudesta yleistyi ympäri Eurooppaa. Aate perustui ajatukselle, että miehillä oli samanvertaiset demokraattiset oikeudet, joten kaikkien miesten on samalla puolustettava näitä oikeuksia ulkopuolisilta uhilta.¹³⁰

Suomen Historiallisen Seuran tutkijajäsen Erkki Vasara myös kirjoittaa, että suojeluskunnat näkivät urheilun tapana kouluttaa poikia ja miehiä sotilaiksi. Tämä oli osa yleistä eurooppalaista trendiä, jossa valmistauduttiin sotaan varten. Suomessa nähtiin Neuvosto-Venäjä ja sittemmin Neuvostoliitto alituisena uhkana.¹³¹ Kaarlo Pukkinen julistaakin *Suomen Urheilulehdessä*, että Suomen tultua itsenäiseksi kansan on myös pystyttävä säilyttämään se. Tämä luonnistuu hänen mukaansa

¹²⁸ Fritz Schmid: Harjoitus, kilpailu ja ennätys (alk.per. "Gymnast. Gesellschaft", Bern). *Suomen Urheilulehti* 30.04.1923.

¹²⁹ K.U.Suomela: Liikunnan alkuperä. *Suomen Urheilulehti* 31.03.1923.

¹³⁰ Ahlbäck 2014, 29; Kaihovirta 2014, 174–175.

¹³¹ Vasara 1998, 170.

liikuntakasvatuksen avulla, joka kehittää kansalaisten puolustuskykyä ja ”soturikuntoisuutta”.¹³² Samaa julistaa Vartia, jonka mukaan sota on ”kansojen kestävyuden, lujuuden ja sisun äärimmäinen koetus”.¹³³ Elämäntaistelu konkretisoitui monelle ensimmäisen maailmansodan ja Suomessa sisällissodan jälkeen. Toivo Aro esimerkiksi piti Suomen sisällissotaa todisteena urheilun tärkeästä merkityksestä sotakuntoon. Hän toteaa, että ”vapaussodan taisteluissa tuli urheilijain erikoinen kunto usein loistavasti esiin ja saattoi yleisesti huomatuksi ja tunnustetuksi sen valtava merkityksen, mikä voimistelulla ja urheilulla on kansan sekä henkisen että ruumiillisen kunnan kasvattajana.”¹³⁴ Etenkin Suomessa alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota suomalaisten miesten fyysiseen kuntoon ja kestävyuteen, sillä nähtiin, että vahvan kansan piti pystyä puolustamaan itseään epävakaa maailmassa, jossa taisteltiin elintilasta. Samalla nähtiin, että sotakuntoisuus piti miehisiyyttä yllä. Muun muassa Vartia kirjoittaa, että: ”sota on yhä vielä suurelta osin kansojen kestävyuden, lujuuden ja sisun äärimmäinen koetus.”¹³⁵

Kaihovirta tuo esille, että sisällissodan jälkeen Suomessa pyrittiin rakentamaan ja palauttamaan yhteisöä vanhaan patriarkaaliseen järjestykseen, jossa (työläis)mies oli perheen elättäjä ja perheenpää. Yhteisellä sukupuolella pyrittiin hänen mukaansa rakentamaan siltaa miesten välille ja tasoittamaan luokkaeroja.¹³⁶ Ahlbäck tuo esille, että samaan aikaan länsimaissa miehuutta alettiin yhdistää kuriin, sankaruuteen, kuolemaan ja uhraukseen taistelussa.¹³⁷ Hänen mukaansa ensimmäisen maailmansodan jälkeen Suomeen alkoi rantautua militarismin perinteitä ja ideologisia visioita modernista miehuudesta. Miehuus niin sanotusti luotiin uudelleen ja armeijasta tuli kiinteä osa miehuutta ja miehistä kokemusta.¹³⁸ Muun muassa Wilskman oli tarkastellut suomalaisten nuorten miesten ruumiillista sotakuntoa. Hän ilmaisee huolensa 20-vuotiaiden suomalaisten miesten huonosta kehityksestä. Urheilevista nuorista taas hän toteaa, että he ovat parhaiten valmistuneita sotaan. Hän siteeraakin lääkäriä, jonka hän kuuli toteavan alastomasta ”voimailijasta”: ”Tuollainen se olla pitää!”¹³⁹

Ahlbäck tuo esille George L. Mossen teorian, jonka mukaan modernin maskuliinisuuden stereotypia syntyi 1900-luvun alkupuolella. Mielikuvaan kuului käsityksiä kuten vahvuus, itsekuri, tahdonvoima, moraalinen puhtaus, rohkeus, isänmaallisuus ja fyysinen kunto. Näitä aatteita otettiin

¹³² Kaarlo Pukkinen: Urheilun harjoittaminen oppikouluissa. *Suomen Urheilulehti* 01.01.1921.

¹³³ Arvo Vartia: Urheilun kansallinen ja isänmaallinen arvo. *Suomen Urheilulehti* 07.04.1924.

¹³⁴ Toivo Aro: Suomalaisten saavutuksista fyysillisen kulttuurin alalla. *Suomen Urheilulehti* 20.11.1919. Alk.per. Toivo Aro: *Suomi ja suomalainen sivistys* 1919.

¹³⁵ Arvo Vartia: Urheilun kansallinen ja isänmaallinen arvo. *Suomen Urheilulehti* 07.04.1924.

¹³⁶ Kaihovirta 2014, 176.

¹³⁷ Ahlbäck 2014, 9.

¹³⁸ Ahlbäck 2014, 2–3.

¹³⁹ Ivar Wilskman: Kehity, nuorukainen, voimakkaaksi ja ryhdikkääksi! *Suomen Urheilulehti* 01.01.1921.

käyttöön etenkin konservatiivisessa nationalismissa voimistamaan kansallista yhtenäisyyttä ja armeijan tehokkuutta.¹⁴⁰ *Suomen Urheilulehti* näki, että urheilijat kuvastivat ihanneihmistä, mutta samalla myös ihannekuvaa mies- ja naissukupuolesta. K.G. Planström julistaa: ”tosiurheilijalta vaaditaan miehekkyyttä, suoruutta niinhyvin ruumiillisesti kuin henkisestikin, tahdon lujuuutta ja sovinnollisuutta.”¹⁴¹ Lehti näki urheilevat miehet kaikkein miehekkäimpinä, ja samalla sopivimpina puolustamaan isänmaataan. Tämä taas kertoi parhaiksi katsottujen ominaisuuksien jalostumisesta, jotta ihminen pärjäisi elämäntaistelusta ja samalla ylläpitäisi suomalaista kansaa rodullisesti ylivertaisena.

Ahlbäck kuitenkin toteaa, että tämä maskuliinisuuden käsite oli kiistelty aihe Suomessa. Militaristinen propaganda ja keskiluokan nationalistinen ideologia sekä tietyn maskuliinisuuden korostaminen oli kyseenalaistettu muun muassa maaseudun työläisten keskuudessa. Ahlbäck korostaakin, että maskuliinisuudessa ja muutenkin sukupuolissa on yhdistäviä ja erottavia tekoja. Maskuliinisuuden sisällä on myös hierarkioita ja eri valta-asemia.¹⁴² *Suomen Urheilulehdenkin* käsitykset sotakuntoisesta, vahvasta ja kurinalaisesta miehestä olivat pääasiassa keskiluokkaisen suomenkielisen sivistyneistön ihannekuva valkoisesta, suomalaisesta miehestä, joka raakaa, alkukantaista elinvoimaa uhkuu, mutta samalla intellektuellisesti ja järkipäisesti harjoittaa ruumistaan.

Vaikka voimistelun ja urheilun katsottiin jalostavan ihmisten ruumiita yhtäläisesti kohti täydellisempää ihmiskuvaa, niin *Suomen Urheilulehti* näki, että liikunnan tuli muovata ja jalostaa miehiä ja naisia eri tavoin. ”Nainen ei sovi yleisurheilijaksi” julistaa Matti Jukola vuoden 1925 lehdessä. Hänen mukaansa naisille sopivat uinti, voimistelu ja palloleikit liikunnan muotoina sekä kävely, hiihto ja reippailu. ”Nämä käsitykset ovat jo niin vanhat ja vakiintuneet”, hän ilmoittaa.¹⁴³ Tällä Jukola viittaa sukupuolirooleihin, ja mitä on perinteisesti katsottu naisille ja miehille ”sopivaksi” tavaksi käyttäytyä. Pihkala tuo näitä ajatuksia selvemmin esille vuonna 1926 julkaistussa pitkässä kirjoituksessaan *Suomen Urheilulehden* joka vuosi julkaisemassa erikoisnumerossa *Urheilijain joulussa*. Hän viittaa perittyihin ominaisuuksiin, joissa hänen mukaansa ihmisten esi-isillä oli selkeät roolit: mies metsästi ja taisteli kun taas nainen kasvatti perhettä ja hoiti kotia. ”Repäisevät” urheilulajit kuten juoksu tai seiväänheitto olivat luontaisia miehille. Naisille taas sopivat luonnon valinnan kautta muun muassa kävely ja voimistelu, joita hän

¹⁴⁰ Ahlbäck 2014, 9.

¹⁴¹ K. G. Planström: Sananen eräistä urheilumme varjopuolista. *Suomen Urheilulehti* 01.01.1909.

¹⁴² Ahlbäck 2014, 18, 22.

¹⁴³ Matti Jukola: Vestigia terrent! *Suomen Urheilulehti* 20.04.1925.

kuvailee ”pehmeiksi” urheilun muodoiksi.¹⁴⁴ Näissä kirjoituksissa korostuu oletamus ”luonnollisista” naisten ja miesten rooleista, jotka ovat oikeutettu sosiaalidarvinistisen ajattelun vaikuttamana. SVUL:n voimistelijaoston puheenjohtaja V. J. Niiniluodon kirjoitus naisten voimistelujuhlista tuo etenkin esille naisen yhteiskunnallisen roolin kasvattaa elämäntaistelussa ”kestävän uuden sukupolven”. Hänen kirjoituksensa korostaa nimenomaan suomalaisen naisvoimistelun hyödyllisyyttä tässä pyrkimyksessä ”pehmeiden” ja ”hitaiden” suoritustapojen ansiosta.¹⁴⁵ Näin ollen *Suomen Urheilulehti* halusi jalostaa suomalaisista parempia ihmisiä, mutta valvotun ja siveellisten sääntöjen puitteissa, joissa eri sukupuolilla oli tiukat omat roolinsa.

Suomen Urheilulehden kanta oli jyrkästi etenkin naisten yleisurheilua ja olympialaisiin osanottoa vastaan aina 1930-luvun alulle asti. Tähän vaikutti etenkin SVUL:n tiukka vastustus sekä 1900-luvulla jyrkkenevät sukupuoliroolit. Naisten piiriin koettiin kuuluvan koti ja lastenkasvatus, johon voimistelu valmisti. Urheilun ajateltiin taas kuuluvan miehille, jotka pitivät huolta elannon hankkimisesta ja maanpuolustuksesta. Miehet ja liikuntakulttuurin vaikutusvaltaiset naiset tuomitsivat etenkin yleisurheilun terveydelle vaarallisena, rumana ja epänaissellisenä. Yleisurheilu nähtiin etenkin uhkana äidin roolille.¹⁴⁶ Martti Jukolan mukaan lääkärit olivat vastustaneet tätä ja yleisurheilulle tyypilliset rajut ponnistukset ovat ”surma naisen elimistön terveelle kehittymiselle”. Tätä Jukola perustelee sillä, että naiset ovat hänen mukaansa luonnostaan heikompia kuin miehet, ja yleisurheilu on liian raskasta heille. Hän korostaa samoja oletuksia, mitä Pihkala nostaa esille naisille sopivista urheilun muodoista. Jukolan mukaan naisille sopivat uinti, voimistelu ja palloleikit, ”mikseipä kilpailuinakin”, sekä kävely, hiihto, matkailu ja reippailu. Jukola kritisoikin ulkomaalaisia naisia, jotka ottivat osaa olympialaisiin murtomaahiihdossa. Hän kuvailee kilpailua koomiseksi näytökseksi, jossa ranskattaret ”keimailevat” ”värjätyillä poskillaan ja tamineitten edesauttamilla ruumiinsa muodoilla”.¹⁴⁷ Vielä 1920-luvulla naisten kilpailu nähtiin *Suomen Urheilulehdessä* joko kevyenä leikkinä tai koomisena farssina, jossa naiset olivat lähinnä silmänruokana miehille, jotka ovat tulleet katsomaan kilpailua. Kilpailuvietin oletettiin olevan lähinnä miehinen ominaisuus, mikä taas viittaisi siihen, että miesten nähtiin olevan elämäntaistelun määrittäviä tekijöitä. Miehet kamppailivat elämäntilasta ja naisten tehtävä oli huolehtia ruumiistaan synnyttääkseen terveitä jälkeläisiä.

Vuonna 1932 *Suomen Urheilulehdissä* aloitettiin kuitenkin voimakas mielipidekampanja, joka puolusti naisten yleisurheilua ja lehti kritisoi Suomen Naisten Liikuntakasvatusliittoa (SNLL), joka

¹⁴⁴ Toivo Pihkala: Naiset kilpaurheilijoina. *Urheilijain joulu* 1926.

¹⁴⁵ V. J. Niiniluoto: Hajahuomioita naisten voimistelunjuhlilta. *Suomen Urheilulehti* 03.07.1929.

¹⁴⁶ Kokkonen 2015, 97.

¹⁴⁷ Martti Jukola: Vestigia terrent! *Suomen Urheilulehti* 20.04.1925.

ei hyväksynyt jäseniensä yleisurheilun harjoittamista. Näen, että lehden suunnan muutokseen vaikuttivat kansainvälisen naisten yleisurheilun yleistyminen ja naisurheilijoiden hyvät tulokset kansainvälisissä kilpailuissa.¹⁴⁸ *Suomen Urheilulehden* varsin äkkinäinen asenteen muutos heijastelee halua kulkea mukana aikakauden muutoksissa ja olla osana kansainvälisiä suuntauksia. Etenkin Pihkala vaikutti voimakkaasti jyrkällä naisten yleisurheilun kieltämisellään lehden asenteeseen 1910-luvun lopulla 1925-luvulle asti, sillä hän toimi lehden päätoimittajana vuosina 1918–1925. Salimäki tuo esille, että Pihkalan näkemyksiin vaikutti Karl Groosin (1861–1946) leikin vaistoteoria, jonka hän tulkitsi, niin että leikki oli perittyjen, elämässä tarvittavien vaistojen valmistelemaa harjoitusta. Vaistoteoria muutti Pihkalan aiemmin myönteistä asennetta naisten kilpaurheiluun, sillä Groos muun muassa suhtautui tähän kielteisesti. Pihkala näki, että anatomian rakenne ja vaistomaisten tunteiden ero vaikuttavat urheilusuorituksiin eri sukupuolilla.¹⁴⁹

Suomen Urheilulehti omaksui Pihkalan ideologisen näkemyksen sukupuolien eri rooleista elämäntaistelussa ja sovelsi kantaansa kieltämällä naisten yleisurheilun. Monet muut Euroopan maat eivät kuitenkaan jakaneet näkemystä ja päästivät naisia olympialaisiin sekä moni naisurheilija menestyi kansainvälisesti. Realiteettien edessä myös *Suomen Urheilulehden* kannan oli muututtava, mikäli se halusi ylläpitää eetostaan suomalaisista luonnollisena urheilijakansana ja pärjätä monipuolisesti kansainvälisissä kilpailuissa. Lehden uusi päätoimittaja Martti Jukola julistaakin, että suomalaiset naiset ovat tottuneet historian saatossa ”tarttua elämän raskaisiin tehtäviin”.¹⁵⁰ Suomalaisten naisten kasvanut kiinnostus yleisurheilua kohtaan kehystetään luonnolliseksi ominaisuudeksi suomalaisille, joista haluttiin luoda kuvaa voimakkaina ja karun luonnon muokkaamana rotuna, joka pärjää elämäntaistelussa.

1920-luvulla urheilun puhtaasti siveellisyyttä korostava vaikutus oli saanut väistyä hieman ja voiton tavoittelusta oli tullut tärkeä päämäärä. Jukola julistaakin, että suomalaisten urheilijoiden on erikoistuttava yhä enemmän, jotta he kykenisivät pärjäämään kilpailuissa.¹⁵¹ *Suomen Urheilulehden* mukaan urheilulla oli yhä tärkeä moraalinen velvollisuus kasvattaa kurinalaisia, valistuneita ja täydellisiä ihmisiä, mutta tämän ei nähty olevan enää ristiriidassa voitontavoittelun ja kilpailun kanssa. Muun muassa Vartia kirjoittaa, että kilpailu on ihmisen luonnollinen ominaisuus, joka on

¹⁴⁸ H.E.: Sortaako SNLL naisten yleisurheilua suotta? Naisille yleisurheilu yhtä suositeltavaa kuin miehille. *Suomen Urheilulehti* 28.07.1932. Jana: Naisten yleisurheilu on kautta maailman noussut miesten urheilun rinnalle. *Suomen Urheilulehti* 28.07.1932.

¹⁴⁹ Salimäki 2000, 161–163.

¹⁵⁰ Martti Jukola: Suomalaiselle naiselle tehdään vääryyttä, jos häneltä evätään rata- ja kenttäurheilu. *Suomen Urheilulehti* 17.10.1932.

¹⁵¹ Martti Jukola: Oppia ikä kaikki – jälkimuistelma Parisin kisoista. *Suomen Urheilulehti* 07.08.1924.

osa Darwinin teorioimaa luonnollista kamppailua.¹⁵² Olympialaiset ja kilpaurheilu nähtiin hyödyllisenä osana suomalaisten rodullisten ominaisuuksien ylistämisessä.

¹⁵² Arvo Vartia: Harjoitus, kilpailu, ennätys. *Suomen Urheilulehti* 30.04.1923.

3. Urheilun ylevä luonne

3.1. Mallikelpoiset valioyksilöt -suomalaiset sankariurheilijat

Itsestään selvää on, että edustajajoukkueemme on oleva paras, minkä voimme pystyyn saada. Jokikinen sen jäsen on oleva täydellinen ja mallikelpoinen voimistelija tahi urheilija, ei ainoastaan mitä kykyyn ja taitoon tulee, vaan lisäksi vielä ulkomuotoonkin nähden.¹⁵³

Näin *Suomen Urheilulehdessä* vuonna 1907 julistettiin Suomen valmistautuessa toisiin olympiakilpailuihinsa. Lehti piti olympialaisiin osallistuvien urheilijoiden, etenkin voimistelijoiden, ulkoista olemusta tärkeimpänä ominaisuutena. *Suomen Urheilulehdessä* kuvailtiin voimistelijoiden valintakriteerien olevan ”ulkomuoto, ryhti, sopusuhtainen kehitys ja liikkeitten sulavuus.” Miesten painoon, pituuteen ja ruumiinmuotoon kiinnitettiin artikkelissa etenkin huomiota. Haluttiin korostaa urheilijoiden ylivoimaista olemusta. Artikkelissa huomautetaankin: ”tuskin mikään maa voi näyttämölle asettaa suhteellisesti niin monta kaikenpuolisesti kehittynyttä urheilijaa kuin Suomi”.¹⁵⁴ Suomen urheilupiireille oli tärkeää, että suomalaiset nähtiin positiiivisessa valossa kansainvälisillä urheilukentillä. Juhani Lukka tuokin esille, että muun muassa Ranska ja Yhdysvallat olivat Suomen perspektiivissä suurvaltoja, joille Suomi ei pärjännyt tieteessä, taiteessa tai taloudessa, mutta urheilussa oli mahdollisuus saada kansainvälistä tunnustusta.¹⁵⁵ Lehden toimitukselle oli tärkeää, että olympialaisiin osallistuvat suomalaiset urheilijat olivat ehdotonta valiojoukkoa, jotka näyttivät muille Euroopan sivistyneille maille suomalaisen rodun kehittymismahdollisuudet ja sopivuuden sivistyskansojen joukkoon.

Kokkonen huomioi, että olympialaisiin osallistuminen oli tärkeä kansakunnan olemassaolon todiste etenkin Ateenan kilpailuista alkaen. Muun muassa Norja näytti itsenäisyyttään Ruotsista, Ruotsi taas omaa elinvoimaansa Norjan lähdöstä huolimatta. Monet valtiot pitivätkin urheilumenestystä välttämättömänä kansallisen ylpeytensä kannalta.¹⁵⁶ Suomikin halusi osoittaa urheilumenestyksellä ja osallistumalla olympialaisiin, että suomalaiset ovat osa sivistysyhteiskuntaa ja ovat oma, Venäjältä riippumaton rotunsa. Tämän vuoksi Suomen joukkueella oli Lontoon olympikilpailuissa pahvinen ”Finland” -nimikyltti, sillä Iso-Britannia kielsi Suomea käyttämästä sinivalkeista lippuaan, koska se oli juuri allekirjoittanut kauppasopimuksen Venäjän kanssa. Vuoden 1912 olympialaisissa sovittiin kuitenkin, että jos suomalaiset voittavat, niin Suomen lippu kohotettaisiin

¹⁵³ Suomalaisten osanotosta Lontoon juhlaan ensi kesänä. *Suomen Urheilulehti* 01.09.1907.

¹⁵⁴ Meidän edustajamme Lontoon juhlassa. *Suomen Urheilulehti* 01.07.1908.

¹⁵⁵ Lukka 1997, 254.

¹⁵⁶ Kokkonen 2008, 62, 74.

korkeammalla kuin Venäjän lippu.¹⁵⁷ Jo ensimmäisistä olympialaisista alkaen kilpailuissa valtiot pyrkivät ajamaan omia poliittisia ja nationalistisia intressejään.

Suomen urheiluliike ja urheilukulttuuri kehittyivät ja kasvoivat kansainvälisiä trendejä sekä vaikutteita seurailten. Suomen urheilun perinteeseen kuitenkin kuuluu talonpoikainen perinne, johon kuului työhön ja asumiseen liittyvät pelit, leikit ja huvitukset. Pyhäpäivät ja vuotuiset juhlat taas olivat hyvä tilaisuus liikunnallisiin leikkeihin. Kansajuhlissa esitettiin muun muassa voimistelunäytöksiä ja kilpailuja. Voimistelu ja urheilu kehittyivät Suomessa 1880-luvulla Kokkosen mukaan aluksi osana kansanliikettä, jossa nationalismi oli keskeinen innostuksen lähde.¹⁵⁸ 1800-luvulla Suomeen tulvi myös ulkomaisia vaikutteita. Muun muassa englantilainen sportti ja saksalainen sekä ruotsalainen voimistelu rantautuivat urheiluseuroihin.¹⁵⁹

Pohjoisamerikkalaisen urheilukulttuurin kiinnostus taas kasvoi 1900-luvun alussa etenkin olympiakisojen menestyksen myötä. Yhdysvaltojen kasvatukselliset ja kansakuntaa rakentavat tehtävät herättivät kiinnostusta. Muun muassa Lauri Pihkala ja Anni Collan (1876–1962)¹⁶⁰ matkustivat opintomatalle Yhdysvaltoihin tutustuakseen maan liikuntakasvatukseen ja urheilukulttuuriin. Kokkosen mukaan Suomessa siirtyminen kansanjuhlien kisailuista kilpaurheiluun alkoi 1870–1880-lukujen vaihteessa.¹⁶¹ Kalle Virtapohja väittääkin, että maailmansotien välisenä aikana Suomeen tuli kansainvälisesti vertailukelpoinen liikuntakulttuuri.¹⁶²

Suomalaiset urheilijat haluttiin nostaa länsimaiden tasolle. Nimimerkki Concordia muun muassa toi esille olympialaisten antiikin Kreikan juuret ja korosti modernin olympialaisten jatkumoa tälle perinteelle. Hän yhdistääkin olympiaurheilijat puolijumaliin ja yli-ihmisiin, joihin suomalaiset urheilijatkin lukeutuivat:

Alkuvoimaisina kuin sadun sankarit, nopeina kuin salomaitten hirvi, vikkelinä kuin oksallaan orava, kilpailuvalmiina kuin kuningas Arthurin jalot ritarit ovat Suomenniemen ritarit ruisleipää kontissaan, myrkkynä kihisevää noidanlääkettä nahkapullossa kiivenneet Olymposvuoren rinteitä ja joskin usea alas paiskattiin ja muut yrityksissään paremmin onnistuivat, niin pääsipä ylös asti Suomen mieskin kun vyötään kiristi ja nahkapullostsa noidan lääkettä maistoi.¹⁶³

¹⁵⁷ Kokkonen 2008, 63. Jørgensen 1998, 88.

¹⁵⁸ Virtapohja 1998, 94. Kokkonen 2008, 41.

¹⁵⁹ Virtapohja 1998, 94.

¹⁶⁰ Anni Collan oli suomalaisen naisvoimistelun ja -urheilun sekä partiotyttötoiminnan uranuurtaja. Hän toimi vuosina 1917–1921 S.N.L:n puheenjohtajana ja vuosina 1924–1941 Suomalaisen partiotyttöliiton puheenjohtajana.

¹⁶¹ Kokkonen 2015, 27, 34–35.

¹⁶² Virtapohja 1998, 94.

¹⁶³ Concordia: Ainoastaanko tyhjä haave? *Suomen Urheilulehti* 18.06.1925.

Kirjoittaja kietoo yhteen antiikin Kreikan mytologian, minkä kulttuuria perinteisesti pidetään länsimaisen sivistyksen alkuna, anglosaksisen kuninkaan sekä alkukantaisen luonnon suomalaiseen talonpoikaismyytteihin. Näin hän onnistui luomaan mielikuvaa siitä, että suomalaiset urheilijat olivat kovien ponnistuksiansa myötä ansainneet paikan länsimaisen sivistyksen parissa, mutta samalla ovat säilyttäneet myyttisen luonnon lähellä elävän talonpoikaisperinteen. Suomalaiset urheilijat muuntuivat myyttisiksi sankareiksi, jotka pääsivät urotekojensa avulla jumalien joukkoon. Toisin sanoen suomalaiset nousivat länsimaalaisten huippu-urheilijoiden tasolle, ja sitä kautta suomalaiset saavuttivat *Suomen Urheilulehden* näkemyksen mukaan tasavertaisen aseman rotuhierarkian yläpäähän luokiteltujen kansojen parissa.

Urheilutoimittaja ja tietokirjailija Kalle Virtapohja tuo esille väitöskirjassaan, että urheilussa on myyttisiä aineksia, jotka tekevät suorituksista merkittävämpiä ja merkityksellisempiä kuin toisista. Sankareilla on keskeinen asema kansallisessa mytologiassa, jotka tarjoavat aineksia kansallisen identiteetin rakentamiseen.¹⁶⁴ Virtapohja on tutkinut suomalaisten urheilusankarien luomista mediassa. Hän määrittelee sankarin yhteisön kokoavana ja yhteisyyttä tukevana symbolina. Sankari saa merkityksen ja aseman muilta ihmisiltä ajankohdan ja yhteiskunnallisen tilanteen sanelemien ehtojen mukaan. Media taas tekee sankarin teoista sankarikertomuksia.¹⁶⁵ *Suomen Urheilulehdessä* urheilijat ja heidän suorituksensa haluttiin nostaa puoli -jumalalliseen asemaan. Urheilu oli karaistanut urheilijoita, joten he olivat päässeet tavallisten ihmisten houkutuksista pois, kuten alkoholin himosta. Matti Aro (nimimerkki MatHeus) huomauttaakin urheilijoista, että ”ei alkoholin synnyttämä himo ota heitä valtaansa. He pysyvät elämänsä loppuun asti täysin pystypäisinä ja n.s. ’kunnioitusta ansaitsevina kansalaisina’.”¹⁶⁶ Urheilijat toimivat esimerkkeinä kansalaisille. Virtapohjan mukaan sankarin tunnusmerkkinä voi pitää sitä, että tämä edustaa aina hyvää. Hän tuo esille, että Erik Ahlman taas ilmaisee asian niin, että sankarissa tulee esille samalla yhteisön elämäntahto. Toisin sanoen sankari edustaa yhteisön kannalta hyväksi ja tärkeiksi katsottuja arvoja.¹⁶⁷ Raittiusliike ja nuorison kaitseminen paheellisiksi katsotuista huvituksista oli etenkin suomalaisen keskiluokan mielestä tärkeitä päämääriä suomalaisen kansan jalostamisessa.

Näin Matti Aro julistaa: ”huippu-urheilijamme ovat nuorison epäjumalia, esikuvia. Pysykööt jumalat jalustallaan, muistakoot, että jokaista heidän julkisuudessaan tapahtuvaa liikettään seuraa kymmeniä silmäpareja!” Virtapohja huomauttaa, että urheilijoita pidetään kansakunnan esitaistelijoita, jotka halutaan nostaa puolijumaliksi, minkä vuoksi he eivät suuren yleisön mielestä

¹⁶⁴ Virtapohja 1998, 46.

¹⁶⁵ Virtapohja 1998, 17.

¹⁶⁶ MatHeus: Raittius ja urheilu. *Suomen Urheilulehti* 02.11.1933.

¹⁶⁷ Virtapohja 1997, 129.

voi tehdä inhimillisiä virheitä.¹⁶⁸ *Suomen Urheilulehti* uskoi samaa urheilijoista. Matti Aro varoittaa, että urheilijoiden on toimittava moitteettomasti joka tilanteessa ja näytettävä esimerkkiä muille. Mikäli nuori ihminen näki urheilijasankarinsa nauttivan alkoholia tai käyttäytyvän paheksuvasti, niin ”jumalat sortuvat jalustaltaan tavallisiksi heikoiksi ihmisiksi”.¹⁶⁹ Urheilijoiden ei kuulunut näyttää heikkouksia, käyttäytyä siveettömästi tai aiheuttaa paheksuntaa, sillä heidän kuului olla esikuvina etenkin nuorisolle, joiden harteilla nähtiin Suomen puolustuskunnan ja rodullisen aineksen olevan. Tämän vuoksi *Suomen Urheilulehti* olikin hyvin tarkka suomalaisten urheilijoiden maineesta. Lehdessä haluttiin myös pitää yllä aatetta ihmisen jalostumisesta liikunnan avulla, ja urheilijat olivat tämän jalostuksen lopputulos. Suomalaisten rodullinen kyvykkyys ja elinvoiman todistus kansainvälisissä piireissä sekä muun kansan keskuudessa olivat urheilijoiden vastuulla.

Suomalaisten kansainvälistä urheilumenestystä kiitetäänkin muun muassa apulaisministeri Kukkosen puheessa, joka liitettiin *Suomen Urheilulehteen*: ”te olette kantaneet Suomen nimen kaikkien kulttuurikansojen huulille”. Urheilijoiden ei ainoastaan katsottu tuovan kansainvälistä huomiota Suomeen, sen nähtiin myös kansalaisia yhdistävänä voimana: ”te olette koonneet sen rikkinäistä kansaa. – Luokka- ja kielirajat ovat ainakin hetkeksi romahtaneet”.¹⁷⁰ Urheilijat nähtiin tärkeinä tekijöinä yhtenäisen ja kansallisen identiteetin luojina. Johanna Kataja tuo pro gradu -tutkielmassaan esiin samansuuntaisia väitteitä kansallisen identiteetin syntymisestä. Hänen mukaansa kansallisia symboleja, ominaispiirteitä ja henkilöitä käytetään hyväksi, kun pyritään määrittelemään, millaisia olemme. Tämän vuoksi suomalaisuudenkin symbolit ovat sopimuksenvaraisia ja suomalaisten itsensä sopimia, mitkä taas ovat syntyneet kulttuurisina tuotantoina.¹⁷¹ Näen, että urheilijat olivat *Suomen Urheilulehden* toimitukselle väline ja esimerkki, millaista suomalaista rotua ja kansaa oltiin muovaamassa. Suomalaisen rodun tuli olla elinvoimaista, siveellistä, moraalisesti hyvää ja sopivan valkoisen sivistyskansan ihanteisiin.

Suomalaisista urheilijoista maailmanlaajuisesti tunnetuimmat olivat etenkin Hannes Kolehmainen (1889–1966) ja Paavo Nurmi (1897–1973). Heistä kirjoitettiin myös paljon *Suomen Urheilulehdessä* ja heistä tehtiin tärkeimmät esikuvat suomalaisille. Nurmessa ja Kolehmaisessa kiteytyivät jalostettujen ja ”uusien” suomalaisten hyveet. Kolehmaisesta muun muassa kirjoitetaan, että hän oli ”elintavoiltaan ankaran säännöllinen, yksinkertainen. Ehdottomasti *raitis* ja *puhdas*, hän on vaatimaton ja avulias, rehellinen ja avoin mieleltään.”¹⁷² Nurmenkin hyveisiin kuului

¹⁶⁸ Virtapohja 1998, 45.

¹⁶⁹ MatHeus: Raittius ja urheilu. *Suomen Urheilulehti* 02.11.1933.

¹⁷⁰ Suomen kansa juhlinut olympialaissankareitaan. Paavo Nurmesta pronssinen rintakuva - hallituksen teettämänä. *Suomen Urheilulehti* 28.07.1924.

¹⁷¹ Kataja 2003, 9.

¹⁷² Antti Rantanen: Olympialais-uroon seurassa. *Suomen Urheilulehti* 16.11.1926.

luotettavuus, lujatahtoisuus, edistyshaluisuus ja älykäs harkintakyky.¹⁷³ Nurmi nähtiin suomalaisen ja kansainvälisen median piireissä kuvastavan modernia yli-ihmistä, lähes konemaista ilmentymää.

Forthin mukaan teknologian kehitys toi mukanaan moderniin elämään koneiden palvonnan ja koneistometaforat. Samalla myös haluttiin pois kovaäänisestä, pölyisestä ja kiihtyvistä kaupunkielämästä ”luonnolliseen” elämään ja kehon aktiviteetteihin, samalla verraten kehoa koneisiin.¹⁷⁴ *Suomen Urheilulehti* nostaa esimerkiksi *New York Wordin* artikkelin, jossa huomiodaan, että monet kirjoittajat ovat verranneet Nurmea koneeseen.¹⁷⁵ *Suomen Urheilulehden* kirjoituksissa yhdistyykin länsimaisen sivistyskulttuurin mytologia sekä teknisten ja tieteellisten saavutusten ihailu. Mäkisen mukaan 1900-luvun alkupuolella oli hyvin tyypillistä, että ihmisruumista, sen suorituskykyä ja toimintoja kuvailtiin koneisiin viittaavilla metaforilla ja ilmaisuilla. Muun muassa Lauri Pihkala vertaa teoksessaan *Joka miehen koneoppi eli liikunnan merkityksestä* ihmistä koneeseen, jota on huollettava ja vaalittava arvokkaan laitteen tavoin. Ihminen ja kone rinnastettiin toisiinsa.¹⁷⁶

Forth huomauttaa, että luonnon ja teknologian yhdistäminen oli länsimaissa tavallista modernistien ja anti-modernistien keskuudessa. Miehen ”luonnollisia” taipumuksia kuvattiin niin primitiivisin kuin mekaanisin termein. 1920-luvulla kone kuvastikin kehitystä, harmoniaa ja kontrollia.¹⁷⁷ Toisaalta Nurmen keskeyttäessä Yhdysvalloissa juoksunsa ruuansulatushäiriöiden vuoksi, Martti Jukola korostaa artikkelissaan vuonna 1926, että ”koneessa ei ollutkaan rinnan vasemmalla puolella laakereita ja kylmää metallia, vaan esikuvallisen, suuren urheilijan rehellisesti sykkivä ja suorasti tunteva sydän”.¹⁷⁸ *Suomen Urheilulehti* ei halunnut kuvata Nurmea kliinisen konemaisena oliona, johon ei voi samaistua, vaan suomalaisena valiorheilijana, johon kaikkien suomalaisten miesten tulisi pyrkiä.

Suomen Urheilulehdessä korostuukin kehollisuus ja kehon palvonta 1900-luvulta eteenpäin. Muun muassa Lauri Pihkala osoittaa ylenkatsettaan sivistyneistöä kohtaan, jotka kauhistelevat yläosattomissa työskenteleviä työmiehiä. Hän kuvailee ihailevasti ”auringon paahtamaa ihonväriä”, ”pronssinruskeaa” tai ”auringonpanssariin” kietoutunutta kehoa. Pihkala kirjoittaa arvottavasti ”maidonvalkoisesta, hyvinruokitusta herrasmiehestä”, joka hänen mukaansa näyttää alastomammalta kuin ”ruskea poikasakki”.¹⁷⁹ Pihkala arvostelee kirjoituksessaan 1800-luvun

¹⁷³ Antti Rantanen: Tahko ja Nurmi. *Suomen Urheilulehti* 16.02.1925.

¹⁷⁴ Forth 2008, 171.

¹⁷⁵ Nurmi ja vasikanpaisti. *Suomen Urheilulehti* 20.4.1925. Alk. Heywood Broun. *New York Word* 19.04.1925.

¹⁷⁶ Mäkinen 1992, 30.

¹⁷⁷ Forth 2008, 172, 174.

¹⁷⁸ Martti Jukola: Paavo Nurmi osaa hävitäkin. *Suomen Urheilulehti* 15.06.1926.

¹⁷⁹ Lauri Pihkala: Taistelu valkoihoisten ja intiaanien välillä. *Suomen Urheilulehti* 01.08.1909.

sivistyneistön kulttuuria, jonka hän katsoo sovinnaiseksi, vanhanaikaiseksi ja epäterveeksi. Forthin mukaan fyysinen kauneus tuli keskeiseksi ihanteeksi 1900-luvun alkupuolella. Vartaloon kiinnitettiin yhä enemmän huomiota, samalla esimerkiksi uima-asut pienenivät ja paljastivat enemmän ihoa. Muun muassa 1930-luvulle kaksiosaiset uima-asut olivat tavallisia naisilla ja uimahousut miehillä. Uimarantakulttuuriin kuului pronssinen ja hyvin hoidettu keho.¹⁸⁰ *Suomen Urheilulehden* mukaan tätä ajatusta ja ruumiillista ihannetta edustivat suomalaiset urheilijat. Matti Aron artikkeli Helsingin hiekkarannasta kuvastaa hyvin aikakauden auringonpalvonnan ja ruumiinpalvonnan kulttuuria. Hiekkarannalla kirmailee ”ruskeita vartaloita” ja ”värikkäitä uimapukuja”. Urheilullisuus ja ruumiinpalvonta tulee esille Aron kuvauksessa nuorista: ”tuolla pari urheilutyttöä kamppaili pallosta ruskeiden Tarzaniin kanssa”.¹⁸¹ Aron artikkelista näkyykin, että ruskettunut vartalo merkitsi elinvoimaista ruumista, joka liikkuu terveyttä edistävässä luonnossa. Aikakaudella Tarzan -hahmossa yhdistyivät nämä merkit sekä hahmo edusti länsimaalaiselle yhteiskunnalle alkukantaista, esi-isiltä perittyä maskuliinisuuden perikuvaa, joka ei kuitenkaan hylännyt yläluokkaista ja valkoista taustaansa. Onkin huomioitava, että vaikka kirjoituksissa puhutaan ruskeista ja pronssisista vartaloista, kyseessä olivat kuitenkin valkoiseen rotuun katsotut henkilöt.

Kemiläisen mukaan rotuteorian kannalta esteettisesti kauniiksi koettu ruumis oli yksi olennainen arvo, jonka mukaan ihmisiä luokiteltiin eri rotuihin. Näihin arvoihin luokiteltiin myös muun muassa ruumiinvoima, älykyys ja taiteelliset taipumukset, tieteellinen kyky ja keksimiskyky, sekä korkea moraalit ja hienostuneet tavat.¹⁸² Nämä arvot olivat pääasiassa tiettyjen eurooppalaisten kansojen määrittelemiä arvoja, jotka perustuivat heidän käsityksiinsä omasta länsimaalaisesta yhteiskunnastaan. Kyseiset arvot asetettiin korkeimmiksi kriteereiksi saavuttaa ylin ihmisen kehitys. Antiikin kreikkalaisia pidettiin muun muassa malliesimerkkeinä länsimaalaisesta ja valkoisesta ihannerodusta. Arvo Vartia ylistää hellenisiä kauneusihanteita, jotka saavutettiin liikkumisen avulla. Todisteena antiikin kreikkalaisten kauneudesta Vartia tuo esille antiikin ajan veistokset. Hän julistaakin: ”hellenisen kuvankuvanveistotaiteen ruumiinmuotojen ihanteellista täydellisyyttä ei nykyaikainen taide voi saavuttaa, sillä nykyajan kuvanveistäjiltä puuttuu tärkeimmät edellytykset, hyvät mallit.”¹⁸³ Antiikin Kreikan taiteen ja kauneusihanteiden palvonta on valistuksen ajan peruja.

¹⁸⁰ Forth 2008, 189–190.

¹⁸¹ MatHeus: Veikeät faunit ihailevat nuoria nymfejä – toimistopäällikkö hallitsee toimitalossa, mutta toimistoneitosten ruskea vartalo hiekkarannoilla. *Suomen Urheilulehti* 20.07.1936.

¹⁸² Kemiläinen 1993, 136.

¹⁸³ Arvo Vartia: Voimistelun suhde ruumiilliseen kauneuteen. *Suomen Urheilulehti* 01.07.1909.

1900-luvulla näitä arvoja korostettiin, sillä antiikin kreikkalaiset olivat sopiva vertailukohta ja esimerkki valkoisen länsimaalaisen rodun ylemmyydestä.

Suomen Urheilulehti on perustamisestaan lähtien korostanut sielun jalostumisen tärkeyttä ruumiin harjoituksen avulla. Toisin sanoen näkemys oli, että sielun puhtaus ja siveellisyys menivät ruumiin ylitse. Kuitenkin 1930-luvulla näkyy muutos hedonistisempaan ruumiinpalvonnan suuntaan. Muun muassa *New Yorkin Uutisten* toimittaja Jallu Honkonen kirjoittaa *Suomen Urheilulehdessä* julkaistussa artikkelissa:

Jos tunnustetaan estetiikan arvot, taideteosten kauneus, niin arvo on annettava elävälle taiteelle, kauniiksi kehittyneelle ihmisvartalolle, joka kauneudessaan ja suloudessaan on niin ihana, ettei sen veroista mikään kuvanveistäjä ole kyennyt luomaan. Tämän elävän taiteen palvontaan pohjautui helleeniläinen pyrkimys, ja vartalon kauneuden muovailukeinoksi se oli todennut urheilun, liikuntakasvatuksen. Kauneudella tässä ominaisuudessa on määrättyjä ääriviivoja laajempi ala. Elävässä ihmisessä ilmenee kauneutena – jalojen kasvojen ohella – ryhdikäs olento, reipas ja keveä liikunta, joustavuus askeleessa, raikkaus naurussa, sanalla sanoen kaikki se, mikä uhoaa terveyttä ja voimaa, elämäntahtoa ja pirteyttä.¹⁸⁴

Kehon kauneudella ja sopusuhtaisuudella nähtiin olevan suora yhteys myös sielun jalouteen. Urheilun avulla suomalaisista pyrittiin jalostamaan parempia ihmisiä ja rotuominaisuuksiltaan ”terveempiä” yksilöitä, mutta samalla korostettiin puhtaasti esteettisiä arvoja. *Suomen Urheilulehti* myötäilikin aikakauden kauneusihanteita ja urheiluvillityksiä, joita Euroopassa ja Yhdysvalloissa korostettiin.

Urheilijat, joissa nähtiin kulminoituvan kauneusihanteet, olivat niin pidettyjä, ettei heidän toiminnastaan löydetty moitittavaa, vaikka heidän asemansa puoli -jumalallisina olentoina tuli kyseenalaiseksi. Kuten edellä olen maininnut, *Suomen Urheilulehdessä* käännettyssä yhdysvaltalaisen *New York Wordin* artikkelissa uutisoidaan Paavo Nurmen juoksun keskeytymisestä: ”hän pysähtyi ja painoi kätensä kylkeään vasten. Ja samalla hetkellä me tiesimme, ettei hän ole jumala eikä paholainen, vaan ihminen. – Ruuansulatushäiriönsä kautta hän jätti aavemaisuutensa ja tuli meidän veljeksemme”. Urheilijan myyttinen sankariasema rikkoutuu, kun häntä alkaa vaivata inhimillinen vaiva. Tämä kuitenkin nähtiin positiivisena asiana, joka vain korosti huippu-urheilijan samaistuttavuutta muihin ihmisiin: ”Nurmi on tavallinen ihminen eikä mikään yli-ihminen. Hän on sen todistanut osoittamalla, että hän kykenee herkuttelemaan”.¹⁸⁵ Nurmen samaistuttavuus korostuu myös Jukolan artikkelissa: ”paljon hauskempi on pitää Paavo

¹⁸⁴ Jallu Honkonen: Urheilun viehäytys. *Suomen Urheilulehti* 11.01.1934.

¹⁸⁵ Nurmi ja vasikanpaisti. *Suomen Urheilulehti* 20.04.1925. Alk. Heywood Broun. *New York Word* 19.04.1925.

Nurmea ihmisenä, urheilijana, yhtenä meistä muista, mutta vain paljon, paljon parempana”.¹⁸⁶ *Suomen Urheilulehdessä* urheilijat haluttiin nostaa muiden ihmisten yläpuolelle, korostaen näkemystä, että heistä oli jalostettu maalliset paheet pois. Toisaalta samalla tuotiin esille heidän inhimillisyyttään me-hengen luomiseksi, jotta myös tavalliset kansalaiset pyrkisivät jalostamaan itsestään parhaan ihmisen näiden huippu-urheilijoiden innoittamina.

Nimimerkki Concordia kuvailee suomalaisia nuoria urheilijoita luontoon viittaaviin termein, kuten ”antiloopilta opittu jalannousu”, ”jaguaarin vartalon voima ja notkeus” tai ”karhulta perittyyn voimaan”. Hän korostaa nimenomaan urheilijoiden luontaisia ”aarniometsän villi-ihmisten” ja ”alkuasteella” olevia ominaisuuksia. Luontokuvauksilla haluttiin luoda mielikuvaa urheilun luonnollisuudesta ja esi-isiltä perittyjen ominaisuuksien ylläpitämisestä. Toisaalta kirjoittaja korostaa samalla, että urheilijoiden oli pyrittävä siveellisestikin kohoamaan ylemmäksi. Hänen mukaansa urheilijan tuli myös olla akateemisesti lahjakas ja yritteliäs.¹⁸⁷ Toisin sanoen kaikin puolin mallikelpoinen ja yhteiskunnalle mahdollisimman hyödyllinen ihmisyyksilö.

Virtapohja tuokin esille, että urheilusankari nähdään hyvänä ja nuhteettomana miehenä. Urheilijalla ei ole heikkouksia, hän edustaa hyvää ja häntä pidetään hyvänä ihmisenä, jolla on esimerkilliset elämänavat.¹⁸⁸ Wilskman toteaa:

Kehittyköön voimailija muille kansalaisille esikuvaksi. Puhtaat olkoon hänen tapansa, puhdas hänen luonteensa. Pysykööt hänestä kaukana juopottelu, kiroileminen, riidan haasteleminen, rivo puhelu, kateus ja viha. Olkoon hän henkisesti vakava ja siveellisesti puhdas samaten kuin hän on ruumiillisestikin vahva. Kuta fyysillisesti kehittyneempi nuorukainen on, sitä vaatimattomampi olkoon hänen esiintymisensä, sitä rauhallisempi hänen luonteensa. Hiljainen, nöyrä, kaikkea hyvää harrastava henki yhdistettynä ruumiilliseen kuntoon ja kauneuteen, kas siinä ihanneihminen, joksi jokaisen nuorukaisen pitäisi pyrkiä. Mutta ilman siveellistä luonnetta on voimailija arvoton, olkoonpa hän vaikka maailmanmestari.¹⁸⁹

Wilskmanin kehoitus kiteyttääkin *Suomen Urheilulehden* kantavan teeman 1900-luvun alkupuolella. Hän uskoi vakaasti urheilun ja voimistelun jalostavaan vaikutukseen. Teemu Puumalainenkin tuo pro gradu -tutkielmassaan huomion, että Wilskman pyrki voimistelun ja urheilun avulla jalostamaan suomalaista rotua paremmaksi, ehkäistä degeneraatio ja pyrkiä kansakunnan sivistystilan nostamiseen.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Martti Jukola: Paavo Nurmi osaa hävitäkin. *Suomen Urheilulehti* 15.06.1926.

¹⁸⁷ Ivar Wilskman: Etevyys velvoittaa. *Suomen Urheilulehti* 01.12.1908.

¹⁸⁸ Virtapohja 1998, 28.

¹⁸⁹ Ivar Wilskman: Etevyys velvoittaa. *Suomen Urheilulehti* 01.12.1908.

¹⁹⁰ Puumalainen 2012, 29.

Etenkin urheilijoiden lapset nähtiin uuden, paremman ihmistyyppin toivona. *Suomen Urheilulehdessä* julistetaankin: ”kuuluisien urheilijaimme tulevaisuuden toivoja, jotka samalla ovat myöskin koko Suomen toivoja”.¹⁹¹ Urheilijoiden lasten oletettiin jatkavan vanhempiensa jalanjäljissä harrastaen urheilua sekä omaavan jo syntyessään paremmat fyysiset ja henkiset ominaisuudet. Esimerkiksi naisten osuuden nähtiin myös olevan merkittävässä asemassa tässä jalostustoimessa. Kun urheilevista naisista tuli äitejä, niin ”urheiluhenki kodin ilmapiirissä vahvistuu heidän kauttaan”.¹⁹² Naisen tärkeimpänä tehtävänä nähtiinkin tulevien urheilusukupolvien kasvattaminen. Meinander tuo esille, että urheilu oli erittäin miesvoittoista. Naisurheilijoista uutisoitiin ja heistä puhuttiin ihailevasti, mutta vain naisille sopiviksi katsottujen lajien kohdalla. Niin miehet kuin naisetkin osallistuivat keskusteluun, minkä katsottiin olevan sopiva urheilumuoto naisille.¹⁹³ Urheilutieteen tutkija Per Jørgensen huomauttaa, että naiset tulivatkin hitaasti mukaan olympialaisilmiöön. Vuonna 1900 naiset osallistuivat tennikseen olympialaisissa. 1912-luvulle mennessä he ottivat osaa jousiammuntaan, purjehdukseen ja uintiin. Kuitenkin vuonna 1948 vain yhdeksän prosenttia osallistujista oli naisia. Pohjoismaissa naisilla oli vielä vähemmän mahdollisuuksia ottaa osaa kisoihin. Pohjoismaalaiset naiset olivatkin aliedustettuja verrattuna moniin muihin maihin. Vain norjalaisesta Sonja Heinestä tuli supertähti, joka sai paljon huomiota osakseen voitettuaan kultaa taitoluistelussa vuosina 1928 ja 1932. Suomesta taas oli yhteensä kuusi naisosallistujaa olympialaisissa vuosina 1896–1928. Suomalaiset naisurheilijat osallistuivat olympialaisiin ensimmäistä kertaa vuonna 1912.¹⁹⁴

Naisten ei katsottu olevan sopivia sankarimyytin urheiluesikuviksi. *Suomen Urheilulehdessä* haluttiinkin korostaa urheilijoiden olevan poikien esikuvia ja miesten urheilusoritukset olivat suosituimpia. Naiskilpaurheilijat olivat saaneet hyväksyntää lehdessä 1930-luvulta alkaen, ja Suomessa naisten kilpaurheilu yleistyi, mutta suomalaiset naisurheilijat eivät pärjänneet kansainvälisissä kilpailuissa.¹⁹⁵ Virtapohja tuokin esille, että Erkki Karvosen mukaan sankarin tekoja voidaan myös kutsua urosteoiksi, koska länsimaaisessa kulttuurissa sankariteot ymmärretään lähinnä miehiseen kuin naiselliseen kulttuuriin kuuluviksi.¹⁹⁶ Naiset eivät soveltuneet miehiseksi katsotun kilpaurheilun urheilusankareiksi. Vaikka *Suomen Urheilulehti* hyväksyi naiset kilpaurheilemaan, niin koko kansan esimerkillisiksi urheilusankareiksi heitä ei hyväksytty. Syynä

¹⁹¹ Tulevaisuutemme. *Suomen Urheilulehti* 22.12.1921.

¹⁹² Pyrähdyksiä – meidän asiamme menee aina eteenpäin. *Suomen Urheilulehti* 26.01.1933.

¹⁹³ Meinander 1998, 63. Anni Collan oli kuitenkin tässä poikkeus. Hän oli pohjoismaiden yksi suurimmista naisten urheilun kannattajista. Hän halusi naisten osallistuvan kilpailuihin ja laajentavan urheiluliikettä.

¹⁹⁴ Jørgensen 1998, 84.

¹⁹⁵ Kts. esim. Martti Jukola: ”Miksi Suomen naiset ovat niin huonoja, etteivät ole päässeet olympialaisiin?” *Suomen Urheilulehti* 08.08.1932.

¹⁹⁶ Virtapohja 1997, 129.

tälle on muun muassa se, että naiset nähtiin lähinnä äidin rooleissa myös urheilukulttuurissa. Halmesvirran mukaan rotuhygieenikkojen näkökulmasta naisten tehtävä yhteiskunnassa oli synnyttää lapsia ja huolehtia näistä. Liikuntaa tuli harrastaa niin, että nainen ylläpiti lisääntymis- ja imetyskykyään.¹⁹⁷ Lisäksi urheileva nainen nähtiin lähinnä esimerkkinä omille lapsilleen, eikä niinkään koko yhteiskunnalle. Urheiluhistorioitsija Else Trangbæk huomauttaakin, että urheilu tavallisesti nähtiin maskuliinisena, modernin industrialistisen yhteiskunnan symbolina etenkin Pohjoismaissa 1900-luvulla.¹⁹⁸ Urheilullisuus ja sankarillisuus ovat perinteisesti leimattu maskuliiniseksi ominaisuuksiksi, minkä vuoksi kilpaurheileva nainen ei mahdollisesta menestyksestään huolimatta saavuttanut suomalaisten miesurheilijoiden lähes palvovaa kohtelua.

Virtapohjan mukaan urheilusankarit muuttuvat helposti kansan yhteiseksi ominaisuudeksi. Urheilijoihin kohdistuva ihailu ja korotus muiden yläpuolelle kumpusi yhteisön halusta aktiivisesti nähdä suomalaisuuden liitettäväksi menestyvien urheilijoiden perusominaisuuksiksi. Tässä pyrkimyksessä rakennetaan yhteenkuuluvuutta itsen ja sankarien välillä, mikä toimii edellytyksenä, että voidaan samaistua heidän kanssaan. Urheilijasankarusmyytti esittää urheilijan valioluokan suomalaisena. Kun suomalainen urheilija menestyy kisoissa, todistaa se suomalaisten ominaisuuksien olevan hyviä. Tämä vahvistaa ja ylläpitää suomalaismyyttiä.¹⁹⁹ Virtapohja keskittyy sankarimyytin nationalistiseen puoleen, mutta suomalaismyytin luomista urheilijoiden avulla voi myös nähdä olevan osa pyrkimystä kuulua osaksi valkoista eurooppalaista yhteiskuntaa. Muut länsimaat käyttivät samansuuntaista retoriikkaa oman kansansa ylivertauuden korostamisessa.

Urheilijoiden kuului ensisijaisesti edustaa myös suomalaista rotua. Tämä näkyy muun muassa suomen ja ruotsin kielikysymyksessä. *Suomen Urheilulehdessä* onkin useaan otteeseen vaadittu, että suomalaisten urheilijoiden tulisi muuttaa ruotsinkieliset sukunimensä suomalaiseen muotoon. Yhtenä tärkeänä syynä tälle pidettiin, että myös ulkomaalainen media ja kansa yhdistäisi näiden urheilijoiden suoritukset nimenomaan Suomen kansakuntaan.²⁰⁰ Suomalainen rotu määriteltiin *Suomen Urheilulehdessä* ensisijaisesti suomea puhuviksi kansalaisiksi. Ruotsin kieltä haluttiin tietoisesti poistaa, jotta olisi mahdollista pitää yllä kansallisromanttista näkemystä suomenkielisestä, yhtenäisestä kansasta. Vuoden 1932 pakinassa suomalaista rotua kutsutaan itäbaltialaiseksi roduksi, jossa ”eri ainesten sulautuminen toisiinsa Suomenniemellä lähes 2000 vuoden aikana on muodostanut tänne erillisen ja omintakeisen kansallisuuden, Suomen kansan”.²⁰¹ Kokkonen tuokin

¹⁹⁷ Halmesvirta 1997, 190.

¹⁹⁸ Trangbæk 1998, 136.

¹⁹⁹ Virtapohja 1998, 19, 21, 30.

²⁰⁰ Kts. esim. U.K.: Suomalainen tunto ja tahto. *Suomen Urheilulehti* 04.05.1926. Veivari: Viikon varrelta – väärällä lipulla. *Suomen Urheilulehti* 28.04.1924. Kaikki Suomen edustajat oikean lipun alle! *Suomen Urheilulehti* 28.04.1932.

²⁰¹ Kaikki Suomen edustajat oikean lipun alle! *Suomen Urheilulehti* 28.04.1932.

esille, että suomenkielisissä urheilun yhdistystoiminnassa vaikutti fennomaaniset ideologiat, jossa pyrittiin eliitin suomalaistamiseen ja rahvaan valistamiseen.²⁰² Suomalaiset urheilijat eivät toisin sanoen olleet vain muille suomalaisille esimerkillisiä valioyksilöitä, mutta myös ulkomaille suunnattua mainosta suomalaisen rodun ylivertaisuudesta ja elinvoimasta.

3.2. Elinvoimainen ja karaistunut suomalainen rotu

Se, että Suomen kansa, huolimatta siitä, että nykyaikainen järjestynyt kilpaurheilu ja määrätietoinen ruumiillinen kulttuuri sen keskuudessa ovat vasta vajaan miespolven ikäiset, jo on urheilumaineessa kohonnut maailman ensimmäisten kansain rinnalle, olisi kerrassaan käsittämätöntä, jollei tietäisi, kuinka syvälle ulottuvat ja monihaaraiset juuret urheilulla tämän sanan yleisessä merkityksessä kansamme historiassa ja elämäntavoissa on.²⁰³

Näin Aro julistaa kirjassa *Suomi ja suomalainen sivistys* (1919) *Suomen Urheilulehteen* lainatussa otteessa. Suomalaiset pärjäsivät hyvin kansainvälisissä urheilukilpailuissa 1910- ja 1920-luvuilla. Tämän myötä niin suomalainen kuin ulkomaalainen media etsivät syytä pienen kansan menestykselle. *Suomen Urheilulehti* ja monet urheiluvaikuttajat Suomessa halusivat korostaa suomalaisten ”luontaista” urheilullista kyvykkyyttä, joka oli heidän mukaansa ammoisista ajoista perittyä. Aron mukaan ”Pohjoisen ilmanalamme jyrkät vaihtelut, karu maanlaatu, ja kansan yksinkertaiset ja luonnonmukaiset elämäntavat” ovat ”estäneet veltostumasta ja säilyttäneet ne (kaikki Pohjolan kansat) terveinä ja elinvoimaisina.” Urheilumenestyksen syy on toisin sanoen suomalaisen kansan menneisyydessä ja rodullisissa ”luontaisissa” ominaisuuksissa. Nähtiin, että urheilullisuus oli periytynyt suomalaisten olemukseen ja ominaispiirteeksi. Voisi sanoa, että se miellettiin osaksi suomalaista identiteettiä.

Kielen ja puheviestinnän tutkija Jaakko Lehtosen mukaan kollektiivinen kansallinen identiteetti tarkoittaa tietoisuutta siitä, että kuuluu valtioon, jolla on omat rajat ja alue sekä tietoisuus, että kuuluu yhteisen kielen rajaamaan kulttuuriyhteisöön.²⁰⁴ Näen, että *Suomen Urheilulehti* käytti olemassa olevia käsityksiä suomalaisuudesta ja näiden avulla loi myyttiseltä kuulostavaa kertomusta luonnontilaa lähellä olevasta sivistyneestä suomalaisesta rodusta, jonka pohjoisen luonto on karaissut elämäntaistelussa pärjääväksi. Tärkeää on huomioida, että *Suomen Urheilulehti* mielsi usein kansan ja rodun lähes synonyymeiksi keskenään. Miles kirjoittaa, että rotu -idea itsensä

²⁰² Kokkonen 2015, 33. Kokkonen 2008, 42.

²⁰³ Toivo Aro: Suomalaisten saavutuksista fyysillisen kulttuurin alalla. *Suomen Urheilulehti* 20.11.1919. Teoksesta: Aro: *Suomi ja suomalainen sivistys*. Porvoo 1919.

²⁰⁴ Lehtonen 1997, 30.

määrittelemiseksi ja muiden erottelemiseksi tai tunnistamiseksi voi toimia valtion perustamisen parametrinä. Rodun ja valtion ideat voivat tämän vuoksi risteytyä. Hän perustelee tätä sillä, että rodun ja valtion määreet ovat varsin samankaltaisia. Molemmissa käytetään samanlaisia sosiaalisesti rakennettuja rajoja, missä määritellään, mitkä tekijät jakavat maailman väestön samantyyppisiin ryhmiin. Rodussa erottavat tekijät ovat biologisia (näkyvät ominaisuudet ja geneettiset tekijät), kun taas perinteisen valtion määritteessä ihmiset yleensä erotellaan kulttuuristen piirteiden mukaan. Miles huomauttaa kuitenkin, että valtiota ja rotua on vaikea määritellä, sillä kulttuuriset piirteet voidaan myös ilmoittaa luonnollisiksi piirteiksi, eli biologisesti.²⁰⁵ *Suomen Urheilulehdessä* suomalaisen kansaan ja suomalaiseen rotuun yhdistettiin samoja ominaisuuksia, tapoja ja arvoja. Kun lehdessä puhuttiin Suomen kansasta, tarkoitettiin suomea puhuvia kansalaisia, joilla katsottiin olevan tietty ulkomuoto, luonteenpiirteet ja arvokäsitykset. Miles toteaaakin, että valtioiden uskottiin syntyvän luonnollisesti kulttuuristen erilaisuuksien mukaan. Ajateltiin, että näiden valtiollisten symbolit olivat linkittyneet rotuihin. Rotu määrittelee siis kansallisuuden.²⁰⁶ Toisin sanoen *Suomen Urheilulehti* näki, että Suomen kansa koostui suomalaisesta rodusta, jota pyrittiin määrittelemään eri keinoin.

Lehtonen huomauttaa, että kansallinen kollektiivinen identiteetti muodostuu käsityksistä ja mielikuvista, joita yksilö liittää itseensä tietyn ryhmän jäsenenä. Hänen mukaansa yhteisö määrittelee itsensä, mitä se on ja ei ole suhteessa muihin.²⁰⁷ *Suomen Urheilulehdessä* nimimerkki A.R. vertailee suomalaisten nuorten ruumiinrakennetta muiden maiden nuorten rakenteeseen. Suomalainen on hänen mukaansa ”harteikkaampi” ja ”luonnostaan sitkeämpi”. Suomalaisilta tosin puuttuu ”tuulimaista nopeutta”, minkä taidon oppiminen olisi ”täydellisyyden saavuttaminen” suomalaisessa rodussa.²⁰⁸ Etenkin 1920- ja 1930-luvuilla *Suomen Urheilulehdessä* julkaistiin useita artikkeleita, joissa vertailtiin eri maiden urheilijoiden ruumiinrakennetta. Näiden ominaisuuksien uskottiin johtuvan luontaisina pidetyistä rotueroavaisuuksista.

Vaikka *Suomen Urheilulehdessä* uskottiinkin, että urheilun avulla saatiin jalostettua ihmisistä rodullisesti parempia ja ”paikkaamaan” perinnöllisiksi katsottuja haittoja, niin lehden mukaan rotuominaisuudet määrittivät hyvin pitkälle, missä lajeissa oli mahdollista pärjätä. Niin Suomessa kuin ulkomailla uskottiin vielä 1900-luvun alkupuolella, että ilmasto ja elinolosuhteet ovat muokanneet ihmisiä sukupolvien ajan omiksi rodukseksi, joilla oli omat ominaispiirteensä ja taitonsa. Tällä pyrittiin selittämään myös suomalaisten urheilijoiden menestystä. Kirjailija ja

²⁰⁵ Miles 1993, 56, 59.

²⁰⁶ Miles 1993, 62.

²⁰⁷ Lehtonen 1997, 30, 32.

²⁰⁸ A.R. Suomalainen ottelu – nuoren maalaismiehen mietteitä. *Suomen Urheilulehti* 06.05.1919.

suomalainen liikuntakasvattaja Klaus U. Suomela kirjoittaakin *Suomen Urheilulehden* liikkumisen muovaavan lajeja. Hänen mukaansa ”liikkeet, jotka samallaisina toistuvat kautta tuhansien ja kymmenientuhansien sukupolvien, luovat kehityslakien mukaan vähitellen erityisiä lajiominaisuuksia, jotka omistajilleen takaavat varmimmat elämismahdollisuudet, mutta joiden puuttuminen saattaa yksilön, jopa lajinkin perikatoon”.²⁰⁹ Hänen tekstissään korostuu elämäntaistelun ideologia, jossa hän näkee nimenomaan liikunnan ja liikkumisen muovaavan parhaimmat lajiominaisuudet, ja siten mahdollistavan lajin säilymisen.

Suomen Urheilulehdessä puhutaan suomalaisista sisukkaina, karun ilmaston karaisemina, jääräpäisenä ja vähän hitaana kansana. Muun muassa Toivo Okkola huomauttaa, että suomalaisista puhutaan yleensä hitaina ja saamattomiksi uusien asioiden oppimisessa.²¹⁰ Näiden oletusten juuret ovat kansallisromanttisessa perinteessä. Kemiläinen tuo esille, että Sakarias Topeliuksen (1818–1898) *Maamme*-kirja toi väestön keskuuteen kansakunnan ja sukujuurien tietoisuuden. Kirjassa luonnehditaan suomalaisten kansanluonnetta seuraavasti: jumalanpelko, uutteruus, kestävyys, voimakkuus, kärsivällisyys, rauhallisuus, urhoollisuus, sitkeys, sotaisuus, itsepintaisuus, uskollisuus, hitaus, vapauden- ja tiedonrakkaus.²¹¹ Etenkin suomalainen sivistyneistö omaksui Topeliuksen kuvaamat luonteenpiirteet koskemaan suomea puhuvia suomalaisia. *Suomen Urheilulehti* viittasi mielellään kansallisromanttisiin uskomuksiin määritellessään suomalaista rodullista ainesta. Esimerkiksi Okkola perustelee väitteensä suomalaisista kilpailunhaluisina ja ”ennätyskiihkoilijoina” viittaamalla Kalevalassa mainittuihin runoilijoihin. Hänen mukaansa kirjan henkilöiden harjoittamat kilpalaulut ja kilvoittelu parhaimmasta laulajasta on osoitus siitä, että suomalaiset ovat synnynnäisesti kilpailuhenkisiä.²¹² Kilpailullisuus yhdistettiin aikakaudella valmiuteen elämäntaistelussa pärjäämiseen. Suomalaisilla oli toisin sanoen synnynnäisesti alkuvoimaiset vietit tallella, joiden katsottiin oleva elintärkeitä lajien säilyvyydelle.

Pekka Kaunismaa tuo myös esille, että kollektiivinen identiteetti on kulttuurinen ilmiö, missä kulttuuri taas muodostuu merkityksistä, arvoista ja katsomuksista, joita ihmiset omaksuvat ja joita myös toiminnassaan tuottavat.²¹³ Suomalaiset urheilijat olivat menestyksensä huipulla 1900-luvun alkutaipaleella. Suomalaisia oli riepotellut yhteisöllisyyttä voimakkaasti repivä sisällisota, suomalaisen rodullisen aseman epävarmuus ja itsenäistyminen Neuvosto-Venäjästä. *Suomen Urheilulehti* pyrki tietoisesti tuottamaan mielikuvaa vahvasta ja sisukkaasta korpjen kansasta, joka

²⁰⁹ Klaus Uno Suomela: Liikunnan alkuperä. *Suomen Urheilulehti* 31.03.1923.

²¹⁰ Toivo Okkola: Kilpailu ja kansamme luonne. *Suomen Urheilulehti* 28.02.1923.

²¹¹ Kemiläinen 1993, 360.

²¹² Toivo Okkola: Kilpailu ja kansamme luonne. *Suomen Urheilulehti* 28.02.1923.

²¹³ Kaunismaa 1997, 41.

pärjäsi elämäntaistelun harjoittelukentällä, eli kilpaurheilussa, sekä pärjäisi myös todellisessa elintilan kamppailussa, mahdollisessa sodassa muita vastaan.

Muutamien menestyksekkäiden suomalaisten kilpaurheilijoiden avulla suomalaista imagoa luotiin tietoisesti niin sisäänpäin kuin ulospäin. *Suomen Urheilulehti* käänsi mielellään ulkomaalaisten lehtien artikkeleita, jotka käsittelivät suomalaisia urheilijoita. Yhdysvaltalaisessa lehdessä Hannes Kolehmainen ruokavalion kerrotaan koostuvan kalasta, tuoreesta ja kuivatusta mustasta leivästä sekä maidosta. Suomalaisten urheilijoiden hyvän kunnon katsottiin johtuvan siitä, että Suomi on niin köyhä maa, että valtaosa kansalaisista liikkui lähinnä kävelemällä tai juoksemalla. Teknologian puute ylläpiti luonnollisena pidettyä kuntoa.²¹⁴ Yhdysvalloista kirjoittanut kirjeenvaihtaja kertoo suomalaisista muun muassa, että lihavuus ei ole maassa ongelma, sillä maassa ”eletään kuivalla kalalla ja mustalla leivällä”.²¹⁵ Kyseiset väittämät olivat varsin tavallisia suomalaisia urheilijoita käsittelevissä ulkomaisissa lehdissä, joita *Suomen Urheilulehti* käänsi. Suosittuja perusteluita suomalaisten urheilumenestykselle olivat myös saunominen, talviuinti sekä pohjoisen karu luonto.²¹⁶ Tällä haluttiin korostaa suomalaisen rodun oletettua alkuvoimaisuutta.

Lehtosen mukaan imagoa ei voi itse päättää, sillä ne ovat kunkin henkilön kohteeseen liittämiä ominaisuuksia. Imago on olemassa olevan kohteen ja muita kohteita koskevaa omaksuttua tietoa, omia kokemuksia ja vastaanotettua informaatiota. Imago on tuntemusten ja arvosisältöjen kokonaisuus, joka syntyy ihmisen oman minäkuvan, ryhmäidentiteetin ja kohdetta koskevan informaation vuorovaikutuksessa.²¹⁷ Mielestäni juuri tästä syystä imagoa pystyy ylläpitämään tietoisesti ja käyttämään hyväksi luodessa ryhmäidentiteetin arvoja sekä miellelyhtymiä. *Suomen Urheilulehti* muun muassa etsi vastauksia kansallisromanttisista kertomuksista myyttisistä kantasuomalaista suomalaisten kilpamenestykseen. Väitän, että tähän kansalliseen symboliikkaan yhdistettiin poliittisista ja ideologisista syistä suomalaiset rotuominaisuudet vahvistamaan suomalaisten, nimenomaan suomea puhuvien, asemaa alati kiihtyvässä kilpailevassa kansainvälisessä ilmapiirissä, jossa uskottiin vahvimpien menestyvän ja selviävän elämäntaistelusta.

Martti Jukola väittää Suomen Yleisradiolle pitämässään esitelmässä, että ”Suomen kansa on siis syntynyt ja kasvanut urheilukansaksi”. Hänen mukaansa suomalaisten urheilullisuuden takana on ilmaston muovaama vaikutus. Lisäksi hän luo myyttistä esi-isä-kuvaa, missä suomalaiset ovat muinoin kovalla työllä ”valloittaneet tämän Borealisen kylmän maan asuttavaksemme ja

²¹⁴ Amerikkalaista itsetutkiskelua. *Suomen Urheilulehti* 14.08.1924.

²¹⁵ O.J.H: Nurmen mailinennätys suurin urheilusaavutus v. 1923. *Suomen Urheilulehti* 07.07.1924.

²¹⁶ Käynti Suomen olympialaisjoukkueen luona. *Suomen Urheilulehti* 17.07.1924.

²¹⁷ Lehtonen 1997, 28–29.

raivanneet sen viljelykselle”. Jukola haluaa luoda mielikuvaa, missä suomalaiset olisivat kovalla työllä ja sisulla kesyttäneet villin ja karun luonnon tekemällä maasta länsimaisen sivistysvaltion (maanviljeleminen nähtiin usein länsimaissa kehityksen ja sivistyksen edellytyksenä). Hän julistaakin, että ”olemme itse luoneet oman ominaisen sivistyksemme”. Jukola sitoo suomalaisen yhteiskunnan osaksi länsimaalaista kulttuuria julistamalla, että suomalaiset tarjoavat ”alkuvoimaisen panoksen” länsimaalaiseen kulttuurielämään.²¹⁸ Jukolan kirjoitus ylläpitää *Suomen Urheilulehden* sanomaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa yhdistyvät länsimaalainen sivistys sekä esi-isiltä perityt ”luontaiset” fyysiset ominaisuudet, jotka olivat tärkeitä elämäntaistelussa. Jukola nostaakin urheilun tärkeimmäksi sivistystekijäksi maailmassa. Hänen mukaansa ”kaikkien maanosien vanhimmissa sivistysmaissa” asuu voimakkaimmat urheilukansat.²¹⁹ Tämä on yksi tapa ylläpitää suomalaista rotuidentiteettiä. Olennaista Jukolan kirjoituksessa on, että hän haluaa liittää suomalaiset osaksi länsimaista sivistyskansoja, eli valkoista rotua, mutta samalla ylläpitää myyttistä kuvaa suomalaisista ainutlaatuisena ja sisukkaana kansana.

Kaunismaa tuo esille Berhard Giesen käsitteen symbolinen koodi. Tämä koodi sisältää kulttuurisia merkitysmalleja, joilla voidaan eri tilanteissa tulkita todellisuutta. Muun muassa toistuvat ilmaukset, myyttiset kertomukset, symbolit ja itsestään selvinä pidetyt merkitykset ovat tällaisia koodeja. Kaunismaa korostaa, että ryhmiin, yhteisöihin ja sosiaalisiin järjestelmiin liittyvät kulttuuriset merkitykset ovat olennainen osa koodien merkitystä.²²⁰ *Suomen Urheilulehdessä* käytetään tällaisia koodeja suomalaisen rotuidentiteetin luomisessa urheilun ympärille. Teksteissä muun muassa huippu-urheilijat nostetaan symboliseen puolijumalalliseen asemaan ja kerrotaan kansallisromanttisvivahteisia kertomuksia suomalaisten perusluonteesta sekä karua luontoa pidettiin suomalaisten muokkaajina. Kaunismaa tuokin esille, että kollektiiviset identiteetit koostuvat tavallisesti kyseisistä koodeista, joita voidaan kutsua myyteiksi. Myytit ovat hänen mukaansa kertomuksia ja symboleja, joiden kautta ymmärretään maailmaa. Näiden myyttien avulla pyritään ilmaisemaan kansallisen identiteetin merkittävyyttä.²²¹

Suomalaisten urheilumenestystä eivät kehuneet ainoastaan suomalaiset itse, ulkomaalaista mediaa kiinnosti etenkin Paavo Nurmen harjoittelu- ja elämäntavat. Lisäksi ulkomaalaisissa lehdissä pohdittiin suomalaisten menestystä rotuominaisuuksien, pohjoisen ilmaston ja elinolosuhteiden kautta. *Suomen Urheilulehti* käänsi ulkomaankielisten lehtien artikkeleita, jotka pohtivat ja käsittelivät näitä aiheita. Vuonna 1922 julkaistiin ranskalainen lausunto, jossa kuvailaan

²¹⁸ Martti Jukola: Urheilu ihmisten ja kansanluokkien lähentäjänä. *Suomen Urheilulehti* 07.01.1935.

²¹⁹ Martti Jukola: Urheilu ihmisten ja kansanluokkien lähentäjänä. *Suomen Urheilulehti* 07.01.1935.

²²⁰ Kaunismaa 1997, 41.

²²¹ Kaunismaa 1997, 42.

suomalaisia sitkeiksi, terveeksi ja voimakkaaksi roduksi, joista jokainen innokkaasti harrastaa urheilua. Suomalaisia kuvaillaan seuraavasti: ”noiden komeiden Pohjolan poikien, vaaleiden ja sopusuhtaisesti kehittyneiden, samalla lihaksikkaiden ja solakoiden, jotka antoivat meille niin kauniin näytteen jalostetusta voimasta ja hillitystä energiasta.”²²² Artikkelissa suomalaiset luetaan epäsuorasti valkoiseen, eurooppalaiseen rotuun. Suomalaisia kuvaillaan länsimaalaisten kauneusihanteiden mukaisesti sekä samalla ylistetään suomalaisen rodunjalostuksen onnistumista.

Suomen Urheilulehteen on käännetty myös muita artikkeleita, jotka pohtivat suomalaisten rodullista jaottelua. Lehteen on otettu otteita *New York Times*-lehden artikkelista, jonka on kirjoittanut amerikkalainen pedagogi Selden Goodwin Noyes. Hän pohtii suomalaisten rotutaustaa kiistämällä S. T. Williamsonin samaan lehteen kirjoittaman artikkelin (”Suomi johtava urheilumaa”), jossa tämä väittää suomalaisten kuuluvan hurjaan ja villiin mongolirotuun. Goodwin Noyes siteeraa professori W. Z. Rippleyn kirjaa *The Races of Europe* (1899) korostaakseen suomalaisten oletettuja rotuominaisuuksia. Suomalaisia kuvataan, että heillä on pitkä ruumis, vaalea iho, ”pellavainen tukka” ja siniset silmät. Suomalaiset yhdistettiin teoksessa valkoiseen rotuun. Vastakkainasetteluksi tuodaan esille mongolirodun edustajiksi katsotut ”lappalaiset”, joiden piirteitä kuvataan lyhyiksi, pyöreänaamaisiksi, pitkulakalloisiksi, sekä heillä on tummat hiukset ja vinot silmät. Goodwin Noyes julistaakin suomalaisten ominaisuuksista: ”Nämä kolme suoranaisiin ruumiillisiin yhtäläisyyksiin perustuvaa seikkaa, jotka ovat yhteisiä kaikille n.s. pohjoismaalaisille roduille, ovat viimeisen ja luotettavimman tutkimuksen vahvistamia”.²²³ *Suomen Urheilulehteen* käännetty artikkeli on yksi monista suomalaisen rotuaineksen ylistävistä kirjoituksista, joita lehteen käännettiin. Erityisen suosittuja olivat myös pohdinnat suomalaisten urheilijoiden elintavoista ja ilmaston vaikutuksesta suomalaiseen rotuun. *Suomen Urheilulehti* tietoisesti käänsi ulkomaalaisia artikkeleita, jotka vastasivat lehden omia arvoja ja pyrkimystä kohottaa suomalaista rodullista asemaa urheilun avulla.

Kemiläinen tuo esille, että Suomessa suomalaisten kansan rodullisesta alkuperästä tuli riitaa ja mielipahaa aiheuttava ”mongolikysymys” vasta 1900-luvun puolella. Antropologian kehittyessä suomalaisia alettiin tutkia vakavammin kuin ennen, ja heitä alettiin verrata muihin väestöihin. 1800-luvulla suomalaiset katsottiinkin eurooppalaisen sivistyneistön ja oppineiden keskuudessa mongoleiksi tai turaanilaisiksi, sitten heidät kategorisoitiin sekoitukseksi aasialaista ja eurooppalaista alkuperää oleviksi, sitten lähes eurooppalaisiksi (länsisuomalaisia pidettiin jopa

²²² Myöhästynyt ranskalainen lausunto suomalaisista urheilijoista. *Suomen Urheilulehti* 17.10.1922.

²²³ Amerikkalaisten lehtien lausuntoja Suomen urheilusta. *Suomen Urheilulehti* 18.08.1924. Alk. per. Selden Goodwin Noyes, *New York Times*.

pohjoismaisena rotuna). 1920-luvulla kehittyi teoria, jossa suomalaiset olivat oma itäbalttilainen rotunsa, jonka termi vaihtui myöhemmin itäeurooppalaiseksi roduksi.²²⁴ *Suomen Urheilulehdessä* suomalainen rotuidentiteetti haluttiin nähdä nimenoman itäeurooppalaisena tai pohjoismaalaisena rotuna. Itäeurooppalaisuutta haluttiin korostaa silloin, kun tuotiin esille suomalaisen kansan oletettu ainutlaatuisuus urheilukansana, kun taas pohjoismaalaisesta taustasta kirjoitettiin, kun haluttiin korostaa suomalaisten olevan osa eurooppalaista sivistyskulttuuria.

Suomalaiset katsottiin pitkään kuuluvaksi lyhytkalloiseen ihmisryhmään, joihin kuului eri teorioitsijoiden mukaan japanilaiset, virolaiset, unkarilaiset, turkkilaiset, alkuperäisamerikkalaiset ja inuiitit. Yhtenäisiksi rotupiirteiksi näiden ihmisryhmien välillä todetaan muun muassa väkivaltaisuus alkoholin vaikutuksen alaisena. *Suomen Urheilulehti* kuvailee näitä ryhmiä myös sitkeiksi, kovia kokeneiksi ja hyviksi urheilijoiksi. Vuonna 1933 julkaistu artikkeli julistaakin johtopäätöksensä: ”Sisu on kotoisin viinaan menevien kansojen keskuudesta!” Artikkelin haluaa korostaa, että sisu on nimenomaan lyhytkalloisten rotuominaisuus, minkä vuoksi nämä ihmisryhmät pärjäsivät hyvin urheilussa.²²⁵ Artikkelin havainnollistaa, miten *Suomen Urheilulehdessä* ei kyseenalaistettu aikakauden tieteilijöiden ja oppineiden teorioita rodullisten ominaisuuksien ja valtarakennelmien muodostumisesta. Päinvastoin monet lehden kirjoittajat myötäilivät rotuteorioita, mutta sovittivat ne omiin tarkoituksiinsa.

Toisaalta *Suomen Urheilulehdessä* haluttiin myös korostaa Suomen länsimaalaista puolta. Goodwin Noyesin artikkelissa korostetaan suomalaisten valkoisuutta ja länsimaalaiseen sivistykseen kuuluvaksi kansaksi asettamalla vastakkain saamelaisten ja suomea puhuvien suomalaisten oletettuja rodullisia eroja. Lehtonen tuokin esille, että etnosentrisyys on olennainen osa vahvaa ryhmäidentiteettiä. Siinä muut jäsenet tiedostetaan erilaisiksi, jopa vähempiarvoiseksi kuin ’me’-ryhmään kuuluvat.²²⁶ Tätä korostaa nimimerkki A. C:n artikkeli suomalaisten osallistumisesta olympialaisiin. Hänen mukaansa suomalaiset suhtautuisivat tappioon kisoissa kunniallisesti. Hänen mukaansa suomalaiset eivät ole niin ”alkuperäisellä sivistysasteella”, että huonosta kisamenestyksestä valitettaisiin. A.C julistaakin, että ”Suomen kansan luonteeseen ei kuulu halpamaisuus. Se, joka vastoinkäymisestä sortuu, ei ole oikea suomalainen. Hän menköön pois meidän joukostamme, me emme tarvitse mustalaisluonnetta”.²²⁷ Artikkelissa halutaan vahvasti määritellä suomalaisten ominaisluonnetta, ja samalla sulkien osa väestöstä tästä kategoriasta pois.

²²⁴ Kemiläinen 1993, 350, 351, 357.

²²⁵ Mikael: Lyhytkalloiset ja pitkäkalloiset. Uusi tulkintamuoto suomalaisten sisukkuuden syistä. *Suomen Urheilulehti* 06.04.1933.

²²⁶ Lehtonen 1997, 30.

²²⁷ A.C: Olympialaisedustajiemme lähdettyä. *Suomen Urheilulehti* 30.06.1924.

Suomen Urheilulehden luodessa imagoa suomalaisesta rodusta ja suomalaisuudesta, lehti teki samalla rajauksia, ketkä eivät kuulu tähän kategoriaan. Suomen kielen korostaminen suomalaisuuden määrittäjänä rajasi pois suomenruotsalaiset, kun taas A. C:n artikkelin toteamus ”mustalaisluonteesta” viittaa romaneihin ja heihin kohdistuviin stereotypioihin sekä oletettuihin rodullisiin ominaisuuksiin. Romaneja ei hyväksytty *Suomen Urheilulehden* arvojen mukaan suomalaiseen rotuainekseen. Näihin kategorisointeihin ja tiettyjen ihmisryhmien poisrajaamiseen liittyy vahvasti toiseuden käsite identiteetin muodostuksessa. Marjo Kaartinen ja Olli Löytty tuovat esille, että toiseus perustuu erotteluun itsen ja toisen välillä. Se on olennainen osa identiteetin muodostumista. Toiseuden avulla määritellään itsensä, ja samalla mitä itse ei ole, toisin sanoen toinen. Olennaista onkin, että toiseudessa määritellään, millainen on oma näkemys maailmasta. Käsitteen keskiössä on valtasuhde, jossa joku tai jokin ymmärretään erilaiseksi ja vertauskohtaansa alemmaksi. Tämä johtaa arvottavien hierarkioiden muodostumiselle.²²⁸ *Suomen Urheilulehti* lähinnä keskittyi etsimään samankaltaisuuksia suomalaisten ja urheilussa hyvin menestyvien kansojen välillä (kuten japanilaisten) sekä aktiivisesti korosti suomalaisten kuuluvan valkoisen rodun kulttuuripiiriin. Lehdessä kuitenkin kuvailtiin myös eri kansojen fyysisten ominaisuuksien erilaisuuksia. Vaikka en keskity tässä tutkielmassa syvällisesti toiseuttamisen avulla luotuun suomalaiskuvaan, toiseus on kuitenkin olennainen osa identiteetin ja samalla rotujen muodostamisen väline.

New York Timesissa julkaistussa Goodwin Noyesin artikkelissa suomalaiset halutaan vahvasti nähdä osaksi valkoista rotua. Kemiläinen korostaakin, että samalla kun 1920- ja 1930-luvuilla germaanit – joita alettiin pitää ”arjalaisina” – nostettiin muiden eurooppalaisten edelle ja esitettiin herrasroduksi, alettiin puhua ”keltaisesta vaarasta” ja odotettiin mongolien hyökkäystä Eurooppaan.²²⁹ Monet länsimaalaiset valtiot kokivat aasialaiset ”mongolirodut” uhaksi länsimaalaiselle sivistykselle. Toisaalta, mikäli nämä ”mongolirodut” katsottiin kuuluvan alempaan ihmisrotuun, niin olisi ongelmallista laskea urheilussa menestyvät suomalaiset tähän ryhmään. Kansainvälisen urheilun uskottiin mittaavan eri kansojen kykyä selvitä elämäntaistelussa sekä kuvastavan parhaimpia rotuominaisuuksia. Mikäli suomalaiset luokiteltaisiin alempiarvoiseen ”mongolirotuun”, niin valkoisten länsimaalaisten tulisi myöntää niin sanotun keltaisen rodun hyvät rotuominaisuudet. Siksi näen, että monen länsimaalaisen oppineen oli helpompi luokitella suomalaiset uudestaan erilliseksi itäbaltialaiseksi roduksi, joka oli heidän mukaansa sekoitus mongolirotua ja germaanista rotua. Tällöin oli myös mahdollista vedota suomalaisten

²²⁸ Löytty 2006, 147–149; Kaartinen 2005, 22–23.

²²⁹ Kemiläinen 1993, 357.

länsimaalaiseen rotuperimään, kun haluttiin pohtia heidän urheilumenestystään. Näin ollen valkoinen germaanirotu kykeni ylläpitämään rotuhierarkiajärjestelmän muuttumattomana.

Johann Friedrich Blumenbachin teos. *De generis humani varietate nativa* ("Ihmiskunnan luonnollisista erilaisuuksista" 1775) antoi pohjan teorialle suomalaisten mongolisuudesta.

Blumenbachin mukaan ihmiskunta koostui viidestä rodusta: kaukasialaisista, mongoleista, tummaihoisista, amerikkalaisista ja malajilaisista. Hänen mukaansa eurooppalainen rotu oli kaunein. Blumenbachin tutkimukset ja teoriat olivat kauan rotutieteen auktoriteetteja.²³⁰

Blumenbach ei kuitenkaan ollut ainoa vaikutusvaltainen rotuteorioitsija. Kemiläisen mukaan rotukäsitykset muuttuivat yhtenäen. Uudet yhtenäisyyteen pyrkivät valtiot loivat 1700-luvulla yhdistäviä tekijöitä rotuteorioiden lisäksi. Tärkeiksi luokitteluiksi tulivat myös yhteinen kieli, kulttuuri, monarkia ja hallitus. Tätä ajattelua kutsutaan kansallistietoisuudeksi. Pääväestöstä ulkopuolella olevat ryhmät pyrkivät kehittämään olojaan oman kielen ja tapojen turvin, he julistivat oman kansallisuutensa ja oikeutensa omaan valtioon näiden tekijöiden nojalla.²³¹ Kaunismaa viittaakin Herderin kielinationalistiseen käsitykseen kansakunnan heräämisestä. Herderin mukaan kansakunnan herättyä kansa tulee tietoiseksi itsestään ja identiteetistään. Hänen mukaansa kansakunta on sidottu kieleen ja kulttuuriin. Identiteetti nähdään Herderin teoriassa ikaikaisena, mutta tietoisuus siitä on kehittynyt vasta historian myöhäisemmissä vaiheissa. Näen, että suomalaisen biologisrotupohjaiseen ajatteluun liittyykin olennaisesti kielelliskulttuurinen tulokulma. Kaunismaan mukaan kielinationalistinen ajattelu on ohjannut suomalaista kansallismielistä taidetta, tiedettä ja koulutusta, sivistyneistön ohjaamaa kulttuuria 1800-luvun puolivälistä alkaen.²³²

Suomalaisten häilyvä rodullinen asema konkretisoi myös sen, että edes 1800- ja 1900-luvuilla vaalea iho ei aina merkinnyt kuulumista valkoiseen rotuun. Andreassen kuvaileekin, että rotu ja rodullinen kuuluminen ei ollut sidoksissa vain ulkoiseen olemukseen, mutta samalla siihen kuului aatteet moraalisisesta käytöksestä. Eli rodulliset luonteenpiirteet ja ominaisuudet, joiden oli katsottu kuuluvan tietyille ihmisryhmille, olivat merkittävässä asemassa ihmisten luokittelussa. Andreassen mukaan ulkoinen olemus, kuten hiusten väri ja silmien väri yhdessä tiettyjen luonteenpiirteiden kanssa muodostivat valkoisen rodun määrittteen.²³³

²³⁰ Kemiläinen 1993, 56–57, 60–62.

²³¹ Kemiläinen 1993, 64.

²³² Kaunismaa 1997, 46.

²³³ Andreassen 2014, 445–446.

Kaikkein konkreettisimmin *Suomen Urheilulehdessä* näkyy suomalaisten epävarma rodullinen asema ”vinosilmäinen Matti Järvinen”-jupakassa. Ruotsin *Idrottsbladet* oli julkaissut heinäkuussa 1930 Torsten Tegnérin uutisen, jonka otsikossa julistettiin ”Mongolien päivä stadionilla. Vinosilmäinen Matti Järvinen voitti Lundqvistin”. *Suomen Urheilulehti* otti kantaa tähän otsikkoon. Matti Aro korostaa tämän väittämän pohjautuvan ruotsalaisten kateuteen suomalaisten urheilusuorituksia kohtaan. Hän toteaa: ”onhan meitä kautta aikojen aina silloin tällöin tahdottu leimata mongooleiksi ja varsinkin läntisessä naapurissa sitä oikein ilolla yritetään toittottaa. Aina silloin, kun suomalainen on tehnyt maailmaa mullistavan teon, alalla millä hyvänsä, niin jo riennetään Svean maassa toteamaan, että mongoolithan ne vain noin...”²³⁴ Nähtiin, että ruotsalaiset pyrkivät halveeraamaan suomalaisia luokittelemalla heidät alempaan rotuun katsottuun kategoriaan. Aro tokaiseekin tähän, että ”mieluummin sitä nykyään mongoolikin on kuin ruotsalainen”. Tegnérin mongoliväitettä yritettiin vähätellä. Samalla Aro korostaa kirjoituksessaan japanilaisten viimeaikaisia voittoja urheilussa.

Suomen Urheilulehti olikin usein vertaillut suomalaisia ja japanilaisia urheilijoita etsimällä yhtäläisyyksiä näiden välillä. Esimerkiksi Harri Ekqvist (nimimerkki Hammas) kuvailee suosittua japanilaista urheilijaa, Nishida Kimuraa vaatimattomaksi ”kuin hämäläinen torpanpoika”²³⁵. Lauri Pihkala taas kuvailee japanilaisia suomalaisten pikkuserkuiksi analysoidessaan japanilaisten hyviä urheilusaavutuksia.²³⁶ Japanilaiset urheilijat olivat pärjänneet hyvin kansainvälisissä kilpailuissa 1930-luvun alkupuolella. Suomeen kutsuttiin japanilaisia urheilijoita ystävyysotteluihin ja ottamaan oppia suomalaisesta liikuntakulttuurista. Hengenheimolaisuudesta puhutaan muun muassa Y. R:n kirjoituksessa, jossa hän kertoo japanilaisten viimeisestä illasta Suomessa. Japanilaisille urheilijoille annetaan läksiäislahjaksi puukot. Näitä kuvaillaan tärkeiksi, jo esi-isien aikoina käytettäviksi esineiksi karun pohjoisen kesyttämässä sekä puolustusvälineenä silloin, kun ”vihamielinen vieras on kuroittanut kouransa meiltä omaamme viedäkseen”. Tämän selityksen jälkeen kerrotaan japanilaisten hymyilleen, sillä ”sotaisan kansan jälkeläisten” uskottiin ymmärtävän tämän tarkoituksen.²³⁷ Japanilaisille vieraille haluttiin korostaa narratiivia suomalaisista karujen metsien kansana, joka on kokenut kovia ja tunnetaan sisukkuudestaan. Samalla haluttiin luoda hengenheimolaisuutta japanilaisten kanssa. *Suomen Urheilulehti* pyrki aktiivisesti löytämään yhtäläisyyksiä suomalaisista ja japanilaisista sekä heidän kulttuureistaan pitääkseen yllä sen

²³⁴ *Suomen Urheilulehti* otti usein kantaa Torsten Tegnérin kirjoituksiin ja kritisoi tätä ankarasti. Tämä jopa heijastui koko Suomen ja Ruotsin välisiin urheilusuhteisiin. Osa urheiluseuroista kielsi Suomen ja Ruotsin väliset kilpailut.

²³⁵ Hammas: Eksoottista seuraa. *Suomen Urheilulehti* 18.07.1930.

²³⁶ Lauri Pihkala: Eriäviä suuntia. Saksa – Englanti – Amerikka – Japani. *Suomen Urheilulehti* 01.07.1908.

²³⁷ Y.R: Pikkupakinaa japanilaisesta illanvietosta. *Suomen Urheilulehti* 23.07.1930.

kehittämää rotuidentiteettistä eetosta, missä suomalaiset ovat muista erottuva, ylivoimainen urheilijakansa.

4. Lopuksi

Suurimmilta osin *Suomen Urheilulehti* määritteli suomalaiset ja suomalaisen rodun lähinnä mielikuvilla, luonteenpiirteillä ja suomalaisia kilpaurheilijoita kuvaillen. Suomalaista rotua ei pyritty tarkkaan määrittelemään aikakauden tieteellisin keinoin, vaan käsite oli usein häilyvä ja paikoin ristiriitainen. Toisinaan suomalaiset haluttiin nostaa antiikin Kreikan urheilijoiden tai antiikin mytologian jumalien joukkoon, korostaen samalla suomalaisten urheilijoiden järkipäätä ja sivistykseen pohjautuvaa harjoittelun tuloksia. Suomalaisia kuvailtiin näissä teksteissä niin suomalaisten kirjoittajien kuin ulkomaalaisten lehtien käännoksissä vaaleahiuksisiksi, ryhdikkäiksi, sinisilmäisiksi, rehellisiksi ja vakaiksi. Suomalaisten urheilijoiden haluttiin edustavan länsimaalaisia kauneushanteita ja sivistyskansoille ominaisiksi katsottuja luonteenpiirteitä. Toisaalta, kun ulkomaiset lehdet ihmettelivät suomalaisten urheilijoiden menestystä kansainvälisissä kilpailuissa, *Suomen Urheilulehti* ryhtyi korostamaan suomalaisten luonnollisena pidettyjä kykyjä. Näiden ominaisuuksien katsottiin tulevan esi-isiltä ja idästä, mongolirodun peruja. *Suomen Urheilulehti* käänsi kiusallisena pidetyn ”mongolikysymyksen” edukseen ja piti tätä perusteluna suomalaisten urheilulliselle menestykselle. Samalla kun *Suomen Urheilulehti* loi ja ylläpiti suomalaisten omintakeista valkoista rotuidentiteettiä, se sulki tästä pois osan Suomen väestöstä. Lehti ei usein eksplisiittisesti määritellyt, kuka kuului suomalaiseen rotuun ja kuka ei, mutta vaikenemalla ja korostamalla tiettyjä piirteitä, se toiseutti osan Suomen väestöstä, kuten saamelaiset, romanit ja jossain määrin suomenruotsalaiset. *Suomen Urheilulehden* ideologiaan vaikutti merkittävästi aikakauden rotuteoriat, jotka oli sovitettu liikuntakulttuurisiin raameihin. Rappeutumisteoriat, rotuhygieniat, sosiaalidarvinistinen usko elämäntaistelusta ja valistuksen ajan peruja oleva sivistysaate sekä vakaa alituisen kehityksen usko johdattivat suomalaista liikuntakulttuuria.

Rotuteoriat hyväksyttiin lähes sellaisenaan ja suomalaisten rodullinen alkuperä sovitettiin tukemaan urheilumenestystä. *Suomen Urheilulehti* ei pyrkinyt kovin hanakasti kieltämään teoriaa suomalaisten lyhytkalloisesta rotuperimästä, sillä tämä luokittelu ei käytännössä vaikuttanut merkittävästi suomalaisten elämään ja muiden valtioiden heihin kohdistuvaan kohteluun. Suomen urheilukulttuuri seurasi jo 1900-luvun taitteessa kiinteästi eurooppalaisia liikuntatrendejä. Muun muassa merkittävät suomalaiset liikuntakasvattajat Anni Collan ja Juha Tapani Pihkala kävivät opiskelemassa yhdysvaltalaisia liikuntakasvatustapoja ja suomalaiset osallistuivat 1910-luvulta lähtien moniin kansainvälisiin urheilutapahtumiin. Vaikka suomalaiset jaoteltiin pitkälti mongolirotuun ja myöhemmin itäbaltialaiseen rotuun, tuoden esille suomalaisten alempiarvoisen aseman rodullisessa valtajärjestelmässä, niin suomalaiset olivat kuitenkin hyvin tiiviisti osa

länsimaalaista kulttuuria, valkoiseksi miellettyä kulttuuria ja omasivat yhdenmukaiset arvot, tavat sekä käyttäytymismallit kuin valkoisiksi katsotut ihmisryhmät.

Vaikka suomalaiset luokiteltiin osittain alempiarvoiseen keltaiseen roturyhmään, niin käytännössä suomalaiset olivat omaksuneet valkoisiksi katsottujen maailmankuvan, mikä jo itsessään havainnollistaa rotuteorioiden ja luokittelujen häilyvyyden sekä hataruuden. Suvi Keskinen mainitseekin, että ajan myötä, teorioiden, kategorioiden ja olettamusten hitaasti muuttuessa, suomalaisista tuli valkoisempia, jonka tuloksena heistä tuli osa eurooppalaisia, jotka oli koodattu valkoisiksi.²³⁸ Onkin tärkeää tiedostaa, että myös valkoisuudella on eri hierarkiatasoja. Toiset väestöryhmät voidaan nähdä ”valkoisempina” kuin toiset, mikä voi käytännössä heijastua erilaisena kohteluna. Suomalaiset olivat vielä 1930-luvulla tässä valkoisuuden tasolla alimpana. Tästä huolimatta suomalaiset hyötyivät asemastaan valkoisena rotuna. Vaikka valkoisuudella on useita tasoja, niin kaikki tasot kuitenkin hyötyvät jossain määrin valkoisesta rodullisesta asemastaan. 1900-luvun alkupuolella suomalaiset urheilupiirit eivät katsoneet tarpeelliseksi kiistää rotuluokitteluja, jotka olivat kiinteä osa heidän ymmärrystään ympäröivästä maailmasta. Väitän, että *Suomen Urheilulehti* osallistui rodullistavaan diskurssiin ja rotuhierarkiajärjestelmien ylläpitämiseen. Näen, että tämä johtui halusta olla osa länsimaista kulttuuripiiriä ja arvomaailmaa, mikä taas oli mahdollista hyväksymällä ja omaksumalla valtaviiran moraalikäsitteet ja maailmankuva.

Moderni kansainvälinen urheilu on aina ollut poliittisesti väritynyttä ja tukenut kansallistunnetta. Kilpaurheilijat ovat kautta aikain nostettu myyttisten sankarien tasolle. Suomessa liikuntakulttuuri myös valjastettiin sivistyneistön toimesta osaksi kansallista pyrkimystä sivistää, kouluttaa ja jalostaa kansasta kuuliaisiksi, siveellisiä ja terveitä yksilöitä, tarkoitus oli kasvattaa kaikin puolin mallikelpoisia kansalaisia. Tämä oli osa kansainvälistä aatetta, jossa 1800-luvun lopulla 1900-luvun alkupuolella uskottiin, että ainoastaan terveet ja moraalisesti hyvät yksilöt selviytyivät elämäntaistelussa, jossa vahvat ja parhaimmiksi katsotut ominaisuudet säilyivät sekä siirtyivät sukupolvelta toiselle. Käsitteitä sovellettiin myös valtioihin, minkä vuoksi etenkin valtiollisella tasolla sekä sivistyneistön piireissä liikuntakulttuuri sai poliittisesti tärkeitä tavoitteita.

Käytännön tarkoituksena, eli sotilaskunnan ylläpitämisen lisäksi Suomessa uskottiin, että sivistävä ja järkiperäinen liikunta jalosti ihmistä kohti täydellisintä muotoaan. Täydellisen ihmisruumiin uskottiin olevan sopusuhtainen, lihaksikas, ruskettunut auringon paahteessa harjoitellessaan,

²³⁸ Keskinen 2019, 173.

hyväryhtinen, kepeä askeleeltaan ja tarmokas liikkeissään.²³⁹ Lisäksi ihmisen tuli olla luonteeltaan rehellinen, vaatimaton, siveellinen, reipas ja moraalisesti puhdas. *Suomen Urheilulehti* uskoi vakaasti, että järkipäisellä ja tieteeseen perustuvalla liikunnan harjoittamisella tämä täydellisyys oli tavoitettavissa. Tähän uuden, täydellisen ihmisen tavoitteluun liittyi vahvasti usko alituisen kehitykseen ja kolonialistinen maailmankuva valkoisen ihmisen ylivoimaisuudesta. Ainoastaan valkoinen ihminen oli kykeneväinen järkipäiseen harjoitteluun ja saavuttamaan kauneushanteen arvot.

Länsimaissa värillisten rotujen ei katsottu olevan kykeneviä etenkin henkisesti tai moraalisesti tieteeseen perustuvaan harjoitteluun, jonka katsottiin olevan ominaista ainoastaan valkoiselle rodulle. *Suomen Urheilulehti* ei uskonut jyrkästi tähän ajatusmaailmaan, se muun muassa aidosti ihaili tummaihoisten amerikkalaisten, alkuperäisamerikkalaisten, japanilaisten ja juutalaisten urheilusuorituksia sekä korosti etenkin tummaihoisten alkuperäiskansojen omaavan esi-isiltä perityn luonnollisena pidetyn kestävyuden ja ketteryuden. Lehti myös kritisoi muutamaa otteeseen muun muassa Yhdysvalloissa vallitsevaa rotuerottelujärjestelmää, joka esti etenkin tummaihoisia urheilijoita osallistumasta kansainvälisiin kilpailuihin. Urheilusuoritukset vaikuttivat olevan mitta, jolla *Suomen Urheilulehti* usein arvosteli urheilijoita. Lehden kirjoittajat eivät kuitenkaan varsinaisesti kyseenalaistaneet aikakaudella vallinnutta rotuhierarkiajärjestelmää. Tummaihoiset olivat kaikesta huolimatta ääneen lausumaton Toinen. Usein valkoisten ja värillisten rotujen kesken asetettiin vastakkainasettelu, jossa järkipäinen harjoittelu asetettiin vastatusten alkukantaisen esi-isiltä perittyjen ominaisuuksien kanssa. Länsimaalainen tieteeseen perustuva harjoittelu asetettiin kiistattomasti arvoasteikossa ylemmäksi, sillä ainoastaan sen katsottiin mahdollistavan kehityksen kaikin puolin, niin henkisesti kuin fyysisesti täydelliseksi ihmiseksi.

1900-luvun alkupuolella vallitsivat vielä vahvana alati muuttuvat rotuteoriat. Näihin vaikuttivat ja niitä muovasivat kolonialistinen maailmankuva. Suomalaisten käsitykseen maailmasta ja eri ihmisväestöistä vaikuttivat nämä tekijät, minkä vuoksi kolonialismia ei voi täysin erottaa diskussista etenkin suomalaisten suhtautumisessa eri alueiden väestöihin. Aihe on varsin laaja ja monisäikeinen, minkä vuoksi sen käsittely vaatisi oman tutkimuksensa. Tämän vuoksi olen tietoisesti jättänyt kolonialistisen maailmankuvan tutkielmastani.

Suomalainen liikuntakulttuuri ja suomalaisten kansainvälinen menestys urheilussa 1900-luvun alkupuolella ovat muokanneet suomalaisten identiteettikäsitystä nykypäiviin asti. Nykyään monet

²³⁹ *Suomen Urheilulehdessä* täydellistä ihmistä kuvattiin aina maskuliinisena olentona. Miessukupuolinen ihminen vaikutti olevan normi.

suomalaiset ja ulkomaalaiset näkevät valtaosan suomalaisista luokittuvan valkoiseen rotuun. Tätä käsitystä pidetään niin itsestään selvänä, ettei valkoisuutta itsessään tiedosteta. Toisaalta maahanmuuton lisääntyminen ja eri kulttuurisista taustoista tulleiden ihmisten määrän kasvamisen myötä asia tulee myös Suomessa uudella tavalla esille. Ihmisten erilaiset kokemukset muun muassa rasmin kohtaamisessa arjessa konkretisoi vanhat rodulliset valta-asetelmat ja hierarkiauskomukset, jotka vielä jossain määrin vaikuttavat ihmisten suhtautumiseen eri ihmisryhmiin. Siksi on hyvä tiedostaa, että suomalaisen identiteettikäsityksen kehittyminen ja rotuteoriat ovat kulkeneet käsi kädessä, ja niitä on tietoisesti luotu. Samalla Suomi on ollut ja on yhä osa kansainvälistä verkostoa, jossa vaikuttavat kolonialistiset ajattelutavat ihmisryhmistä ja rotuideologiset käsitteet.

Lähdeluettelo

Sanoma- ja aikakauslehdet:

Suomen Urheilulehti, Helsinki 1906–1936.

Tutkimuskirjallisuus:

Ahlbäck, Anders. *Manhood and the Making of the Military: Conscription, Military Service and Masculinity in Finland, 1917-39*. Routledge, Farnham 2014.

Andersen, Margaret: Whitewashing a Race: Critical Perspective on Whiteness. *White Out: The Continuing Significance of Racism*. Ed. Ashley W. Doane, Eduardo Bonilla-Silva. Taylor and Francis, Hoboken 2013.

Andreassen, Rikke: The Search for the White Nordic: Analysis of the Contemporary New Nordic Kitchen and Former Race Science. *Social Identities: Whiteness and Nation in the Nordic Countries*. Vol. 20, 2014, pp. 438–451.

Arnesen, Eric. Whiteness and the Historians' Imagination. *International Labor and Working-Class History*. Vol. 60, 2001, pp. 3–32.

Arponen, Antti. O: Satavuotias Suomen Urheilulehti. *Suomen Urheiluhistoriallisen Seuran vuosikirja 1997 – Se toinen Paavo Nurmi – ja varjoon jääneet*. Toim. Anssi Halmesvirta, Heikki Roiko-Jokela. Suomen Urheiluhistoriallinen Seura, Helsinki 1997.

Doane, Ashley Woody: Rethinking Whiteness Studies. *White Out the Continuing Significance of Racism*. Ed. Ashley W. Doane, Eduardo Bonilla-Silva. Routledge, New York 2003.

Frankenberg, Ruth: *White Women, Race Matters: The Social Construction of Whiteness*. University of Minnesota Press, Minneapolis 1993.

Forth, Christopher E.: *Masculinity in the Modern West- Gender, Civilization and the Body*. Palgrave Macmillan, Basingstoke 2008.

Garner, Steve: Injured Nations, Racialising States and Repressed Histories: Making Whiteness Visible in the Nordic Countries. *Social Identities: Whiteness and Nation in the Nordic Countries*. Vol. 20, 2014, pp. 407–422.

Hall, Stuart: *The Fateful Triangle: Race, Ethnicity, Nation*. Ed. Kobena Mercer. Harvard University Press, Massachusetts 2017.

- Halmesvirta, Anssi: Urheilu lääkkeenä – eräs terveydenhoitoa, liikuntaa ja kansalaisia yhdistävä tekijä viime vuosisadan vaihteessa. *Urheilu ja historia – kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi*. Toim, Vesa Vares. Turun yliopisto, Turku 1997.
- Isaksson, Pekka & Jokisalo, Jouko & Abdulkarim, Maryan: *Kallonmittaajia ja skinejä: rasismin aatehistoriaa*. Rosebud, Helsinki 2018.
- Jørgensen, Per: From Black to Nurmi: The Olympic Movement and the Nordic Nations. *The Nordic World: Sport in Society*. Edit. Henrik Meinander & J.A. Mangan. Frank Cass Publishers, London 1998.
- Kaartinen, Marjo: *Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta*. Turun yliopisto, Turku 2005.
- Kaihovirta, Matias: Käsitykset työläisten mieheydestä sisällissodan jälkeen. *Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia* Toim. Pirjo Markkola, Ann-Catrin Östman, Marko Lamberg. Vastapaino, Tampere 2014.
- Kataja, Johanna: *Suomalaisen naiskauneuden riemuvoitto: kauneuskuningatar Armi Kuuselan myytti 1952–1955*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto 2003.
- Kaunismaa, Pekka: Mitä on kollektiivinen identiteetti? *Puheenvuoroja identiteetistä: johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Toim. Kalle Virtapohja. Atena, Jyväskylä 1997.
- Kemiläinen, Aira: *Suomalaiset, outo pohjolan kansa. Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1993.
- Keskinen, Suvi: Intra-Nordic Differences, Colonial/Racial Histories, and National Narratives: Rewriting Finnish History. *Scandinavian Studies*. Vol. 91, 2019, pp. 163–181.
- Kokkonen, Jouko: *Kansakunta kilpasilla: Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2008.
- Kokkonen, Jouko: *Suomalainen liikuntakulttuuri: juuret, nykyisyys ja muutossuunnat*. Suomen Urheilumuseo, Helsinki 2015.
- Lehtonen Jaakko: Kansallinen identiteetti ja yhteisöidentiteetti – käsitteitä ja käsityksiä. *Puheenvuoroja identiteetistä: johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Toim. Kalle Virtapohja. Atena Jyväskylä 1997.
- Lukka, Juhani: Nurmea kutsutaan turkulaiseksi vinttikoiraksi – Näkemyksiä 1920-luvun alun suomalaisen sanomalehtikirjoittelun vaikutuksista Paavo Nurmen urheilijamyytin syntyyn. *Urheilu*

ja historia – kansakunnan identiteetiksi, yhteiskunnan vaikuttajaksi, joukkojen harrastukseksi.

Toim, Vesa Vares. Turun yliopisto, Turku 1997.

Löytty, Olli: *Ambomaamme: suomalaisen lähetyskirjallisuuden me ja muut.* Vastapaino, Tampere 2006.

Mattila, Markku: Syrjintää tieteen keinoin. Rotuhygieniä ja rasismi. *Kuokkavieraiden pidot.* Toim. Jarmo Peltola, Pirjo Markkola. Vastapaino, Tampere 1996.

Mattila, Markku: Rotuhygieniä ja kansalaisuus. *Kansalaisuus ja kansanterveys.* Toim. Ilpo Helén, Mikko Jauho. Gaudeamus, Helsinki 2003.

Meinander, Henrik & Mangan, J.A: *The Nordic World: Sport in Society.* Frank Cass Publishers, London 1998.

Miles, Robert: *Racism after 'Race Relations'.* Routledge, London 1993.

Molarius, Päivi: ”Veren äänen” velvoitteet – yksilö rodun, perimän ja ympäristön puristuksessa. *Uusi uljas ihminen, eli, Modernin pimeä puoli.* Toim. Marja Härmänmaa ja Markku Mattila. Atena, Jyväskylä 1998.

Mäkinen, Katriina: Ihmeellinen kone – haave uudesta ihmisestä. *Vampyyrinainen ja kenkkuniemen sauna – suomalainen kaksikymmentäluku ja modernin mahdollisuus.* Toim. Tapio Onnela. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1992.

Puumalainen Teemu: ”Terveessä, reippaassa ja työkykyisessä ruumiissa tulee asumaan raitis, siveellinen ja vapaa henki”: *Ivar Wilksmanin liikuntaideologia.* Historian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 2012.

Puuronen, Vesa: *Rasistinen Suomi.* Gaudeamus, Helsinki 2011.

Rastas, Anna: Reading History through Finnish Exceptionalism. *Whiteness and Postcolonialism in the Nordic Region: Exceptionalism, Migrant Others and National Identities.* Edit. Lars Jensen, Kristín Loftsdóttir. Taylor and Francis, Abingdon, Oxon 2012.

Ruotsala, Helena: Mie kotona kentällä ja kentällä kotona. *Integraation, identiteetti, etnisyys – tarkastelunäkökulmia kulttuuriseen vuorovaikutukseen.* Toim. Maija Mäkikalli & Paavo Oinonen. Turun yliopisto, Turku 1998.

Salimäki, Harri: *Isänmaan ja urheilu-uskon mies: Lauri Pihkala modernin urheiluaatteen esitaistelijana.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000.

Sharma, Avi: Wilhelmine Nature: Natural Lifestyle and Practical Politics in the German Life-Reform Movement (1890-1914). *Social history*. Vol. 37, 2012, pp. 36–54.

Trangbæk, Else: Gender in Modern Society: Femininity, Gymnastics and Sport. *The Nordic World: Sport in Society*. Edit. Henrik Meinander & J.A. Mangan. Frank Cass Publishers, London 1998.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2018.

Urponen, Maija: *Ylirajaisia suhteita: Helsingin olympialaiset, Armi Kuusela ja ylikansallinen historia*. Helsingin yliopisto, Helsinki 2010.

Vasara, Erkki: Maintaining a Military Capability: The Finnish Home Guard, European Fashion and Sport for War. *The Nordic World: Sport in Society*. Edit. Henrik Meinander & J.A. Mangan. Frank Cass Publishers, London 1998.

Virtapohja, Kalle: Urheilusankari ja suomalaisuus. *Puheenvuoroja identiteetistä: johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Toim. Kalle Virtapohja. Atena, Jyväskylä 1997.

Virtapohja, Kalle. *Sankareiden salaisuudet: journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*. Atena, Jyväskylä 1998.

Doane, Ashley. W: Rethinking Whiteness Studies. *White Out: The Continuing Significance of Racism*. Ed. Ashley.W Doane & Eduardo Bonilla-Silva. Taylor and Francis, Hoboken 2013.